

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Közelebb a „paritás“ elvéhez.

Igazgatótanácsunk, az egyházkerületi közgyűlés szervezetének módosítása tárgyában közzétett javaslatával, egy igen dicséretes lépést tett előre. Kifejezést akart adni az egyházmegyék s általában a sürgető közhangulatnak. Mert az csakugyan abnormis állapot, hogy az egyház dolgainak intézésénél, éppen egyik legfontosabb ponton, ne azoké legyen kettő közül az egyik szó, kik hivatásból foglalkoznak az Ur szőlőjében, kik a mai sokágu tudományosság korában, mikor mindenki örülhet, ha egy szakot magáénak mondhat, okvetlen otthon kell legyenek az egyházi tudományok terén; mikor a papságnak csakugyan utjelzőket kell a világiak előtt állítani, mert azok a legtöbbször nem rendelkeznek elég idővel arra, hogy maguk gyujthassák fel az evangélium világitó fáklyáit.

Azonban, ha mérlegeljük egyházunk és kerületünk igazi érdekét, e javaslat minden pontjával nem lehetünk megelégedve. Nem, evangéliumi egyházunk tiszta alkotmányos elvét tekintve, nem, ha a takarékoság tényét vetjük latba. Abban azt hiszem mindnyájan megegyezünk, hogy ami elveink szerinti ideális alkotmány egyik főfeltétele a „paritas“, a világi és egyházi elem egyforma képviselése. Saját létérdekünk parancsolja nekünk is, hogy e célt minél jobban megközelítsük. De a többi kerületek közvéleménye is mind határozottabban várja, hogy közeledjünk hozzájuk belkörü, alkotmányos eljárásainkkal egyetemben. A mult zsinaton a törvény 8. §-a oly megtámadtatásnak volt kitéve, hogy a következő törvényhozás aligha megadja nekünk a jogot specialitásaink fentartására. A mire már különben nincs is semmi nagy szükség. Különleges szervezetünket létrehozó körülmények annyira elmultak, hogy a teljes egyesülésnek semmi elháríthatatlan akadálya nincs, ha igazán akarjuk. Az 1. 2. pont számol a multtal s mégis megfelel a paritás elvének, mikor azokról szól, kik az egyházmegyét képvisel-

nék. De a 3. és 4-ik pont, hol a tanítók és collegiumok képviselése határozatit meg, nem következetes, nem felel meg sem a paritás elvének, sem a takarékoság követelményének. Ha egy egyházmegyét hivatalból négyen képviselnek, egy collegiumtól két képviselő nem elég? Valjon a mi gymnasiumaink mi jogon követelhetnének négy annyit, mint a testvérkerületek hasonló iskolái. Így is nyernének két annyi jogot tulajdonképpen ingyen, éppen a történelmi mult kedvéért. Képviselje tehát tanintézeteinek az idősebb főgondnok s egy választott tanár. De a paritás elve így nincs biztosítva. Éppen azért én kimondanám, mennyiben a tanintézet előjárósága olyan tanár-képviselőt választ, kinek nincs papi képesítése, az ottani egyházmegye legyen feljogosítva, hogy két lelkész-képviselővel többet válasszon. Erre az egyenlőség elve mellett azért is szükség volna, hogy azon tanárainkat, kik két diplomát is megszereztek, részesítsük, bár egy kevés erkölcsi jutalomban. Nézetem szerint, ha másként járunk el, ha tovább megyünk az iskoláknak tett engedményekkel, annál nagyobb bünt követünk el, legfőbb elvünkkel szemben.

Nem helyeselem teljességgel a harmadik pontot sem, mely a tanítókat a kerületi közgyűlésről kiakarja zárni, bizonyára a többi testvérkerületek példájára. A ki komolyan és logikusan mérlegeli helyzetünket, a királyhágon tülük ezen eljárását el kell ítélje. S tényleg illetékes köreink már kezdettek is figyelni tanítóink gyűlésének jogos panaszaira. Mintha benne volna a levegőben is, meg kell őket is hallgatni. De kérdem, tanítóink működéséhez nincs-e legalább annyi érdekünk fűzve, mint a tanárok működéséhez, kiket a papok mellett mindenütt segítő társként emlegetünk, kiktől elvárjuk, hogy a szükséges egyház társadalmi munkából lelkesedéssel vegyék ki részüket, kiktől megköveteljük, hogy veteményes kertjeinkre hűséges gondot viseljenek, hogy Isten-tiszteleti kultuszunkat széppé, magasztossá tegyék s mégis őket a legfontosabb pontokról

kizárva, csodálkozunk, ha elhidegednek egyházunktól s nem tudnak velünk mindig egyek lenni a szeretetben s az evangéliumért folytatott harcokban. Ily fontos érdekek kárára apasztani a közgyűlési tagok számát, nagyon elhibázott lépésnek tartanám. De történelmi multunk sem engedi meg ezen eljárást. Másutt ha kiméletesen akarunk eljárni, itt is illő, sőt érdekünkben áll a következetes elbánás.

Azt nem lehet tenni, hogy egy nagy testület ma 12 képviselőt s holnap ne küldhesen egyet se. Mivel azonban felekezeti iskoláink s tanítóink nagy mértékben megfogyatkoztak s napról-napra fogynak, úgy hogy több egyházmegyénél a képviselő küldésnek csakugyan nincs értelme, de a maga egészében mégis vannak most is 240-en nézetem szerint a kerület kimondhatná, a tanítók minden egy száz után válasszanak egy képviselőt, ezek költségét a tanítói állások szerint az egyházmegyék fizetnék. Így nem fosztanák meg egyik legérdemesebb, legfontosabb hivatást teljesítő testületünket, a képviseltetés nem kicsiny jogától. A közgyűlési tagok apadnának, az egyházmegyék a képviselői díjak terén kivétel nélkül megtakarításhoz jutnának. Tanítók jogosan nem panaszolhatnának, mert a többi kerületekben kartársaik még annyi jogot sem élveztek eddig. Soknak sem tarthatná senki, mert ha 15 tanár 2—4 képviselőt küldhet, nagyot vétkeznenk egyházunk ellen, ha legalább 100 tanítónak egy képviselőjét be nem bocsátanák. A paritás elvének is elég lennetéve, ha a legtöbb tanítói állást fentartó 2 egyházmegye ezzel szemben 1—1 papi képviselőt küldene.

Az 5-ik pontot, mely az életbeléptetésről szól elfogadnám, azzal a megjegyzéssel, hogy a már szerzett jogot csak a gondnoki és egészen világi elemnél venném tekintetbe. Kik a mi intézeteinknél szolgálnak, tartoznak áldozatokat hozni az egyház magasabb érdekeiért.

Az ig.-tanácsi javaslat és fentiek alapján természetesen a közgyűlés képe meg lehetségesen megváltoznék, mert az egyházmegyék s tanintézeteinknek csak 2—2 gondnoka lenne, ugyszintén a kerületnek is. Az igazgatótanácsból csak a titkár birna szavazati joggal. De a világi elem így is a többi kerületekhez képest kétszeres mértékben lenne képviselve; a mi azonban a mi alkotmányunk egyik legfőbb hibája volt, a lelkeszi kar fokozottabb képviselése megközelítenők a „paritás“ elvét, mely egyházkerületünk munkálkodását is emelne intensitásban s erőben. Az 1903. évi zsinathoz bizonyára kedvezőbb és szivesebben fogadott jelentést tehetnénk, mint a minőt jelenleg kellett tegyen a konventhez kerületünk.

Közelebb hát a „paritás“-hoz.

Lajos Fános,
bögözi ref. lelkész.

Tanárválasztási szabályzat.*)

Az udvarhelyi egyházmegye által elfogadott véleményes javaslat. Előadó Kovács Dániel tanár, mint egyh. megyei képviselő.

1. A kollegium (a theologiai fakultás) előjárósága a szükséghez képest megállapítja, hogy melyik tanszék tölthető be választás után. Indokolt előterjesztést tesz az Igazgatótanácshoz az alkalmazásban levő tanárok minősítő kimutatásának, a tananyag besorolását feltüntető táblázatnak és a pályázati hirdetés szövegének csatolásával.

2. Az igazgatótanács, ha indokoltnak látja az előterjesztést, közzéteszi a pályázati hirdetést, melynek költségét az illető kollegium hordozza.

3. A pályázók folyamodványait mellékleteikkel az illető kollegium előjáróságához nyújtják be. Az igazgató a folyamodókról részletes minősítő kimutatást terjeszt az előjáróság elé. Az előjáróság megállapítja, hogy az összes folyamodók közül a pályázati hirdetés és a fennálló minősítési szabályok értelmében kik vannak képesítve. A képesített folyamodók közt titkos szavazással, abszolút szótöbbséggel sorrendet állapít meg. Ha csak egy-két képesített folyamodó van, jegyzőkönyvre véteti, hogy — dacára a pályázók csekély számának — óhajtja-e a tanszék betöltését. Az egész eljárást megfelelő számú minősítő kimutatás és az ügyre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat kíséretében beterjeszti az Igazgatótanácshoz az Egyházkerületi közgyűléshez leendő előterjesztés végett.

4. Az egyházkerületi közgyűlés elnöke mindjárt a közgyűlés első napján délelőtt — hacsak egy-két pályázó van — felolvastatván a kollegium előjáróságának kívánságát a tanszék betöltése iránt felteszi a kérdést, hogy be akarja-e tölteni a közgyűlés a tanszékét, vagy a betöltést elhalasztja. A közgyűlés a kérdés felett felállással, többséggel dönt. Ha a közgyűlés a betöltés mellett nyilatkozik, s minősítettség felülbírálása végett az ügyre vonatkozó iratokat kiadja elnök az *Egyházkerületi tanügyi bizottságnak*. Ha pedig két vagy több képesített folyamodó van, az előterjesztések rendjén az összes ide vonatkozó iratokat kiadja a fentnevezett bizottságnak, melynek tagjai a következők:

a) a szolgálatban legidősebb egyházkerületi világi főgondnok, akadályoztatása esetében a szolgálati idősebség szerint utána következő világi főgondnok (elnöke a bizottságnak, ha hivatalban idősebb, mint a püspök, vagy ha a püspököt hivatali helyettese helyettesíti a bizottságban);

b) a püspök, vagy akadályoztatása esetében hivatali helyettese;

c) minden kollegium, theologiai fakultás igazgatója és szolgálatban legidősebb főgondnoka, akadályoztatása esetén a szolgálati idősebség szerint utána következő főgondnok, illetőleg gondnok;

d) az egyházkerületi tanügyi előadó, mint a bizottság előadója;

e) az Egyházkerületi közgyűlés által saját kebeléből hat évre választott 18 rendes és 6 póttag, kik egyharmad részben a közgyűlésnek gondnok, egyharmad részben tanár, egyharmad részben lelkész tagjai közül választandók. A póttagok a választás sorrendében csak valamely rendes tag akadályoztatása esetében hívhatók meg a tanügyi bizottság ülésébe, még pedig gondnok helyett gondnok, tanár helyett tanár, lelkész helyett lelkész.

5. A tanügyi bizottság határozatképes, ha az elnökön kívül legalább 24 tag jelen van.

*) Ezt a javaslatot fogadta el a sz.-udvarhelyi ev. ref. kollegium előjárósága és a sz.-udvarhelyi püspöki vizsgálat alatt álló ev. ref. egyházközség presbyteriuma is.

6. Az Egyházkerületi tanügyi bizottság elnöke átvévén a közgyűlés elnökétől a tanárválasztásra vonatkozó összes iratokat, még a közgyűlés első napján oly időben tart bizottsági gyűlést, hogy esetleg még a délutáni gyűlésre, de legkésőbb a másnap délelőtti gyűlésre javaslatát megtehesse.

E bizottság a tanügyi előadó ismertetése és az okmányok megtekintése alapján felülvizsgálja a kollegiumi (theológiai fakultás) előjáróság munkálatait, jegyzőkönyveit és ha a minősítettség tekintetében kifogása nincs, az előjáróság által ajánlatba hozott, illetőleg első helyen ajánlott pályázót egyhangu megválasztásra javasolja a közgyűlésnek. Ha pedig a minősítettség tekintetében a fennálló minősítő szabályoknak nem megfelelő eljárást tapasztalt, a képesítettség tekintetében véglegesen dönt, s az előjáróság által megállapított sorrend lehető megtartása mellett azt a pályázót javasolja egyhangu megválasztásra, ki megfelelő képesítettséggel a sorrendben első.

7. Ha a közgyűlés elfogadja a tanügyi bizottság javaslatát, akkor az elnök a megválasztásra ajánlott pályázót megválasztott tanárnak jelenti ki; ha azonban husz közgyűlési tag írásban betérjesztve választást kíván, akkor az összes képesítettekkel elrendeli a választást.

8. A választás megejtése után az absolut szótöbbséget nyert pályázót az elnök megválasztott tanárnak jelenti ki; ha az első szavazáskor absolut szótöbbséget egyik pályázó sem nyert, a két legtöbb szavazatot nyert jelölt között elnök új szavazást rendel el.*)

9. A megválasztott tanárt az illető kollegium előjárósága, miután a választás eredményéről hivatalosan értesült, hivatalos működése megkezdésének idejét megjelölve meghívja és ünnepélyesen igatja be hivatalába. Ez alkalommal az új tanár beköszöntő értekezést tart s az előjáróság és ifjuság jelenlétében az esküt ünnepélyesen leteszi.

(Vége következik.)

A történeti magyar egyház bajai és hivatása.

Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén, az 1901. évi jelentéssel összefüggésbe hozva.

(Folytatás.)

Hogy pedig Maurice Maeterlinek kifakadása a klerikális neveléssel szemben mennyire jogosult, azt igazolja az egész francia közvélemény; ennek a közvéleménynek Brisson egyetemi tanár áll az élén, ki az új kormány álláspontját képviseli és közelebből a következő kijelentést tette:

„Az ujkori társadalomban csak azok tanithassanak, a kik benne élnek. Ámde a kongregációk — papi rendek — tagjai csak álpolgárok. Rendszeresen félremagyarazzák minden társadalom természetes alapelveit. A házasság és család az, melyekkel a polgár a társadalom életét fenntartja. Munkája táplálja a társadalmat. Szolidaritásának élvezésével a társadalomban az életet széppé, kívánatosá, élvezetessé teszi. A kongregációk — papi rendek — tagjai előtt mindez nem létezik! Őt se család, se egyéni felelősség nem korlátozza. Esze és felebbvalója Rómában időznek. Sem személye, sem vagyona, sem munkája, sem lelkiismerete felett: nem rendelkezik szabadon. Nem gondolkozhat, nem vitatkozhat, nem vizsgálódhat szabadon. A társadalommal csak mesterséges kötelékek fűzik egybe. Elcserélheti hazáját, hazája cserélhet

**) Előadó viszonylagos szótöbbséget javasolt.

kormányformát, a kormányzat urat: életét mindez nem befolyásolja. Az marad, a mi volt: a pápa katonája. Hogyan hirdetheti az ifjuságnak egy ilyen ember a családhoz való ragaszkodást, a házasság tiszteletét, a szabad munkálkodás dicsőségét.“ E kijelentések Franciaországban nagy viszhangot keltettek az egész vonalon.

A római katholicizmusnak e zseniális francia jellemzése a helyzet gyökeréig hat. A mely okok Franciaországban a clerikalizmus elleni actiót megteremtették, mindenütt, a hol csak erőre kapott e világalomra törekvő szervezet, hasonló állapotokat teremtett. Magyarország se képez e tekintetben kivételt, itt is a róm. kath. papságot csak mesterséges kötelékek fűzik a társadalomhoz; bármely helyzet álljon is elő, a római papság életét ez nem feszélyezi. Az marad, mi volt: a pápa katonája. A kath. klérus nálunk is nagy birtokokkal, rengeteg vagyonnal rendelkezik, de ha áldozatra hívja a haza érdeke, ennek polgárait, nemzeti nagy célokra, vagy az országos nyomor enyhítésére; míg a közpolgár filléreit lerakja a haza oltárára, addig a magas klérus érzéketlen marad, vagy maga is gyűjt, de más célra: Péterfilléreket Rómának.

Ha pedig a nemzetiségek ostromolják a haza erősségeit, kikezdi alkotmányát és a veszélyben a nemzeti egységes állam szent érdekei sorompóba állítják a haza lelkes fiait; hol van a magas klérus erkölcsi súlyával: sehol. De mégsem, ott van a nemzetiségek hátamegett és pártot alkot, — néppártot, — mert hazája cserélhet kormányformát, a kormányzat urat, életét mindez nem feszélyezi. A fő, hogy legyen hatalmas Róma és vesszen az átkos liberalizmus és pusztuljon az eretnek protestantizmus!

Igy állunk a róm. katholicus hierarchiával. Természetesen az elmondottak nem érintik a kath. világi hívők felvilágosodott nagy többségét; mert ők szabadelvűek és Róma minden aktioja ellenére is a hierarchikus törekvéseket nem támogatják, hanem a hazafias céloknak szolgálnak munkaerejükkel.

A nemzetiségi egyházak rokon okokból ellenséges indulattal viseltetnek nemzetünk iránt; ezért a vallásos életben megnyilatkozó szellemi erőt nem irányítják a haza érdekeinek szolgálatára, hanem speciális nemzetiségi célokra.

Ha mindezeket látba vetjük, természetesnek fogjuk találni bevezető kijelentésemet, hogy a magyar protestantizmus az egységes független magyar állam alkotmányának kiépítésénél semmiképen sem nélkülözhető.

Hogy a protestantizmus hivatását mily magasztosnak és annak védelmét mily fontosnak tartja a nagy német nemzet az állami élet felvirulására; a német császárnak Achenben tartott beszéde alkalmából, a német nemzetnek egyik kiváló tekintélyű hangadója, Reichboten fejezi ki egyik közelebbi lapszámában világosan: „A Hohenzollernek állama a reformáció elvein felépült állam, a mely a róm. kath. papság szemében mindenkor csak az eretnokséget fogja képviselni. S hogy mostani hatalmához jutott, míg a pápa uralmában megmaradt országok aláhanyatlottak: ugyszólván istenítélet a pápaság szelleme ellen. A német népnek vallási fejlődése ezentul is csak a reformáció alapján történhet meg. Mert abban rejlik a benső és bibliai igazság. Ez jelenti a német nemzet jövőjét. A vallási harcnak, mely nagyjainkban folyik, megvan a maga jelentősége, ha nemes szellemi fegyverekkel folytatják. Ha mégis vallási békéről beszélünk, mikor kath. részen nincsen meg, akkor nem ismerjük a dolgok lényegét. A vallási harc, jogosult tényező a jelen harcaiban. A róm. egyház csak akkor panaszol, ha rosszul áll a szénája. Egyébként ő a kezdeményezője és mestere a felekezeti harcnak.“

A nagy államok im, minden adott eszközzel vé-

dekeznek a klerikális irányzat törekvéseivel szemben és mi magyarok, magyar protestánsok, közönyösek vagyunk. Bizonyos ázsiai nyugalommal nézzük — ne-hogy türelmetleneknek tartsanak — hogy aratnak buzánkban; türjük, ha testünk tagjait szaggatják, ha hiveinket elkeresztelik, a tudatlanokat áttérik; agyon-hallgatjuk, ha minket: pestisnek, a nemzet testébe beoltott szálkának és minden más rossznak neveznek! Mi lehet ennek az oka? Talán csak nem valjuk azt a kárhozatos elvet: Minden vallás jó vallás, csak a kárvallás rossz vallás? Mert ha ez elvet vallanók, akkor ezt a közöny mellett, tudatlanságnak, az önérzet hiányának lehetne betudni. Akkor mi, a magyar protestánsok, már odáig jutottunk volna, hogy nem biznánk ügyünk sikerében és már nem is tudnánk aggódni annak jövője felett. Bár szomorú a való, de hála a Gondviselésnek, mégis még idáig nem jutottunk. Van még harciosa szent ügyünknek! A bizonyos mérvű megdöbbenést, mely még az öntudatos lelkeket is megszállotta, indokolni lehet a magyar protestantizmus nehéz helyzetével. Bár ennek akadályait leküzdeni nem könnyű, de mégis, ha reá gondolunk a mi főerőnkre, az evangéliumi világosságra, az aggodalom tova tűnik, mert a segélyforrás kezeink között van és a mily mértékben terjesztjük az evangéliumot, abban az arányban hódít hitünk.

(Folytatása köv.)

TÁRCZA.

XVI. évszázbeli bibliai epikánk.

A XVI. évszázad, vagyis az a korszak, a melyet az irodalomtörténet 1526—1606., azaz a mohácsi vésztől a bécsi békekéig tárgyal, egészen a protestantizmus korszaka. Irodalmunk egyszerre fellendül. Mennyiségileg, minőségileg megnövekszik. Virágzásnak indul.

A reformáció a szabadság hirdetője, harcoló bajnoka s a szabadság minden fejlődés alapja, minden áldás kútforrása. Szabaddá tette a gondolatot, mondván: mindeneket megvizsgáljatok és a mi jó, azt megtartsátok. S a szabaddá tett gondolat nemcsak a hitéletet vizsgálta, hanem beszárguldozta az ismereteket, a tudás egész széles mezejét. Mindenfelé sürgősforgás keletkezett, az öntudatra ébredt emberi lélek ifjúságtól duzzadó erejének munkája.

De hogy erélyes munkát lehessen végezni, fejleszteni, edzeni kellett a gondolkodó értelmet. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha hozzá tudunk szólni, nem rejtvényekben, értetetlen szavakban, hanem kihez-kihez a maga nyelvén. Hát nemcsak gondolkoztak, irtak, hanem nemzeti nyelven szóltak és irtak. A templom mellé iskolákat állítottak, hogy legyenek a gyöngye lélek veteményes kertjei.

S az egész élet, az egész felpezsdült, neki lendült irodalom mélyen vallásos volt, benső, szoros, elválhatatlan kapcsolatban a hazafisággal. Istennek és a hazának szerelme egy lángba lobbanva csapott magasra mindenkor a magyar református egyházban. Hiszen a mi vallásunkat mind maig magyar vallásnak hívják.

A hitnek pedig egyedüli irott forrása a biblia, a melyet mindenkinek olvasni kell. Nemcsak lefordították hát a bibliát s kezébe adhatták mindenkinek: itt az írás, forgassátok; hanem olvasták is. Olvasták. Innen merítették hitet, bizodalmat, tanulságot, erkölcsi erőt. Kimerithetetlen forrásává lett a gyönyörűségnek is, az éhezni vágyó szivek édes gyönyörének.

Ezért van, hogy ez évszázad költői elbeszéléseinek jó nagy része innen veszi tárgyát. Nemcsak okulást, költői hevületet is onnan nyertek.

Mint a gyalom mellől apostoli munkára elhitt szegény halászok, ezek a költők sem születtek palotában. Szegény vándorénekesek, papok, mesterek voltak. Sanyarogtak, küzdöttek, de csüggedetlenül törtek előre. Sivár pusztán erkölcsi ideálok tűzszlopa vezette az ígért földre felé.

Tinódi Sebestyén, a derék jó lantos, ura Török Bálint fogságba kerülve (Buda veszélyéről és Török Bálint fogságáról, 1541.), Szigetben szerz énekét „vitéz urán való nagy kesergésében.” Azután jár-kél, kinlódik, nyomorog. Egyik munkáját (Erdély története 1552.) ugyan Kolozsvárt „egy iratos házbán” készítette. De már a másikat (Budai Ali basa története) így végzi:

Szörzé nagy buvában egy hideg szobában.
Gyakran fu körmébe, mert nincs pinz tarsolyában.

Máskor (Egervár viadaljáról való ének, 1553.) azt mondja:

Ezt ki szörzé nagy beteges voltában
Kéncsös Kassában egy füstös szobában,
Tinódinak hijják.

De aztán mégis úgy végzi:

Egör jó szerencsén vigvoltában
Vigan iszik szikszai jó borában,
Mert ha terek jut vala Egörvárho,
Viztől nád teröm vala ő orrába.

Majd megint (Enyingi Terek János vitézsége. 1553.) így panaszol:

Aran lábu Debreczen városában
Szerzé buban egy pusztá kamarában.

Máskor (Szitnya, Léva, Csábrág és Murán várának megvevése, 1549.) azt mondja, hogy kincses Kassa vagyon jó őrztetbe s benne Sebestyén deák vers-szörzésbe, de mégis annyit nyüglődik, hogy:

Nem csuda, ha vétők vagyon *versfübe*.

A minthogy bizony vagyon is.
Egyik versét (Az szalkai mezőn való viadalról, 1544.) nagykarácsony előtt szörzé bujdosásban. Vagy azt mondja (Kapitán György bajviadala, 1550.), hogy:

Ezt ki szörzé, most vajuszik Kassában,
Bánkodik, hogy kevés pinz ű taslyába.

Hányódásai közben panaszkodik, hogy a jó uraságok szivek hozzá, de az udvarbírák, kulcsárok nagy huzavonók. A *Sokféle részögről* (1548.) című művében lerajzol egy csomó részegest. Vannak:

Lantosok és hegedősök, kiknek bor lelkök,
Csak borért is elzörgetnek néha szegények.

Gyorsan köppent, ezután:

Szunnyad, véti ő nótáját, vonszja a fáját,
Meg is ütök — néha történik — bottal az hátát.

De azért azt vallja:

Az bort Isten nagy jó végre nekünk terömté.
Mértékletösséggel véle élnek engedé.

S a végén panaszkodik:

Az ki szörzé, neve Sebestyén, *zoméhságában*
Udvarbírák bort nem adának.

Még nagyobb „megrovási kaland”-ban részesíti őket *Az udvarbírákról és kulcsárokról* című versében. Bethlen Farkas bonyhai házában haragszik meg rájuk s kiszervekíti őket:

Lefüggesztett fővel leszegik nyakam,
Két szömüm világa vagyon homályban,
Az én író kezem reszket a pennán,
Fejem szédörögve nagy gondolkodván,

Gondot adok én az oly embereknek,
Kik szegény fejemön nem keserülnek,
Mert verszerzésömben átkomba léznek,
Jelösbön udvarbírák, kulcsárok léznek.

Az ur kirendel a szegény énekmondónak mindent bőven, de a kulcsárok és udvarbírák magoknak lopják. S az a baj, hogy:

Rest udvarbírákon átok nem használ,
A ki őt átkozja, kopaszt borotvál,
Oh atyafijak az cigányokkal,
Orczájok temérdök nagy álnoksággal.

Pedig azt mondja a költő:

Noha volna neköm csak most jó borom,
Fejem bátorodnék, hangos lenne szöm.
Közbortól megszorul, rozsdás lesz torkom.

Másutt haragjában átokban tör ki:

Kik nem adnak Bonyhán itt jó borokat,
Magos part üssön meg udvarbírákat,
Vélök egyetemben az kulcsárokat,
Kik akasztófára méltók azokat.

Neki „nem ur hírével bűdös bort adnak.“ S panaszkodik, hogy a nagyidai kolcsár is csak olyan, mint a bonyhai:

Nem barátokzik vélem jó borokval,
Ha fíjamat küldöm, illet szitokval,
Adjon Isten nékik oly jó malasztot,
Táplálják jó borral Sebők deákat,
Fejőkre ne várják az rut átkokat.

Még otthon a maga házában, kincses Kassában is szükösön él: Hideg télben fu körmében házában. (Varkucs Tamás idejébe tött csaták Egörről, 1548.)

Ilosvai Selymes Péter is, az hirneves Toldi Miklós énekese Pál apostolról irt elbeszélését azzal végzi:

Lőn ennek írása az nemes Szakmárban,
Egy jámbor lakatgyártónak házában,
Nem csuda, ha véték vagyon az írásban,
Sok reszelő, furó kárt tett nékem írásban.

Ezer ötszáz és hatvannégy esztendőben,
Hidégelőkisasszonnak havában,
Ilosvai Péter deák bánatjában,
Evvel vigasztalván szívét szomorúságban.

Egy másik elbeszélését (Ptolomeus, 1570.):

Szerzé el-benn sován Szilágyországban,
Kusalkőben az egy havas oldalban,
Egy czellában, az egy füstös házban,
Elvégezte el-fenn egy sombokorban.

Székely Balázs *Az szent Tóbiásnak historiáját* (1546.):

azt emlékezetre az egy vadon erdőben,
szerzé Erdőd vára mellett.

Nagybánkai Mátyás a *Jákob patriarcka fiáról, Józsefről*:

Ezerötszázötvenhat esztendő számban,
Böjttben, az beteges márczius havában,
Magát vigasztalván háboruságában,
szerzé betegágyában.

Batiz András *Az istenfő Zsuzsanna historiáját* (1541.) „az bibliából magyarra fordítá ő betegágyában.“

Szeremlyeni Mihály *Egyiptombéli kijövéséről izraelnek énekelvén* (1544.), ezt *bánatjában szerzé énekben.*“

(Folytatás.)

Irodalom.

Könyvismertetés.

Légy erős. Ifjúsági istentiszteleti beszédek. Kiválóbb külföldi beszédgyűjtemények felhasználásával. Irta Tárkányi György, ev. ref. főgymn. vallásnár. Szerző sajátja Seps-Szentgyörgyön. Ara 2 k.

A mióta a haladó műveltség számüzte a bibliát a „salonokból“ és kunyhókból; a mióta az evangéliumi tiszta keresztyénséget ismét helvettesteni akarja a külső forma; a mióta a Római ismét tüzzel-vassal felibe akar emelkedni a „Názáretinek“ s valami különös életirány, valami sima és törekeny élet elv kezdett erőt venni az emberek lelkén: azóta mind égetőbb lesz a szükség, sürgetőbb lesz a feladat ismét otthonossá tenni a bibliát az emberek családi életének tüzhelye körül. Mert a „só“ kezdett „megizetlenülni“ s amaz újra becsempészett, de veszendő és romlást hordó élet irány naponként mind határozottabban tünteti fel hatását: az erkölcsi és anyagi romlásokban.

A mióta „dörögenek“ — a hivek felett — a korszerű egyházi beszédek, mind nagyobb lett — a hivek bensejében a lelki szükség azok után a „csendes órák“ után, a melyek alatt a lélek megnyugvást és békességet kell, hogy nyerjen az „élet beszédének“ hallására.

Az egyházi beszéd irodalom terén látható is az irányzat változás. A szónoki beszédek viharai után kezdenek a „Megfeszített“ élet adó, csendes, áldást-hozó beszédei hatni „a velők oszlásáig.“

Ennek az új iránynak — a mely régi — hivei között üdvözlöm Tárkányit. Mert ha valahol van helye, akkor igazán csak a kollegiumi ifjúság nevelésében van legtöbb helye a biblia s az abban rejlő keresztyéni élet meg-

kedveltetésének. És Tárkányi helyes tapintattal méri ki feladatát.

A mit előidéztek a „templomi szónoklatok“ a felnőttek lelkében, azt idézték elő az ifjúság lelkében az eddig tartatni szokott ugynevezett „preczesek“. A helyett, hogy a gyermek és ifjúsági istentiszteletek által ránevelni igyekeztünk volna őket, a gyülekezeti istentiszteletre, elidegenítettük a preczesek és a gyülekezeti istentiszteletre való kényszerítés által, a melyekben nem találtak megfelelő tápot lelki szükségégeik kielégítésére. Pedig a gyermekeknek és ifjaknak ép úgy meg van a maguk lelki szüksége, mint a felnőtteknek“. (III. lap.)

Ezzel a helyes tapintattal aztán 1. beszédében így körvonalozza feladatát: „az én feladatom az, hogy az itt (iskolában) szerzett ismereteket és az ezek által keltett nemes érzelmeket egy egységes egésszé olvasszam lelketekben és áthassam az evangélium szellemével;... hogy a mikor megismeritek a természet növényeit, állatait, tüneményeit: ismerjétek meg azokban teremtőjüket is, hogy mikor végig haladtok az emberiség történelmén, felismerhessétek abban a gondviselő isten kezének vezetését;... hogy megismertessem veletek az élet igazi értékét.... miben van az igazi boldogság, hogy a keresztyén vallás igazságai legyenek számotokra az élet vezető csillagai, hogy itt a földön... tul a siron boldogok legyetek.“ 2. beszédében pedig e nemes és igazi feladat megvalósításának módjáról így nyilatkozik: „Itt nektek nem szónoki beszédek tartok; ezek az én beszédeim egyszerű elmélkedések, tanítások a Szentírás egyes részei felett, a mely tanításokat igyekszem a ti korotokhoz, gondolkodástokhoz mérni és a ti tanulmányaitokkal kapcsolni össze, az a célja, hogy szivetekben levő vallásos érzést felkeltsem s a mennyiben lehet, állandóvá is tegyem.“

Hogy feltett nemes célját mikép valósíthatja meg, nem mi, hanem „a tűz próbálja meg“; azonban az eszköz bírálatunk tárgyát képezheti most is.

Az 1. beszéd egy valóságos program. A feladatával tisztában levő ige hirdető kelti fel a hívó tanulni, küzdeni vágyó ifju lelkekben az erő tudatát, melyet az alkotó a maga hasonlóságára adott az embernek testébe és lelkébe. A testi erő az egészségben van, a lelki erők különbözők: értelem, akarat és érző erő, a mely utóbbi alkotja meg az összes erők koronáját, a vallásos erőt. Ezeknek az erőknek a kifejtése az ember kötelessége a természet az ember életének eseményei, a társadalom megfigyelése, a nagyobb példája s különösen Jézus életének és tanításainak követése által. Ez a nevelés feladata az iskoláknak. Ez azonban súlyos igát tesz a vállra. Es igen ügyes csoportosítással fejti ki a 2-ik beszéd, hogy ez az iga: a munka és kötelesség teljesítés és a Krisztus igája; azonban ez a nehéz iga könnyű és gyönyörűsége, mert szabadabb, élénkké, vidámmá és boldoggá teszen. Ezért jó az ifjúság idején igát viselni. De erre korán meg kell kezdeni az előkészületet. Es rögtön a 3-ik beszédben a 12 éves Jézust mutatja be a templomban, kiemelve e jelenet tanuságát, a türelmet és engedelmisséget. Az ifjúság alig tanul valamit, már vezetni akarna: Jézus nem magyarul a bölcseneknek, hanem türelemmel kérdez azokról, a melyeket nem ismer. Három évig tanult s 30 évig készül e tanítói munkára gyermeki egedelmességgel. S hogy a példa még hathatósabb legyen, a 4. beszédben újra Jézussal foglalkozik, ki úgy növekedett testben és Isten s emberek előtti kedvességben, mint minden embernek kötelessége. Nem zárkózik el a nem helyes életre vezető ut kezdetének ismertetésétől sem. Igen ügyesen mutatja be az 5-ik beszéd, hogy az ember rossz utra tévedése mily könnyen történik meg, de könnyebb korán visszatérni, miut később. De a helyes ut rajzolásával folytatja tovább a 6-ik beszédben, hol a tengeri viharban mutatja be Jézust. A ki Istenben bizik — a helyes uton halad — még a viharban sem esik kétségbe... a ki ezen a jó uton halad, azt az Isten megőrzi. Es a hit e szép világától az emberi reális világba viszi az ifjut a 7-ik beszéd. A farizeus házában tartott lakomán mutatja be Jézust, a mint szerényen meghuzódik, hogy felmagasztaltassék. „Barátom ülj fennebb, mert ez a hely illet meg téged. Am nem szolgálai meghunyászkodást ajánl, de tisztelget a nagyok iránt, önmagunkkal szemben pedig „csekélységünk“ tudatát. Epen ezért nyomban a 8-ik beszéd az ifju álomról — ideálok-ról szól, melyek szívós, kitartó cselekvés által valósítandók meg. A legnagyobb ideál pedig az ifjunak: hü munkása lenni a Jézus Krisztusnak. Ez a legszebb cél.

A 9-ik beszédben az éneklésről elmélkedve — azt hiszem nem Jakab IV. 14., hanem IV. 17. verse alapján, az éneket a lelkiismeret és szív békéjének mértékévé teszi és templomi éneklésünk gyöngéire czélozva, az ifjúságot a közös éneklésre készíti, „mert a ki tudna jót cselekedni és nem cselekszi, az olyan ember bűnös.“ A 10. beszéd a társas életbe viszi az ifjút s bemutatja a mai társadalomban a vezető szerepet vivő ifjút „ki legjobban bírja a bort és szívat, a ki gavallérosan viselkedik“, de óva inti ezektől a hamis profétáktól, hogy ne ezeket, de lelkileg nagy embereket válasszák példányképül. Az igaz, hogy itt az olyan szereplő ifju nem első, de „jobb derék, becsületes emberek között utolsónak lenni, mint léleknélküli bábuk között első.“

A 11-ik Jézust tévén az emberek példányképévé, „Előre törni int, buzdítva a Pál példájával; ki nem volt soha megelégedve azzal a mi, mindig tartozást érzett szívében s ez ösztönözte előre! A 12-ik beszéd a gyermekek istendicséretéről elmélkedik a virágvasárnapi jelenetből indulva ki. Sokszor — és mindenkor — a gyermeki tiszta hitből folyó istentisztelet kedves Isten előtt. S gyönyörű képben mutatja be a léleknélküli üres külső czeremonia haszontalanságát. De legszebb a tiszta szívből jövő istentisztelet: isten törvényei szerint élni. A 13-ik a hit lényegét s annak harcát fejtja ki igen ügyesen, a test és lélek egymás elleni harcából. A 14-ik beszéd példányképül állítja elénk újra a Krisztust, ki az élet útjain előttünk megyen. Utmutatónk, vezetőnk, kinek nyomát kötelesség és szeretet jelzik. Egyike a legsikerültebb beszédeknek. A 15-ik beszéd arról elmélkedik, hogy miért kell jót tenni? Nem az emberek jó tetszéséért, hanem azért, mert szívünk telve van a jó cselekedet iránti szeretettel. A 16-ik beszéd azt a nehéz problémát fejtja meg, hogy miért kell igaznak és becsületesnek lenni? s a három zsidó ifju történetéből (Dániel-nél) igen élénk tárgyalással fejtja meg; azért, mert ez az isten akarata, hogy ilyenek legyünk s ha így van, nyugodt a lelkiismeretünk. A 17-ik a csudákról szól protestáns keresztyéni felfogással. A 18-ik a talentumokról szól. A 19—20. és 21. a tékozló fiut mutatja he. Első a tékozló fiu eltávozása után a szülő fájdalomairól szól, a második a tékozló fiuval a romlás és megtérés útján, a harmadik a fiuval és szülővel foglalkozik a hazatéréskor.

Még a 21-ik beszéd Kain példájából a bűn kísértése ellen hívja harczra a lelket s ezzel végződnek e kedves füzet elmélkedései.

Egy iskolai évet megnyitó és egy bezáró ima következik, biznyságot téve szerző mélyen érző lelkéről.

A beszédek nem száraz doktrinarius fejtegetések. Élénk bibliai zamattal jönnek-mennek a találobb meg találobb képek, melyek önkénytelenül vezetnek a legmélyebb igazságok megértéséhez. Élénk fordulatok, leírások gazdag váltakozása teszi vonzóvá előadását. Csaknem magunk előtt látjuk az erős ifjút, ki kifejti minden erőit, csaknem megelevenedik a társaságok léha ifjuja, s úgy érzi lelkünk, mintha „friss hegyi lég“ érintené a lelkileg gazdag jó emberek társaságában.

Kissé hosszasan időztem az egyes beszédek tartalmának ismertetésénél. Nem czéltalanul. Rá akartam vezetni az érdeklődők figyelmét arra a czélra is, a melyet e füzet szolgálni óhajtott. Olvasmányt adni az ifjúság kezében. És igazán tévedne az, a ki e füzetet a predikációkkal együtt a papok kezébe utalná. Ennek a könyvnek helye van minden család asztalán. Ezt szívesen olvassuk nagyok és kicsinyek egyaránt.

Ott van helye e könyvnek, hol az elemi iskolás ifjakat vizsgán jutalmazzuk, hol a konfirmáltaknak emléket kívánunk adni; ott van helye, hol az ifjúságot hasznos olvasmányokkal kívánjuk ellátni. Nem predikációk ezek, hanem „csendes órák“ életadó kenyere, életadó vize, a melyeknek eltöltésénél lelkünk felüdül, elmerül a keresztyéni életben s az élet zavargó küzdelmében háborgó lelkünk megnyugszik.

Tárkányi barátunknak érte üdv, az érdeklődőknek pedig szívesen ajánlom.

Kis-Borosnyó.

Demes Péter.

E rovatban ismertetett művek kaphatók *László Albert és Társa* a tiszántúli ev. ref. egyház bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedésében. — *Debreczen.*

Különfélék.

Kolozsvári papválasztás. A kérvényeket átvizsgáló bizottság múlt hó 30-án tartott ülésében a kolozsvári egyházközség magyarutczai temploma melletti lelkészi állomására a következő folyamodó lelkész fiait találta választhatóknak: *Jancsó Lajos* m. ujjvári, *Bilai Béla* csikszeredai, *Kovács Sándor*, m. ilyei, *Bácsi Gyula*, mérái, dr. *Vásárhelyi József*, makódi *Molnár Lőrincz*, kolozsvár-hidelvei, *I. Irsay József*, ördögkereszturi, *Péchy Árpád* brassói, *Csia Kálmán* etédi, *Zsigmond Károly* hosszufalusi és *Egerházi Lajos* ujtordai lelkészeket. A választás megejtésére főt. püspök ur f. hó 21. napját jelölte ki. Választási elnökökül pedig egyházi részről Herepei Gergely lelkész, világi részről dr. Papp István kir. táblai bíró, presbytert kérte föl.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület rendeleteinek tára, 1876—1901. év végéig. E czim alatt adta ki az igazgató-tanács azoknak a körrendeleteknek gyűjteményét, melyek az egyházi és tanügyi adminisztráció különféle kérdéseiben a püspöki hivatal, az igazgató-tanács, avagy a kerületi közgyűlés által adattak ki. Az egyházi és tanügyi közigazgatás intézésével foglalkozó lelkészek, tanárok, tanítók és minden rendű hatóságok részére nélkülözhetetlen e gyűjtemény, mert a sok tekintetben hézagossá egyházi törvények alkalmazásának módzatait lehet benne könnyű szerrel föltalálni, mi által az adminisztráció pontosságára és gyorsaságára érhető el. A hivatalos közlöny évtizedekre terjedő évfolyamaiban elszórtan megjelent sok utasítás majdnem teljesen használhatatlan anyag volt a közg. tisztviselő kezében, míg itt összegyűjtve és áttekinthető csoportosításban találja föl azokat. — Könnyíti a gyűjtemény használatát a két rendbeli tárgymutató és a felsőbb hatóságokhoz teendő időszaki jelentések fölsorolása, melynek gondos figyelemmel tartása mellett úgy az alsóbb hatóságok, mint az egyházkerületi főhatóság is nagyon sok ellenőrzési és sürgetési munkától mentetnek föl. A gyűjtemény megszerzése minden lelkész, tanár és tanító részére nélkülözhetetlen. Kapható az ig.-tanács kiadóhivatalában, darabonként 1 kor. 40 fillér ár mellett.

Az ördögkereszturi evang. reform. egyház 1902. évi szeptember 14-én templom felavatási ünnepélyt rendez. Az ünnepély sorrendje: 1. A templom kulcsát átadja dr. Bartók György püspöknek J. Irsay József helybeli körlelkész. 2. I. Dicséret, éneklő a gyülekezet. 3. CCXVII. dicséret 1. és 3. v. Éneklő a m.-fodorházai dalkör. Vezető Teleky József m.-fodorházai áll. isk. tanító. 4. Megnyitó ima: tartja Papp István esperes. 5. „Eros várunk nekünk az Isten“: éneklő az ördög-kereszturi dalkör, vezető Nyárády Lajos áll. isk. tanító. 6. Fölvavatandó beszéd: tartja Nagy Károly theol. akad. tanár. 7. CCXVIII. dicséret 4. vers: éneklő a választói dalkör, vezető Nagy Endre áll. isk. tan. 8. Templom felavató ima: Tartja dr. Bartók György erd. püspök. 9. CCXVII. dicséret 7. vers: éneklő a gyülekezet. 10. Keresztel: Kozma Imre kaczkói lelkész. 11. Esket: Biró Sándor kolozsvári coll. vallástanár. 12. CLV. dicséret 1. 2. vers, éneklő a gyülekezet. 13. Urvacsorai ágendát mond a) a szószékei Nagy József kéri lelkész, b) az asztalnál Vásárhelyi B. deési lelkész. 14. A lelkészeknek Urvacsorát oszt dr. Bartók Gy. püspök és Pap István esperes. 15. A templomépítés történetét és záróimát mond J. Irsay József helybeli körlelkész.

Az alapkövetéltelkor a következő emlékirat helyeztetett el: E templom épült Isten dicsőségére az 1901-ik esztendőben, I-ső Ferenc József apostoli királyunk uralkodásának 53-ik évében Dukai és Sz. Györgyi Széll Kálmán felelős miniszterelnök, Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter alatt. — Erdélyi evang. ref. egyházkerületünk püspöke: Dr. Bartók György kolozsvári pap. Főjegyzője: Kenessey Béla theol. akad. igazgató. Deési ev. ref. egyházmegeyénk esperese: Pap István s.-m.-berkeszi pap. Főjegyzője: Tunyogh Béla bádoki pap. Egyházkerületünk főgondnoka: Léczfalvi Szacsavay Sándor. Papja: Irsay József. Állami tanító és énekezője: Nyárády Lajos. — Presbiterek: Bakó Mihály, Sztojka János, Jángó István, Koszorus István (felső), Koszorus János (imréé),

Orosz János, Koszorus Ferencz, Bodis György, Szakács Márton — egyházi és harangozó. — Községi előjáróság: Biró: Orosz János. — Körtgyőző: Fehér Kristóf.

Épült pedig a néhai és boldog emlékeztű Léczfalvi Szacsvey Sándorné, Hadadi Báró Wesselényi Jozefin 8000 frtos (16000 korona) végrendeleti hagyományából, ki meghalt az 1896. év július hó 27-én. Azonban a végrendelet összege csak a férj halála után lett volna felhasználható; de a kegyes és buzgó férj — deési egyházmegyénk fő-, kolozsvári kollegiumunk al-gondnoka és egyházközségünk, valamint környékének felügyelő gondnoka Léczfalvi Szacsvey Sándor — nem akarta, hogy kettős kegyesség árán jusson a hívek serege a lelki gyönyörűségnek templomába és neje iránti kegyeletes emlékezetből, az Ur házának buzgó szerelméből, anyaszent-egyházunk iránt sokszor bebizonyított áldozatkészségből tulajdon örökösei javára előre kifizette az építésre rendelt összeget. E templom harmadik temploma Evang. reform. Egyházunknak. Az első volt a régi temetőben, kívül a falun „Határba“ dűlőben leromboltatott 1688-ban, a tatárjáráskor, most csak a fundamentum árka látszik, romjait a második templom építéséhez használták. A második templomot a hívek segítségével építette az 1843-ik esztendőben az akkori gondnok — mostani gondnokunknak édes apja — Léczfalvi Szacsvey Zsigmond főkormányzó tanácsos, ki az egyházkerületnek főgondnoka vala. E templom a falu közepén papi telken áll vala, a „Szacsvey“ családi sírbolt tözsomszédságában. E harmadikat az 1896. évben szerzett új telekre, 1897. évben az egyházközség által épített új iskola mellé helyezték. Ördögkeresztur ősi Evang. Reform. Egyház alakulása esztendejéről nem maradt írott emlékün. Anyakönyvei az 1778. esztendőben kezdődnek, emlékeztetnek maradt gondnokai — Szekeres Sándor, Léczfalvi Szacsvey Zsigmond és 1862. esztendőtől maig fia — Léczfalvi Szacsvey Sándor. Az 1721. évtől kezdve a mostanival együtt 22 papja volt. Emlékeztetben vagyon: 1778—1784-ig Losonczy András 1784-től 1800-ig, Huszti György 1800—1824-ig Balla János, kinek ivadécai Nagy-Esküllön és Kis-Nyíresen lakkak 1824—1886-ig.

Szász Gergely — kinek fia kolozsvári első pap és esperes Szász Gerő és egyetlen leánya Zsuzsánna, ki özvegyen most is él; 1886. szept. 12-től maig a jelenlegi I. Irsay József. Kántorok az 1825. évtől kezdve időbb Jángó István (Öreg Pistuka), ifj. Jángó István és Koszorus Imre 1895-ig, attól kezdve a mindenkori állami tanító. Egyházfak és harangozók 1800-tól ifj. Szakács János, Szakács János és Szakács Márton, ki most szolgál.

Az 1886. esztendőben a részint kipusztult, részint meggyengült szomszéd egyházak körre alakultak és 1610. — 1886-ig az igazgatótanácsi végzéssel a szolgálati körben Ördögkeresztur központtal be lett osztva — Kis-Esküllő, Nagy-Esküllő, Magyar-Fodorháza, Magyar-Ujfalu, Súlyomkő, Babucz, Kovácsi-Berend. Ördögkeresztur ev. ref. népessége 86 férfi, 85 nő — 171 lélek. Az irások szerint elpusztult a Kabós, Békésy és Hegedüs-család. Van még a faluban 281 gör. kath. oláh, 10 zsidó és 4 rom. kath. Az egész körben 555 ref. magyar és 5191 idegen.

Keresztyén- Hit- és Erkölcstan az ev. ref. gymnasiumok III. és IV. osztálya számára. A conventi tanterv szerint írta: *Kis József*. Harmadik kiadás. — Pápa. Kiadja *Kis Tivadar* könyvkereskedő. 1902. *Ara* 1 kor. 20 fill. 135 lap.

Baptista missió. A baptistáknak 1901-ben a német birodalomban 168 községük és 769 állomásuk volt, a tagok száma 29,660 volt. Sveicban volt az egyháznak 834 tagja, Hollandiában 1857, Romániában 317, Bulgáriában 101, Dél-Afrikában 1305, Oroszországban 22,244; Ausztria-Magyarországon 36 egyházközségük van, 323 állomással, 8549 taggal, kik közül 1523 az utóbbi évben kereszteltetett meg. Mint látjuk a baptisták száma egy országban sem nagy, bár ők csak a megkeresztelteteket számítják tagoknak. Annál nagyobb azonban missiói tevékenységük, mint ez az ugynevezett „állomások“ számából is kitűnik. Legnagyobb eredményeket Ausztriában érnek el, a hola Los von Rom-féle mozgalom is kedvez nekik. (D.P.L.)

Hivatalos rész.

3347—1902. sz. KÖRLEVEL

valamennyi egyházi és iskolai hatósághoz.

Az egyházi adminisztrációban gyakran előforduló hiányosságok és szabálytalanságok lehető apasztása, illetve elkerülése céljából kimondotta volt ig. tanácsunk, hogy az eddig megjelent ig. tanácsi és püspöki körrendeleteket összegyűjteti és használatra alkalmas formában kiadhatja.

E rendelet-gyűjteményt tartalmazó füzet „Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Rendeleteinek Tára“ czimen megjelenvén, annak megfelelő számú példányát, t. i. minden rendes lelkész részére 1—1 példányt, kiadóhivatalunk elküldött esperesi uton, illetve a püspöki egyházak tt. tanácsaihoz, valamint a kollegiumok és theol. fakultás előjáróságaihoz, ez utóbbiakhoz 2—2 példányban, t. i. igazgató és jegyző tanár hivatalos használatára.

Fölkérjük azért a küldeményt kézhez vevő esperes aait, a püspöki egyházak tanácsait és kollegiumok előjáróságait, hogy a gyűjtemény példányait rendes lelkészek, illetőleg az említett tanárok között kiosztani és a példányonként 1 kor. 40 fillérben megállapított árat, 20 nap alatt beszedve pénztárunkba szeptember végéig, hiány nélkül befizetni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1902. aug. hó 23-án.

Bartók, elnök.

Kádár János, titkár.

Sz. 1061—1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett veres egyházi lelkészi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott lakáson kívül 1. 10 hold föld jövedelem értéke 96 kor., 2. készpénz dézmkárpótlás 774 kor. 34 fill. 3. termény, mely áll szalmás gabona, törökbuza, bor- és fapénzből 310 kor. 84 fill., 4. munkabeli szolgáltatás 33 kor 34 fill. 5. stóla 6 korona.

Ezekhez járul 1300 koronáig véglegesen megállapítva 121 korona kongrua összeg.

Az özvegy lelkészné kegyeleti éve 1903. október 1-én jár le.

Pályázati határidő: 1902. szept. 21.

Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok Somkerek Miklós esperes afiához küldendők Székre (Szolnok-Dobokamegye).

Kolozsvárt, 1902. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1062—1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyéhez tartozó pulyoni körlelkészi állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Földbirtok, melynek évi hasznobére 498 kor. 2. Kepeváltság Pulyon és Szent-Egyedről 220 kor. 3. Közalapból alapítványi kamat 88 kor. 2 fill. 4. Munkabeli szolgáltatás értéke 10 kor. 5. Stóla átlagos értéke 6 kor. 80 fill. Összesen 822 kor. 82 fill., melyből levonva az engedélyezett 172 kor. 22 fill. kiadást, marad kiegészítő összeg 651 kor. 60 fill.; ehez járul 1300 kor.-ig miniszterileg megállapított 648 kor. 40 fillér és 100 kor. fuvarilletmény is.

Pályázati határidő: 1902. szept. 21.

Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok alólírotthoz küldendők.

Kolozsvárt, 1902. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Szám: 1076—1902.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A mikeszázai ev. ref. egyházközség iskolájánál a kántortanítói állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: Kétszobás lakás, konyha, kamara, pin-cze, 600 ööl veteményeskert. Terményben: 26 kalangya (21 kévés) tisztabuza, 52 korona értékben; 28 véka csőstörökbuza 11 kor. 20 fillér értékben; 22 veder bormust 44 kor. értékben; 6 szekér tűzifa 12 korona értékben; 2 szekér szalma 4 korona ériékben; 2 darab bárány 6 kor. értékben; 2 sajt 4 korona értékben.

Készpénzben: az egyház pénztárából, félévi előleges részletekben: 60 korona. Államsegély 580 korona. Stóla: temetésért 1 korona esetenként.

Köteleességek: az összes tanítói és kántori teendők végzése fenálló törvényeink és szabályzataink értelmében.

Pályázhatnak: kántortanítói oklevéllel bíró ev. ref. kántortanítók.

Pályázati határidő: 1902. szept. 21.

Oklevéllel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok nt. Nagy József esperes afiához (Nagy-Szeben) küldendők.

Kolozsvárt, 1902. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1051—1902. P Á L Y Á Z A T.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett, lemondás folytán megüresedett tanári ev. ref. kántortanítói állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, udvarral, kerttel,

1. Készpénz fizetés tandíj czimen	30 korona.
2. " " " fapénz " "	24 " "
3. Kepe értéke természetben fizetve	289 k. 22 fill.
4. Patroczinium értéke	36 korona.
5. 6 hold és 121 □ öl szántó és 433 □ öl kaszáló haszonbéri évi jövedelme	120 " "
6. Munkatétel értéke	12 " "
7. Allamsegély	406 " "

Összes javadalom: 917 k. 22 fill.

K ö t e l e s s é g e k :

1. A vasár-, ünnep- és hétköznapi istentiszteleten és temetéseknél az énekvezetés orgonakisérettel.

2. A hat osztályú osztatlan elemi népiskola vezetése.

3. Egyházi énektanítás.

4. Lelkész akadályoztatása esetén teljes istentisztelet tartása.

Pályázati határidő: 1902. szept. 21.

Folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes urhoz küldendők. Gernyeszeg, u. p. Sáromberke.

Kolozsvárt, 1902. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Szám: ad 957—1902.

P Á L Y Á Z A T.

A bukaresti ref. egyházközség leányiskolájánál egy nőtanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Az állomás egyelőre ideiglenesen 1300 frank évi javadalommal töltetik be. 1—2 évi sikeres szolgálat után, a most kinevezett tanítónő az egyházközség előterjesztésére 1500 frank évi alapfizetéssel és öt izben esedékes 100—100 frank ötödéves korpótlékkal fog állandósíttatni.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu okleveles tanítónők. A kik a román nyelvet beszélik, előnyben részesülnek.

Pályázati határidő 1902. szept. 10.

Képesítési és szolg. bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok e határidőn belül, püspöki hivatalomhoz küldendők.

Kolozsvárt, 1902. szept. 3.

*Dr. Bartók György,
püspök.*

Sz. 1047—1902. P Á L Y Á Z A T.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett vajdák a marási egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: Gazdasági épületekkel és veteményeskerttel ellátott tisztességes lakáson kívül:

1. Földjövdelem: 149 kor. 34 fill.
2. Készpénz: 125 korona.
3. Termény értéke: 188 kor. 17 fillér.
4. Munkabeli kiszolgálomány: 16 kor. 67 fillér.

5. Stóla 8 kor. Összesen 487 kor. 18 fill., melyből engedélyezett levonás 18 kor. 18 fillér.

6. Állami fizetés kiegészítés 1300 koronáig 831 kor.

Pályázati határidő 1902. szept. 21.

Minősítvény- és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok nt. Somkerek Miklós esperes afiához adandók be Székre (Szolnok-Dobokamegye).

Kolozsvárt, 1902. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 3291—1902.

P Á L Y Á Z A T R E N D E S T A N Á R I Á L L Á S R A.

A sepsi-szent-györgyi államilag segélyezett ev. ref. Székely Mikó-kollegium főgimnáziumánál üresedésben levő egyik rendes tanári szék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján fog betöltetni.

Pályázhatnak a történelem-latin vagy történelem-földrajz szakból törvényesen képesített ev. ref. vallásu tanárok.

Évi javadalom: 2400 korona törzsfizetés, mely fokozatosan 3200 koronáig emelkedhetik, 5 izben 200 korona ötödéves szolgálati korpótlék és 500 korona szálláspénz, esetleg természetben való lakás. Az ötödéves korpótlék megállapításánál a más középiskolánál rendes tanári minőségben eltöltött és a folyamodók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható szolgálati évek is beszámíthatók 10 év keretén belül.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettségüket, eddigi szolgálataikat, védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsához címzett folyamodványukat a sepsi-szent-györgyi ev. ref. Székely Mikó-kollegium előjáróságához 1902. szept. hó 25-ig nyujtsák be.

A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t. ez. értelmében létesített nyugdíj-intézetnek s állását 1903. szept. 1-én tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazg.-tanácsától.

Kolozsvárt, 1902. augusztus 28.

Dr. Bartók György, *Dr. Sárkány Lajos,*
erdélyi ev. ref. püspök, elnök. tanügyi előadó.

548—1902. sz. M E G H I V Ó.

Kézdi evang. reform. egyházmegyénk f. évi szept. hó 15-én d. e. 9 órakor kezdődőleg Máksán, az iskola termében rendkívüli közgyűlést tart, melyre közgyűlésünk tagjait tisztelettel meghívom s lelképásztortársaimat fölkérem, hogy ezen gyűlésre a világi képviselő atyafiakat szabályszerűen meghívni sziveskedjenek.

A közgyűlést megelőző istentiszteletet Bitay Béla csikmegyei körlelkész afia fogja végezni.

Tárgyak: 1. Véleményes javaslat adása: a) az egyházkerületi képviselők számának megállapítása, b) a halotti énekeskönyv szerkesztése, c) felsőbb leánynevelő-intézet létesítése, d) a szeretetház szervezeti szabályzata, e) az új tanárválasztási szabályzat tárgyaiban leadott igazgatói javaslatokra és leiratokra. 2. Más leiratok és beadványok tárgyalása.

Közgyűlés végeztével közigazgatási bírósági ülés tartatik.

Alcsernátonban, 1902. augusztus 27.

Bodor Géza,
kézdi ev. ref. esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Saját hibánk.

E sorok írására alkalmat az új iskolai év kezdete adott. Szerkesztőségünk tele panaszos levelekkel, melyekben míg a tanácskérésig jutunk ott van egy csomó embernek, apának, anyának, gyámnak, özvegynak és árvának lelke, keserősége lerakva, szemrehányása és vádja egyházunk ellen iskolái miatt. Elszomorító, sőt megdöbbenítő e leveleket olvasni, mert azokban a keserőségekben, szemrehányásokban és vádakban sok, igen sok igazság van.

A legfőbb panasz arról szól, hogy *református vallású tanulók — rendszerint helyhiánya miatt — elutasítatnak a református kollegiumokból. Nem csekély a száma azoknak, a kik a tanítatás költségeinek ijesztő mérvben való megnövekedése felől panaszkodnak. Az egyikben egy szegény özveggy papné kesereg, hogy három fia jár egyik kollegiumunkba, egy leánya varróniskolába, egy a Szeretetházba s ilyen körülmények közt sem sikerül, jeles és jó osztályzatu kolégysta fiainak valamely, számbavehető kedvezményt kapni az igazgató urtól. Egy postaszolga arról panaszol, hogy kilencz gyermeke közül egyik tiszta kitűnő bizonyítványu gyermekét a Püspök ur ajánló sorai daczára sem vette be az igazgató. Tömegesen panaszolnak papok és tanítók arról, hogy most jóra való árvákat nem tudnak elhelyezni iskoláinkban, majd meg azokkal gyűlt meg ilyen okon a bajuk, kiknek egész családja más felekezetükből vagy éppen oláhból lett református.*

— De ki győzné felszámolni a sok váriációkat, melyekben e panaszok mozognak? Eszünk ágában sincs ugyan, hogy mind e panaszok minden részletét készpénznek vegyük. Igen jól ismerjük az emberi léleknek azt a természetét, hogy a saját álláspontját támogató érveket készséggel színezi ki élénk vonásokkal, míg a reá nézve kedvezőtlen másik álláspont argumentumait ép oly készséggel hallgatja el. Aztán meg tartozunk intézeteink vezetőségei és igazgatói ismert egyháziasságának

is azzal, hogy csak úgy általánosságban, méltatlan gyanúsításnak ki ne szolgáltatassuk épen mi.

Azonban, daczára ezeknek, el kell ismerünk s épen az orvoslás érdekében reá kell mutatnunk azokra a *dologi bizonyítékokra*, a melyek mutatják, hogy a sok panaszban sok jogosultság van. Távol áll tőlünk, hogy ezekért a személyeket tegyük felelőssé. *Közfelfogásunkban s az ebből folyó rendszerben van a hiba.*

Abban a közfelfogásban s abból folyó rendszerben, mely intézeteinket első sorban nemzeti kulturintézeteknek tekintik s csak azután egyháziaknak. Abban, hogy különösen újabb időben — talán az államsegély alapján — mintegy kezd elmosódni az a tudat, hogy ezek az intézetek, melyek századokon keresztül az egyház iránti áldozatkészség bőséges nedvét csaknem teljesen felszívták, első sorban az ev. ref. egyház intézményei s így ennek érdekei szolgálatára hivatvák s csak mert ez minden időben azonos a magyar nemzeti állam kulturális feladataival és törekvéseivel, ennyiben egyszersmind magyar nemzetiek is.

Hogy e megjegyzésünk nem alaptalan, mutatja az a *tény*, hogy kollegiumaink évi értesítőiből kimutatható, hogy növendékeiknek körülbelül *egyharmada nem református vallású volt.* Fájdalom, arról egyik értesítő sem ad felvilágosítást, hogy mennyi volt a helyhiánya miatt visszautasítottak száma s hány volt ezek közt református vallású. Az a rengeteg panasz azonban, mely uton-utfélen e tekintetben hangzik, sejteni engedi, hogy körülbelül annyi ref. vallású tanuló utasítottak el, mint a mennyi más vallású felvétetik. Már pedig ez a tény egy nagy és teljesen jogosult vád kollegiumaink vezetőinek egyházi tudatára nézve. A mikor a sepsi-szentgyörgyi kollegium, sőt a nagyenyedinek vezetősége is úgy határoz, hogy a beiratkozásoknál előnyt biztosít vallásukra való tekintet nélkül a hely — illetőleg környékbelieknek: ennek lehet ugyan — különben másod és harmadsorban általunk is méltányolt — indokokat találni, de olyant nem, a mely igazolná azt, hogy egy ev. ref. felekezeti inté-

zetnél az történhessék, hogy a saját hitsorsosait elutasítani kénytelen, mert más felekezetűek foglalták el előlük a helyet. Nem kicsinyeljük ugyan — akár egyházunk szempontjából is — azt, hogy más vallásuak is olyan a milyen ref. hatás alatt nevedjenek, de ennek eredménye alig összevethető azzal az óriási kárral, melyet részben a ref. szülők elidegenítésében, részben a ref. növendékek vallásos nevelése elszintelenedésében szenvedünk. Hanem erre felesleges is sok szót vesztegetni. Ha lesz ember, ki ez állapot védelmére vállalkozik: nem maradunk adósok a bővebb kifejtéssel.

Arra sem akarunk sok szót vesztegetni, hogy mily óriási hátrány származik épen ref. egyházunkra és hiveire abból, hogy a tanítás költségei oly borzasztóan megnövekedtek. Tudjuk, hogy ennek is oka reformátusintézetek egyéniségének elhanyagolásából származik. Iskolai felszerelés, tankönyvek és egyebek dolgában nagyon is az állami intézetek járszajgására jutottunk. Olyan tanulók, akár a legkitünőbbek is, a kiknek tankönyvük nincs, ma már ebből az okból sem existálhatnak. Pedig hány ilyen vált régen kiváló tudossá! Ma a tanuláshoz mód kell, és pedig jó mód — mint a székelly mondja.

De az olcsó convictusok, internátusok!? — fogják mondani sokan. Igen; de nem nehéz kimutatni, hogy ezek, a mi intézeteink nagy előnyeinek vallott intézmények is épen református szegény tanulóink hátrányára ütöttek ki. Régen a szolga-tanulók az urfiak kosztján nőttek fel; ma az urfiak s a más vallásuak is csak a maguk részét fizetik, azt a nekik nagyon is potomságot, a mely összeget — legtöbbször az iskolák nem csekély hozzájárulásának árán — épen a szegény tanulók kedvéért szabták oly kevésre, a mi azonban ezekre nézve mégis majdnem elviselhetetlen. Az intézetek segélyalapjainak jó nagy része így közössé tétetik szegénnyel, gazdaggal s bizony nem az előbbieken előnyére. A szegény ref. tanulók régimogatótását az által lehetne és kellene újra visszaállítani sőt fokozni, hogy a gazdagabbak és más vallásuaktól szedett magasabb összegre emelt rendes és rendkívüli díjak feleslegei nagyobb kedvezmények adását tegyék lehetővé a szegény, de jóra való ref. tanulóknak. A kiknek e gyakorlati kérdések iránt nagyobb érzékük van, a kath. intézetek, a kolozsvári unitárius kollegium s egy pár királyhágotuli ref. gimnázium is, ezt már régen gyakorolják. S bizony jó lenne e tekintetben nekünk is valamivel több gyakorlati érzék! Akkor talán elhagyatott árvaink ellátására nézve is más ajánlatokat kaphatnánk kollegiumainktól mint jelenben, a mikor az egyetlen Bethlen-kollegium a mely két árva gondozására vállalkozott.

Végre az én szegény, özvegy papném esete. Ez már a három fiáért is, csak féltan-

díjat számítva is évi 90 koronát kell, hogy fizessen. Könyvekre nekik legkevesebb ugyanennyit. Vegyünk fél konviktust a számukra évi 100—100 koronával. Ruhákra egyenként évi 50—50 koronát. Négyszeri vakációra haza és visszautazásra, vagy vakációi convictus pótlásra személyenként 30 k.-t. Ime, ez a futólagos számítás is, a három fiu részére lefoglal az anya és öt gyermeke után kapott 1000 korona évi özvegy árvai jutalékból 720 koronát, 200-at fizet leányai ellátásáért, 80-at ezek taneszközeiért: miből él ő maga? És az 1200 kor. fizetésű pap? Ennek talán még szomorubb a helyzete. Es mégis, kollegiumaink közül alig egy-kettő, mely tartja a régi jó tradíciót, hogy a ref. papok és tanítók gyermekei, ha bár kielégítő osztályzatuk van, teljes tan- és lakásdíj kedvezményben részesíti. — E tekintetben el kell ismernünk, hogy még az állam is a maga iskoláiban, több tekintettel van a papok és tanítók gyermekeire, mert tandíj elengedésben rendesen részesíti. Adja meg tehát az egyház a saját iskoláiban a saját szolgálóinak azt, a mit az idegen megad s ha a két, három annyi fizetéssel bíró tanárok jó előmenetelű gyermekei tandíjmentesek: legyenek a mi iskoláinkban papjaink és tanítóink gyermekei is.

Szabályoztassanak ezek egységes elvek alapján összes iskoláinkra nézve.

Nyomasztó helyzetünk mind határozottabban jelentkezik s mi — mint rossz gazda — folyton kívülről, mástól várjuk a segítséget, a helyett, hogy gazdasági rendszerünk hibáit felismerve, magunk javítanánk azon.

Saját hibánk, hogy saját kerítéseinken belől sem tudunk a magunk gazdája lenni.

Próbáljuk meg! Itt is be fog válni: „Segíts magadon s az Isten is megsegít!”

Nagy Károly.

Tanárválasztási szabályzat.

Indokolás.

(Folytatás és vége.)

Mielőtt a javaslatot részletesen indokolnánk, felhívjuk a szives figyelmet az állandó Igazgatótanácsnak azon szép és igazi protestáns érzelemből fakadt kijelentéseire, melyeket a most érvényben levő Tanárválasztási szabályzat előterjesztése alkalmával az 1881-ik évi közgyűlés előtt tett. Ezeket a kijelentéseket, mint soha el nem évülhető igazságokat legyen szabad ez alkalommal szószerint reprodukálni:

„Midőn a protestantizmus elveiből kifolyólag utalva vagyunk a reformok keresztülvitelére, egy szersmind nem ignorálhatjuk azt az alapot, melyen állunk, a historiai fejlődés szilárd bázisát, melynek szilárd fundamentumára emelték bölcs elődeink anyszentegyházunk dicsőséges épületét, s mely egységes szervezetében alkotja azt a legdrágább örököt, mely atyáinkról ránk maradt.

„Épen ezért nem mellőzhetjük kollegiumaink mult szentesítette önállóságát, nem csak a szerzett

jogok iránti tiszteletből, — mert a jogokat nem el venni, hanem adni kell — hanem, mert a szakszerűség mindig fokozódó igényei is azt követelik, hogy a kik tanulmányaik és érdekeik által legközelebb vannak valamely kérdéshez kapcsolva, azoké legyen a legnagyobb befolyás is az illető kérdés eldöntésében.

Régi alkotmányunk e befolyást majdnem kizárólag kollegiumainknak adta meg a tanárválasztásra, a midőn a kijelölés jogát korlátlanul reájuk ruházta, de miután új alkotmányunk e kiváltság reformját követeli, e reform után nem történhetik másként, mint az új alkotmány szellemében, a jogok megosztása formájában; a kollegiumok mellett a legfőbb törvényhozó testület különböző alkotó elemeinek is részt kell nyerniök e jogból.“ (1881-iki Jegyzőkönyv 58. lap.)

Az igazgatótanácsnak most készült új tanárválasztási szabályzatában sajnálattal nélkülözzük ezeket a fent hangoztatott elveket, mert a javaslat nélkülözi a historia fejlődés egyedüli biztos alapját, a midőn irány elveivel a jogokat korlátozza, konfiskálja, koncentrálja; s a mennyiben a jogok gyakorlásának súlypontját egy adminisztráló testületre helyezi: ellen-tétbe kerül a protestáns állásponttal is.

Az igazgatótanács javaslatában a kollegiumok befolyása a tanárválasztásra teljesen illuzoriussá válik; a mennyiben a javaslat szerint legelőször a kollegiumok határoznak a képesítettség felett s ők jelölnek ki a választásra három pályázót; de mit ér ez a határozat, mit ér ez a jelölés, ha az igazgatótanács jónak látja élni a jogával, egyet nem érteni a kollegiumokkal és teljesen új megállapodásra jutni úgy a minősítettség, mint a jelölés tekintetében.

Nem tartjuk indokoltnak a tanárválasztást egy külön tanárválasztó bizottságra ruházni, nemcsak azért, mert ez az eljárás jogfosztással van egybekapcsolva, hanem azért sem, mert az egyetlen okot melyet az állandó igazgatótanács ezen eljárás behozatala mellett hangoztat, nem tartjuk elegendőnek arra, hogy a kérdés a historia fejlődés alapjától annyira eltérő módon oldassék meg, mint a javaslat óhajtja. Mert azonkívül, hogy az intézetekre az őszi tanárválasztásból eddig még semmi súlyosabb hátrány nem származott, az új tanárválasztási szabályzat bizonyos anyagi megterhelhetetést is ró az intézetekre, mely lehet több, vagy kevesebb, de mindenestre olyan kiadás, mitől a mi javaslatunk és az eddigi eljárás az intézeteket megkíméli.

A mi javaslatunkban a közgyűlésnek ősidőkön keresztül gyakorolt választási joga érintetlenül marad, s ezáltal — a mennyiben a közgyűlés részben mégis képviseleti alapon nyugszik — elég van téve a protestantizmus azon elvének, hogy a jogokban lehetőleg mindenkint részesíteni kell. Ettől eltekintve erkölcsi erőt és súlyt ad ez a választás a megválasztott tanárnak; törekvését fokozza kötelességei teljesítésében azon tudat alapján, hogy ő állását az egyh. kerület egyetemes bizalmának köszöni s eljárásáról ennek felelős.

Nagyobb befolyást nyernek az egyes kollegiumok előjárásai a tanárválasztásra. Ennek helyességét bővebben indokolni nem kell. Mert hiszen az illető kollegiumok érdeke lesz szorosan összefüzve a megválasztandó tanár egyéniségével, teljes erkölcsi és gyakorlati életével. Nem ritka kollegiumainknál az az eset, hogy ők maguk nevelik maguknak a leendő tanárokat, és így méltányos, hogy választások előtt az ő ajánlataik sokkal nagyobb figyelemben részesüljenek, mint az ezelőtt történt.

Javaslatunk nem függ össze az egyh.-kerületi közgyűlés olyan rekonstruálásával, mint a milyen épen szőnyegen van és nem feltételezi az összes rendes tanárok közgyűlési tagsági jogát, mert választási befolyásukat a kollegiumi előjárásági gyűlésen megfélelő mértékben érvényesíthetik.

A most érvényben levő „Képesítettséget megítélő és jelölő Bizottság“ helyett „Egyházkerületi Tanügyi bizottság“ szervezését hozzuk javaslatba. — Egyfelől azért, mert a mostani bizottság hatáskörét javaslatunk szerint a kollegiumok előjárásai veszik át, mint a hogy az 1881-iki tervezet előtt történt; másfelől azért, mert ennek a Tanügyi bizottságnak nemcsak a tanárválasztási ténykedést szeretnők feladatává tenni, hanem a tanügyi dolgokban irányadó befolyást juttatnák neki, mely külön szabályzatban volna körvonalazandó. Aztán ennek a bizottságnak szervezésével közelednénk a zsinati törvények által egységesített magyarországi egyetemes egyházi szervezet lényegéhez is.

Javaslatunk a múlt évi egyházkerületi közgyűlés utasítása értelmében az eddigi Tanárválasztási módokat figyelembe vétele mellett készült. A most érvényben levő Tanárválasztási szabályzattól a fentebb elmondottakon kívül a következőkben különbözik:

a) Új tanszékek szervezésének, rendszeresítésének és változtatásának a közgyűlés által való külön külön kimondását mellőztük. Mert eltekintve attól, hogy ez az eljárás a tanszék betöltését egy évvel hátra vetheti, az Igazgatótanács, mint kormányzó-testület, az előjárásokkal egyetértve a tanszék betöltésének szükséges voltáról mindig kellően meggyőződhet s eljárásában az Egyházkerületi közgyűlés teljesen megnyugodhat.

b) Egyesek és társulatok által alapított tanszékek betöltési módjáról szintén feleslegesnek tartjuk intézkedni, mert hiszen ilyen tények, mint alapítványok jönnek tekintetbe s ezekről a közgyűlés mindig tudomást vesz és vagy elfogadja az alapító feltételeit, vagy nem.

c) A mostani szabályzat 9-ik pontjában követett ünnepélyes beigtatást és beköszöntő értekezés tartásának kötelezettségét fenntartandónak véljük, mert ez az ünnepély egyik legszebb emléke úgy a beigtatott tanárnak, mint az intézet vezetőinek és a közönségnek, aztán protestáns iskoláinknak egyik legszebb ősi szokását őrizzük meg ez eljárás fenntartásában.

d) A mostani szabályzat 10-ik pontjának rendelkezését feleslegesnek tartjuk, mert az illető megválasztott tanárnak módjában van idején nyilatkozni, hogy a tanszéket elfoglalja-e, vagy nem, s az előjárás gondoskodhat saját körében a tanszéknek esetleg ideiglenes betöltéséről és megteheti a lépéseket újabb betöltési eljárás megindítására.

e) Nagyobb eltérés a Tanügyi bizottság tagjainak összeállításánál mutatkozik, de idevonatkozó javaslatunkat elegendő indokolja az a szerep, melyet ez a Bizottság gondolatunk szerint betölteni lesz hivatva.

Javaslatunkat azzal a kijelentéssel, hogy az igazgatótanácsnak a tanári minősítettség tekintetében szerkesztett javaslatát minden változtatás nélkül helyesnek és elfogadhatónak tartjuk, az egyházkerületi közgyűlés tagjainak szives figyelmébe ajánljuk.

Székely-Udvarhelyt 1902. augusztus 27.

A történeti magyar egyház bajai és hivatása.

Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén, az 1901. évi jelentéssel összefüggésbe hozva.

(Folytatás.)

A protestantizmus a tudománytól nem fél. A külföldi protestantizmus ennek köszöni hódító erejét és hatalmas felvirágzását. E feladatnak, — az evangélium szellemétől áthatott komoly tudás terjesztésének — meg kell feleljünk mi is, hazánkért és hitünkért. Ezért, hogy a magyar protestantizmus és

ennek keretében ref. anyaszentegyházunk nagy feladatait megvalósíthatjuk, közülünk mindenkinek apostolnak kell lennie. Az igazi protestáns szellem abban áll, hogy a papok mellett állanak a világiak és részt vesznek nemcsak az egyház kormányzatában, hanem a vallásosság terjesztésében is. Igen szépen mondja Hegedüs Sándor, a dunántúli egyh. kerület bölcs főgondnoka: „Hiveink üdvössége nemcsak papjainkra van bízva, hanem mindnyájunkra. Ha látjuk őket eltévelyedni, nem küldhetjük a papot. Arra nincs idő. Ha látjuk őket kétségbe esni, nem mondhatjuk, hogy majd vasárnap a templomban vigasztalást talál. Mindenütt azonnal segítségre van szükség és ha látja valaki oldala mellett hitsorsosa kétségbeesését, zavarát, erkölcsi eltompulását, az Istentől való eltérését és Krisztusról való megfélekedését, akkor bünt követ el, ha nem karolja fel mindjárt ő maga, ha nincs mindjárt segítségére annak az embernek. *Mert ha mi nem vagyunk mindjárt segítségére, az a szomjazó ember megiszik bármely italt, mégha a fanatismus salakja van is belékeverve; mert érzi, hogy vagy elpusztul, vagy üdülnie kell.*“

Igen, az egyéni hiterkölszi élet ébrentartása és fejlesztése, ez a magyar protestantizmus hivatása. A protestantizmus ne legyen kihatólag sem politikai tényező, de legyen ennél több: legyen a politikai tényezők felett álló őr. A magyar protestantizmusnak nem nehéz egy posztitót teremteni a maga számára, mert ő a magyarság igazi képviselője. Azért nem elég, hogy a m. protestantizmus csak önmagában működő lelki erő maradjon, neki újból be kell illeszkednie a nemzet háztartásába, még pedig méltó helyre ha lelki erőit a haza javára értékesíteni akarja.

A protestantizmus ott volt eddig mindig az első között a hazafiságban, ebben volt ereje, dicsősége; ezen táplálkoztunk eddig.

A reformáció virágkorában 48 sajtó szolgálta a protestantizmus érdekeit és ma alig egy-kettő. Ujra erős kézzel a munkára kell tegye minden igaz magyar protestáns a kezét.

A fiu neveléssel arányba kell állítsuk a protestáns nőnevelést. A nő képzése ma nálunk nem elég céltudatos. Igen sok gond van fordítva az értelem fejlesztésére, de a lélek és érzelem képzése parlagon van jóformán hagyva. Pedig a női lélek fejlettségétől, a szív érzésének tisztaságától függ a magyar családok jövője. Oda kell azért törekedjünk, hogy mindenütt, a hol csak lehet, állítsunk prot. leányiskolákat, de mindenekfelett arra ügyeljünk, hogy leányainknak ne mindent tanítsunk, hanem csak azt, a mire egy művelt magyar nőnek az életben szüksége van.

Fel kell ébresszük az egészséges evangéliumi szellemet, hogy a vasárnapi harangszó és ige, köznapokon az élet zajában is, minden hitsorsosunknak fülébe zugjon, lelkébe csengjen. Ekkor támadnak erők! A rendes — kevés számú — papság mellett lesz ekkor nagyszámú királyi papságunk, kik szóval, írással, munkával viszik majd előbb a m. protestantizmus ügyét és a haza javát, még pedig oly erővel, melynek azután semmi földi célokra alakult más hatalom nem állhat ellent; mert az evangélium lesz népünknek megvívhatatlan erőssége. Ha mindezt megtudjuk valósítani, ismét lesz e hazában akaratunknak ereje, tiltakozásunknak sulya. Akkor nem lesz mellőzve, mint van ma napság a protestantizmus, hanem méltányolni fogja ismét az általános közvélemény és az államkormány magas érzelmeinket és a midőn ezt teszi, végre valahára érvényre jut az igazság: a valóságok egyenjogúságáról és a lelkiismereti szabadságról alkotott törvény.

Akkor rendre a közvélemény kényszerhatása és a honatyák jobbainak akarata folytán lesz méltányosság és igazság az állami segély nyújtásban is. A mai kogyelem morzsák — melyek jórészben autonómiánk

sérelmével lettek nyújtva — és mégis népünk terhén nem sokat könnyít, igazi dotacziójává lesznek a nemzet oltárára lerakott kulturális munkálkodásunknak és szellemi törekvéseinknek a jövő sikerei céljára törvény által biztosított bázison. Akkor, ha szavunkat bátran felemeljük, valamint a 70-es években történt, a kath. egyházi javak természetével újra foglalkozni fog a közvélemény és a mi más, egy nemzetiségű államokban már sikerült és üdvösnek bizonyult, nálunk sem fog elmaradni az 1848: 20 t. cz. alapgon dolata: a secularizatió!

(Folytatása köv.)

Péter Károly,

orbai ref. esperes, szörccsei lelkész.

Rosszul fejeznék ki magunkat, ha azt mondanók, hogy székely fajunknak egy „kimagasló“ alakját mutatjuk be Péter Károlyban közönségünk előtt. Az ő megnevezésére lehetetlen egy szóban megtalálni a jellemző kifejezést. Nem, ő nem tartozik korunknak azon lépten-nyomon feltalálható alakjai közé, kik folyton terpeszkednek, lábujhegyen állanak, hogy mindenektől láttassanak, hogy kimagasló alakokká lehessenek.

De a mi szemünk is nem ezek között jár. Mi a közélet hű munkásait figyeljük, azokat, a kiknek gondjuk a komoly munkán áll, melyben meghajolva, az életet felületesen vizsgálók előtt láthatlanul forgolódnak zajtalanul.

Sepsi-Etfalván, 1834. január 25-én született, kálvinista papi családból származik. Etfalvi lelkész, Péter Antal és Sigmond Zsuzsanna voltak szülei.

Időszak és családi helyzet, mily nagy befolyással vannak a jellem kialakulásában! És mennyire elütő volt a maitól az a kor, melyre az ő gyermeksége, fejlődése esik! Más idők és más erkölcsök! Avagy el tudunk-e ma csak képzelni is olyan kort, melyben az ifjakat nem az igények növelése, légvárak építése, hanem a testi és lelki erők fejlesztése foglalkoztatta. A felnöttek életcélja nem csupán a bér és zsold után való kapkodás, hanem a hű munkálkodás vala. A kötelességteljesítést csak természetes dolognak és nem kiválóságnak tekintették.

A mily igaz, hogy — egyik jeles egyházi szónokunk szerint — „Nem mondja meg azt a bölcső, hogy milyen lesz a jövendő“: épen úgy igaz az is, hogy a kifejlődött jellem visszatükrözi azon viszonyokat, melyek kialakították. Így vezet vissza Péter Károly jelleme és életiránya azon korra és abban a kálvinista papi lak puritán egyszerűségére, annak külső és belső erősségére, anyagi és erkölcsi tisztaságára.

Az is igaz, hogy a családi hajléknak is a kor adja meg jellem formáló vonásait, — vagy tán helyesebben a családok általános vonásaiból, erkölcséből, életmódjából tömörül össze a kornak képe! Bármint legyen is, Péter Károly jellemének fejlődése a kor és a családi kör egyaránt kedvezőleg folytak be. Már pályaválasztása e mellett bizonyít. A családi körben, az édes atyának ajkáról nem hallotta pályájával szemben a folytonos elégedetlenségnek, zugolódásnak, panasznak szavát. Mert az akkori társadalomban hiányzott, a mi ma általános, hogy saját sorsának mindenki az árnyoldalait látja; a szülő megutáltatja gyermekével saját életpályáját. Így érthető, hogy ő annak idején egész vonzalommal választotta magának az édes atya pályáját, melyről látta, hogy t e h e r és mégis k ö n y ü, i g a és mégis g y ö n y ö r ü s é g e s.

De térjünk vissza és haladjunk az idő folyásán.

Szülőfalujában nyert elemi oktatás után, elébb a nagyenyedi, utóbb a székely-udvarhelyi kollegiumban tanult. Itt tette le az érettségét kitűnő eredménnyel. Majd 1856-ban Kolozsvárra ment az akkor két éves theologiai tanfolyamra. És bár a lelkész képzésnek emelése, a tanfolyamnak három, majd négy évre terjesztése és a modern theologia erős kifejlesztése későbbi időre esik is: épen ez a nemzedék volt, mely elég képességgel birt a fejlesztés szükségének belátására és keresztül vitelére, mert maga is halhatatlanná vált Gámálielek () lábainál szerette meg az evangéliumi bölcsességet. És ő szorgalmával és tehetségével kiemelkedett e jeles nemzedékből is, midőn filozófiai értekezéssel, egyházi beszéddel nyert első pályadíjakat.

A tanulási pálya megítélésére mindenestre, első helyen áll a bizonyítvány, melyet a tanárok adnak. És így nem hagyhatjuk megemlítés nélkül, hogy az érettségi vizsgán kitűnő bizonyítványt, a papi vizsgán kitűnő oklevelet nyert. Ám ez csak magában teljes képet a tanuló évekről még nem nyújt. Csak a tanulóársak közvéleménye egészítheti ki ezt. Ez a kettő pedig nem mindig jár együtt. Mert a tanároktól jó bizonyítványt nyert, tehetséges tanulók közt akadnak legtöbbször társaikkal szembe elbizakodottak, kevélyek, olykor irigyek és önzők. Ő azonban tanárainak méltánylását, tanulóársainak becsülésével együtt nyerte ki. Ma is gyakran emlegetik kortársai igaz barátságát, szíves jóindulatát, melyben már az iskolában biztositékát nyujtá, hogy egykor a közéletnek önzetlen munkása leendő.

Azt sem hagyhatja megemlítés nélkül, hogy az iskola is más volt akkor, mint ma. Azzal készített elő az életre, hogy az életet tárta fel a maga különbségeivel, küzdéseivel a tanulók előtt. Az életben — minden egyenlőségi törekvések mellett is — különböző sorba helyezte a Mindenható az embereket. És a régi iekolák nem akartak ellenkezésbe jönni ez isteni rendeléssel. A maga módja szerint érvényesülni engedték a gazdagságot, a szorgalmat és hanyagságot. A kinek sorsa ugy kívánta: volt alkalma megtanulni a küzdelmet a létért. Haj! hogy tartott volna fenn Péter Károly, a csekély jövedelmű pap, 9 tagu családot; hogy neveltette volna társadalmunk diszeivé gyermekeit, ha az iskola az élet küzdelmeire nem készítette volna elő, ha nem ismertette volna meg a lét-fentartás nehéz feladatával, mert, mint ma teszi, csupán csak azért nyujtotta volna az anyagi segély forrásokat, mivel a tanuló ő n m a g á n a k tanu l.

Valóságosan előkészülve lépett ki az életbe. És pedig milyen munkamezőre! Az akkor létesülő sepsi-szentgyörgyi kollegiumnak lett első tanítója. És ha ez intézet oly féltett kincsévé vált azonnal a székelységnek, melyért minden áldozatra kész volt: ez annak tulajdonítható, mert első tanító a vidék, közmívelődésének első tényezőjévé tették ezt.

Harmadfélévi tanítókodás után, 1861. tavaszán nyerte meg és április 21-én foglalta el a szörcei papi állomást. Tehát több mint 40 éve munkál az Ur szőlőjében. És hogyan munkál? Egy hivatásának élő lelkipásztorinak alkalma sincs csillogó nagy tettek véghezvitelére. De annál inkább láthatatlan és mégis nélkülözhetetlen, éltető levegőhöz hasonlít gyülekezetében ténykedése. — Táplálta és táplálja ő is gyülekezetét istenigéjével, mely az ő ajkáról soha sem a falakat rengeti, hanem a szívetket annál jótékonyabban hatja át. Fáradozott és fárad szüntelenül, hogy az ő népe ne vesszen el, mert tudomány nélküli való. Példaadó az igazság melletti nyakasságban és a szeretet szelidségében; a gazdasági élet küzdelmeiben, az élet gondjainak hordozásában; a családi élet anyagi és erkölcsi kötelességeinek betöltésében. És ily működése folytán birja hiveinek tiszteletét, szeretetét osztatlanul, — vagy ha akadna kivétel, az bizonyára azok közül való volna, a kiknek elismerése tulajdonképen meg-bélyegzés.

Van azonban a lelkészi hivatás méltánylásának is egy másik foruma a hiveké mellett, és ez: a kartársak és felsőbb hatóságok véleménye. Péter Károly itt is kiérdemelte és megnyerte az elismerést. Lassankint, fokozatosan a vidéki kálvinista pap által elérhető legmagasabb tisztségre: az esperességre emelte az orbai egyházmegye bizalma. Előbb 1872-ben aljegyzővé, 1878-ban közügyigazgatóvá, majd 1895. szept. 9-én főjegyzővé és már ugyanazon év nov. 18-án esperessé választott. Tehát 50 évet meghaladó lelkészi szolgálata alatt egyszersmint 30 év óta tölt be tisztséget az egyházmegyén. És hogy miként, a mellett ismét a tények szólnak. Az egyházmegye gondnokai, világi képviselői és lelkészei között, vezetése alatt elmondhatjuk: páratlanul álló testvéri szeretet van. — Az egyházmegye élete korunk általánosan nyomasztó viszonyai között is tapintatos, bölcs vezetése mellett a biztos előhaladás képét mutatja. Szélesebben, az egyházkerület kormányzásában, az anyaszentegyház közügyeiben e kicsiny egyházmegye hozzászólásának meg van súlya, tekintélye.

Péter Károly munkásságát azonban szorosán vett hivatali köre nem foglalja le egészen. Ott találjuk szerénységével, de tiszta belátásának és jellemzilárdságának súlyával a közélet minden terén. Lelkesedéssel vesz részt

minden hazafias, társadalmi mozgalomban, melyek székely fajunk és magyar nemzetünk jobblétét, előbbhaladását czélozzák.

Különösen közel érezte szívéhez a Rikán belőli lelkész-énekvezéri gyámintézetet. Mondhatni szenvedélyes szeretettel gondozta ezt. Ott volt, nem a dajka, de az édes anva gondoskodásával ennek bölcsője mellett és nagy gyöngédséggel ápolja ma is, mikor az országps gyámintézet felállítása folytán már-már a végelgyengülés állapotába jutott ez intézmény. Történetében Péter Károly neve, ki több ízben pénztárosa és elnöke volt, fenn fog maradni az idők során.

Lehetséges, hogy ez utóbbi téren való buzgó tevékenysége már a családfőnek az övéiről való gondoskodása is egyszersmint. És minket önként vezet át családi életére. És ha a közéletben elismerésünket nem tagadhatjuk meg: családfői működése épen bámulatba ejt. Mily széles munkakör jutott itt osztályrészeül! 18. .-ba lépett házasságra Szemerjai Demes Rózáliával. Aztán áradt házukra az Isten áldása testben és lélekben ép, tehetséges gyermekekben. Mennyi nehéz gondot hordozott, de mily édes gyönyört talált ezekben, míg felnevelhette gyermekeit. Ezek közül egy pap, kettő tanár, egy megyei levéltáros, két leánya közül egyik állami tanító neje, míg a kisebb szelid jószágával még a szülői hajléknak vigasztalója. Mert annyi nemes öröm között, derült égből lesújtó villám-módjára érte rettenetes csapás a boldog szülőket Sándor fiuknak ki már szintén tanár volt a szászvárosi ref. kollegiumban tragikus elvesztésében. E megrendítő csapás okozó főképpen, hogy a különben is szerénységben ékeskedő férfi kiméletképen kérte, hogy 40 éves szolgálatának nyilvános megünneplése elhalasztassék. Az orbai egyházmegye azonban nem térhete ki a szent kötelesség elől, hogy méltányolja az ő zajtalan, de annál eredményesebb munkásságát. E hó 17-én protestáns egyszerséggel de annál mélyebb őszinteséggel ünnepli meg jubileumát, mihez mi is e vázlatos kép nyujtásával járulunk.

Nagyon is érezzük, hogy élénkebb, teljesebb kép lett volna Péter Károlyhoz méltó, de részletesebb életírásra sem terünk, sem jogositványunk nincs. — Ő maga szölt ellent, mikor néhány adatot kérő sorainkra szerénységét annyira jellemző ránk mordulással felelt: „*mért nem hagytok nekem békét; nem vittem véghez nagy tetteket, melyek megörökítést érdemelnének; életem a kötelességeknek zajtalan teljesítésében telt el.*“ Bizony ugy van. Készséggel ismerjük el, hogy kötelességek zajtalan teljesítésében töltötte, a mit eltöltött és szívünkéből óhajtjuk, hogy tölthessen még sok, de sok éveket!

Pásztor.

TÁRCZA.

XVI. évszázbeli bibliai epikánk.

(Folytatás.)

Ritkábban fordul elő, hogy ugy szóljon a költő, mint Biai Gáspár *Dávid királyról és Betseáról* (1544) zengő énekében, hogy szerzé „jó kedvében“. Vagy Erdélyi Máté a *Szent János baptista fejevételéről* (1560):

Tanuságul írja azt be könyvében
Erdélyi Máté deák jó kedvében,
Bánfi László fiának hűségében,
Az ezeröttszázhetven jó esztendőben.

Vagy mint Kákonyi Péter, a ki *Az Asverus királyról és az istenfő Hesther királyné asszonyról* való historiát (1544) „vesztégültében“ szerzé a „neves Szőlősből“ (Herczeg-Szőlős):

Ezeröttszáznegyvennégy esztendőben,
Csütörtöken az farsangnak végében.

Ezekben a nem nagy képzelő-erejű, de lángoló szívű emberekben a költészet elválhatatlan volt az erkölctől. Nemcsak azért énekelnek, hogy gyönyörködtessejenek, hanem, hogy tanítsanak, oktassanak, használjanak. Mindenik elbeszélésöknek van valami gyakorlati célja, valami tanulsága, valami alapeszméje.

Az különben is gyakori szokás, hogy a magyar nemzet történetét, állapotát összehasonlíttják a zsidó nemzetével.

Ezek közt legnevezetesebb Farkas András munkája: *Az zsidó és magyar nemzetéről* (1538). Párhuzamot von a két nemzet közt. A zsidó Isten kiválasztott, kedves népe. Kihozza őket az Ur az egyiptomi szolgaságból s letelepíti a tejjel-mézszel folyó Kánaánban. Ép így hozza be a szűk Skithiából a magyarokat a „bő kenyerő” Pannoniába, a mely:

... bővölködik arannyal, ezüsttel,
Ónnal, vassal, érczszel, sóval, öreg barmokkal,
Ah Szerém borával, ah Somogy borával,
Ah Maksa borával, ah felföldi jó borokkal.
Ah Duna vizivel, ah Tisza vizivel,
Száva, Dráva, Szamos, Maros vizivel.
Erdőkkel, mezőkkel, szép zsiros füvekkel,
Juhokkal, lovakval, tikkal, lúdval, disznóval.

Megáldotta az Úr a zsidókat jó fejedelmekkel, kik alatt országuk virágozott.

De hogy hátra veték ő parancsolatját,
Isten megharagvék. erősen őket veré.

Fogságra juttatja, babilonai szolgaságba.
Adott hatalmas, szent királyokat a magyaroknak is. Hatalmassá tevő az országot, kiterjesztvén nagy messze határait.

De jobb részét tőlünk meg elszakasztá,
Mert elfeledkezénk ő nagy jóvoltáról,
Kegyelmességéről, sok jótéteményéről;
Meg sem emlékezénk régi dolgairól,
Hálátlanok lónk sok jó ajándékiról.
Haragra indítók hitetlenségönkkel,
Vakságinkkal és nagy hamisságinkkal.
Kezdők bosszantani kazdag aranyinkkal,
Drága ezüstinkkel, ezekben bizásinkkal,
Ah Szerém borának nagy torkosságával,
Paráznaságokkal, rettenetes bűnökkel.

Azonfelül a magyar urak elhajlának a koronás királytól,
pártot ütének János király ellen.

Kiszabadítja Isten a zsidókat a babilonai fogságból, felépíti a várost, prófétákat támaszt, majd szent fiát is elküldi. De nem ismerik meg, elveszejtik. Isten végkép elpusztítja országukat s végkép szétszórja őket.

A magyarokhoz is elküldte igaz tudományának hirdetőit.
De nem akarjuk ismerni őket.

Mikoron azt valljuk, hogy nem üdvözölünk,
Érdemünkben és jó cselekedetenkből,
Pokolbeli ördög ellenünk feltámaszt
Földi királokat, hatalmas nagy urakat,
Világi bölcseseket, kazdag pap urakat.
Sok szerzeteseket, ájtatos szenteket.
De tanács mindennek, hogy ne háborgassák,
Ne üldözzék az Istennek ígéjét.
Mert ha mi azt tesszük, kezdünk ugyan jární,
Mint az zsidó népek régen Jeruzsálemben,
Kazdag királokat, jeles nagy urakat
Az hatalmas Isten megfeddi az igeért.

S avval végzi:

Farkas András szerzé ezeket énekbe,
Keserőlven az nyomorólt országon.
Igen szánja vala, hogy az hitetlenek
Istennek hibeit szélyvel üldözik vala.

Szkhárosi Horváth András *Az áto.ról* (1547) című ének
célját a vers végén így magyarázza:

Tállyán szerzék azt énekben siket magyaroknak,
Kik Istennek beszédével semmit nem gondolnak,
Hogy meglássák, mi okáért romlásra jutának.

S Mózes átkát (V. Móz. XXVIII. 15—47.) alkalmazza a
magyar nemzetre:

Ha Urádnak, Istenednek szavát nem fogadod
Mít neked mond és parancsol, ha meg nem tartandod,
Reád szállnak rettenetes, veszedelmes átkok.

Panaszkodik, hogy nem félünk Istentől. Nincs erkölcsi érzékünk. „Szégyenségen bátor éljünk, csak legyen sok pinzünk”. Mindenütt hamisság, uzsorászkodás, kalmárság, csalárdság és „méltatlanság az föld népén, hamis hatalmasság”. Ő is a zsidó néppel hasonlítja össze a magyart s nagy erkölcsi bátorsággal mondja szemébe a föld hatalmasainak az igazságot:

Romlásunknak egyik oka fejedelmek vattak,
Nagy óhajtván mind ez ország panaszol rejátok,
Kiméltelen a földnépen csak hatalmaskodtok,
Az Istennek tisztességét nem oltalmaztatok,
Ha tanácsban egybegyűltök, azon tanácskoztok,
Az Istennek igazságát miképen rontsátok,
Az Istennek hiv szolgáit hamisnak mondjátok,
Miként a vak-a délszinben ugyan tapogattok.

Az elbeszélések tárgyát a költők jobbra az ó-szövetség-
ből veszik, a mely inkább bővölködik poétikus részletekben,

mint a fénséges szépségü, mélyen járó, bölcséleti jellegü új-szövetség.

Nagybánci Mátyás *Jákob pátriárka fiáról, Józsefről* ír:

Józsefnek megmondom az ő krónikáját,
Teljes életének nagy háboruságát,
És rabsága után ő nagy uraságát,
Vigasztalom vele szüvem szomorúságát.

A költő 1540-ben fogságban volt többedmagával, bizonyára hitéért. Vallásos hitében talál vigasztalást.

(Folytatása köv.)

Egyházmegyei közgyűlés.

A sz.-szolnoki egyházmegye Tasnádon tartotta évi rendes közgyűlését 1902. aug. 27—28-án. Helyes rendszer az, mely e közgyűléseket nem köti a megye székhelyéhez, hol más gyűlések tartása által a magyarság mozgalmas élete különben is elég gyakran nyer kifejezést. Nemzetiségi viszonyainkat tekintve, fontos érdeknek tartom az egész erdélyi egyházkerületben e gyűlések minden évben más helyen tartását. De az egyházi életre is jótékonyan hat e változtatosság. Megmozdul az egész egyház-község; az egyházi élet terén érdektelenség helyébe élénkség lép, papi lakok, templomok s más egyházi épületek bizonyosan megérik a szokatlan látvány jótékony hatását, mert népünk büszke arra, hogy az övé ne álljon hátrább a másik község eme drága kincsénél. És beh felette becses kincsek azok a derék papi és tanítói lakások s azok az egyszerű, evangéliumi hittől fényes templomok! A hol azokat látjuk, szilárd megnyugvás kél a hazafi szivben, mert ott él a magyar! édes öröm ragyog az arcon, mert az igaz hitnek és tiszta erkölcsnek melegágyai azok, melyekből nemes plántával lehet benépesíteni az emberi lelkeket. Hazafias érzéssel, vallásos hangulattal indultunk a sz.-somlyói vasuti állomásról nt. Visky Pál esperes vezetés alatt néhányan s villanyozó hatással volt a sarmasági állomáson a Mezey Albert főgondnokkal Zilah felől jövő világiak és papokkal találkozás. És e jól eső hatást fokozta 4 órai vasuti menetelés után Tasnádon Bartha Dezső lelkész, dr. Józsa György, Dulka egyházi főgondnok és többek szives várása, meleg fogadása.

Még azon nap megnéztük a templomot, mely a község kimagasló helyén emelkedik, most nagyszabású javítás alatt áll. Remek épület, goth stílusban. Készült 1476-ban. Kijavítási költsége 8—10 ezer koronával, teljesen méltó a nagy alkotáshoz.

27-én reggel pont 9 órakor kezdetét vette a közgyűlés. Hangsúlyozom, hogy pontosan. Esperesünk rendszeretete páratlan, ha utána tudnánk szárnyalni, eddig nem ismert eredmény lenne gazdag gyümölcse a papság törekvésének. Ez ismert pontosság kellemes következménye az is, hogy a városház díszterme egyszerre telt meg s a buzgóságos imával szárnyalásunkat nem zavarta semmi.

Nemesen, szépen csengett az ima esperesünk ajkairól s midőn az ámen elhangzott, elgondolám: 40 évi lelkipásztorkodás után testünk és lelkünk képes lesz-e ugy szolgálni a vallás-erkölcsi világ magas érdekeit?...

Ima után Tiszta Kálmán nagy emlékének voltak szentelve az első pillanatok; érdemei be lettek írva egyházmegyénk jegyzőkönyvébe.

Az esperesi jelentés következett, melyet mély elismeréssel vettünk tudomásul, gyűlés színe előtt való felolvasás nélkül; mert ismertük már 3 hét óta a 111 oldal kinyomtatott és mindent gyűlési tagnak megküldött derekas füzetet. — Az egyházmegyék is mind kapták s bizonyára helyeslik a sz.-szolnoki esperes ez eljárását; így nemcsak futólag, egyszer halljuk, egyházaink beléletének egy évi történetét, de gyűlés előtt részletesen megismerkedhetünk vele. Mezey főgondnok teljes elismeréssel nyilatkozott a jelentéssel kapcsolatosan a papság munkálkodásáról s igaz köszönettel adózott a működésben páratlan kitarással és rendtartással előjáró esperesnek. — Most Bartha Dezső vette át a szót s megragadó lelkesedéssel üdvözölte a 40 éves lelkipásztort, kinek kiváló jellemvonásai gazdagságából a szeretetet emelte ki, melynek sugára minden lelkipásztort éltetőleg érintett és hat át folyton. Visky Pál esperes a hatalmas éljenzésben is megnyilatkozott igaz rokonszenvet meghatottan, nemes közvetlenséggel köszönte meg.

Az új lelkészek és tanítók bekebelezése is érzelmes,

szép jelenet volt; a közgyűlés disze elé sorba állva, esperesünk neveik és egyházaik megnevezésével mutatta be s ajánlotta a tagok szives jó indulatába. Igen helyén való ez is, sokkal értékesebb, mintha ettől is, attól is kérdezve mutatkozunk be.

Az egyházmegye többi hivatalnokai tették meg ezután részletes jelentéseiket: Botha Károly direktor a közalapról, Bartha Dezső főjegyző a gyámintézetéről, Benkő Albert aljegyző az egyházmegyei tanács egy évi működését ismertette, Patty Lajos a tanügyről terjesztette be adatait. Gondosság és ügyszeretetről tanuskodnak e jelentések s valóban sajnálom, hogy azokból készített jegyzeteim elvesztek; mert a számok érdekes történeteket beszélnek nekünk. Ha az adatok rendelkezésem alá kerülnek, visszatérek lapunkban reájok.

Szabó István paptársunk fegyelmi bíróvá egyhangúlag megválasztatván, a közgyűlés 28-ára tüzetett ki.

Délután 3 órakor egyházi értekezlet volt, Vincze Ödön diósadi paptársunk elnöklete alatt. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy Kincs Gyula és Kerekes András zilahi tanárok akadályozva vannak felolvasásaikat megtartani. Helyettük Nagy István kémeri és Incze Lajos sz.-somlyói lelkészeket kérte fel értekezés tartására, — egy vallásbölcseleti értekezéssel maga is reneelkezésére állott az értekezletnek. Mint leghelyzeteszerűbb kérdést, az egyházi adózást tüzi ki tárgyalásra első sorban Incze Lajos felolvasásában. Felolvasó Gyurátz és Zelenka ev. püspökök mélyreható fejtegetéseit felhasználva, rövid értekezést tartott, mely azonban a tárgy jelességének erejével széles medrért vágta a vitának s igénybe vette az egész délutánt. Végeredményképpen az értekezlet kimondta, hogy az 1848. XX. t.-cz. végrehajtását sürgeti s hogy ne csak értekezleti (ha úgy tetszik academicus) jellege és hatása legyen állásfoglalásának, elnöke által a holnapi közgyűlés elé terjeszti a nevezetes tárgyat, álláspontja elfogadását kérve. A gyűlés ezzel véget ért. Az értekezlet pátriárkális csoporttá verődve, kivonult Dulka Elek tasnádi főgondnok szállójába.

A komoly s a tikkasztó hőség miatt is nehéz munkát vídám társalgás, pohárcsengés váltotta fel a gyönyörű kertben, pompás zamatu fehér és piros bor mellett.

„Baldog ország, áldott ország, melynek földje ilyen bort ad“, éneklé Arany János bátyánk; hát akkor még milyen nagy lenne az öröme, ha megérte volna szép hazánk elpusztult szőlői után az újra telepítést s az új, fokozott reménységét gazdaközönségünknek nyomoruságos helyzete javításában.

6-tól 11 óráig tartott künn házi gazdánk vendégszeretete vídám beszélgetés, pohárcsöntők között, felidézve emlékünke a magyar ember régi jó világát, mikor volt mit aprítani a tejbe a nemzet derekának: a középosztálynak. Ma másképpen van s örömmet is tulharsogja az a nóta: „Sirva vígad hej! a magyar régen.“ Mikor csendül meg a haza minden fiának ajkán ismét: „Felderül még valaha!“

Mikor?

28-án reggel 8 órakor folytattuk a gyűlést. Nagy dolgu kérdések vártak reánk. Az elpusztult szőlők helyreállítása a kötelességét kimondtuk az egyházak és papok közös terhéül; a forgatás (rigilrozás) az egyház, a beültetés a pap terhe.

A tanárválasztási szabályzatra véleményünk ez: a kijelölés elvetendő, mint a lelkészi választásoknál.

Vallástanár lehessen minden lelkészi oklevéllel bíró egyén.

A szeretetház szervezetét magunkévá tettük.

A kerületi közgyűlés szervezetének módosítását örömmel üdvözöltük, de fenntartani óhajtjuk a kántortanítók külön képviselő küldési jogát.

A felsőbb leánynevelő intézet tervét lelkesedéssel fogadtuk, de óhajtjuk elébb nagy arányú gyűjtés kérdését.

Anyagi és szellemi életünket, nemcsak egyházi, de egyéni és társadalmi nyilvánulásában is mélyen várják a fenti kérdések, megsajdul a lelkem, hogy egy felsőbb leánynevelő intézet kérdésénél a szegénység torkunkra fojtja a legyen szívünkben kitoró óhajtását. Ha nekem lenne miből! — vajjon akkor lenne-e hozzá szívem? — — — a jövő mutatja meg

Ebédzésünk Dulka főgondnoknál volt, hivatalosak voltak a papok, mind, 26-an vettünk részt gazdag asztala, anyagi és szellemi javaiban. Mindkettő meg volt itt; a jó ízű magyar ételeket, gyöngyöző magyar borokat, magyar

áldomások követték, Visky Pál esperes remek pohárcsöntője a házi gazdára kiváló tetszést keltett.

4 órakor jegyzőkönyvet olvasott Benkő Albert aljegyző a városháza termében; hitelesítettük s két napi gyűlésezés után elnökünk elbocsátott.

Este bál volt felerészben az egyház javára.

Pénteken d. e. 10 órára jöttünk haza 3 napi távollét után.

Ime, lehető hü képe a szolnoki egyházmegye közgyűlésezés után elnökünk elbocsátott.

Incze Lajos,
lelkész.

Különfélék.

Kolozsvári theol. fakultásunk népezzége örvendetesen szaporodik. A jelen 1902/3. isk. évre összesen 143-an folyamodtak fölvételért s mindannyian fel is vétettek. E számból bölcsezzethallgató 47, Theologus 96, melyből 34-en újak, azaz az 1. évi theologiára felvétettek. — A theologusok számának e szaporodása igen örvendetes, de különösen örvendetes az, hogy — katonai nyelven szólva — az anyag jóságában is — az érettségi bizonyítványokat tekintve — biztató előjeleket láthatunk. Isten adjon segedelmet tanároknak, tanítványoknak, hogy az anyaszentegyház reményeit építhessék, megvalósítsák.

Lelkészképzési vizsgálatok folynak theol. fakultásunkon e hó 10—13. napjain. Az egyházkerületi vizsgáló bizottság buzgó tagjai csaknem teljes számban megjelentek a Főtiszteletű Püspök ur elnöklete alatt: Sándor János, Somkerekéi Miklós, dr. Elekes Viktor esperesek és Bodor János zágoni lelkész. A vizsgálatok eredményeiről jövő számunk számol be.

Lelkészi jubileum. Az orbai egyházmegye folyó hó 17-én ünnepli id. Péter Károly szörcei lelkész és orbai esperes 40 éves lelkészi működésének jubileumát. Lelkészi karunk ez érdemes tagja 42-ik éve, hogy igazi apostoli buzgósággal munkál az Ur szőlőjében. Munkásságának méltatása családi gyásza miatt, kivánságára halasztatott mostanig el. Az ünnepély Szörcsén fog istentisztelettel megtartatni az orbai énekvezéri kar közreműködésével, mikor imát mond Ignác László kovásznai lelkész, ünnepi beszédet Földes György zabolai lelkész egyházmegyei főjegyző, az ünnepeltet — hálaadó imája után — hívei, kartársai, barátai nevében Bodor János zágoni lelkész fogja üdvözölni. Ez alkalomból ünnepeltnek tisztelői aranybibliát nyujtanak át és nevére a szörcei iskolánál alapítványt tesznek. Eleteének rövid bemutatásával, lapunk más helyén csatlakozunk mi is a hü munkás méltatásához.

Gyászrovat. Fábián Miklós lőrinczfalvi ev. ref. lelkész életeének 62-ik, lelkészkedésének 32-ik s özveggységének 25-ik évében f. év és hó 6-án váratlanul elhunyt. Hirtelen jött halála, mely véget vetett apostoli buzgó életeének. Nyomában szeretteivel együtt egy népes egyházközség siratja a derék, jó igaz lelkipásztor elhunytát.

Hivatalos rész.

8499—1902.

KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kötelekébe tartozó valamennyi egyházi testülethez, alapítványi kezeléséghez és a ref. kollegiumok mtt. Előljárosságáinhoz.

A Budapesti Közlöny f. é. 164. számában közzétett hirdetményre és az ebben közzölt beváltási feltételekre való hivatkozással és különösen arra való tekintettel, hogy a convertálás alá nem bocsátott és most törvényszerű beváltás alá kerülő regálé kártalanítási kötvények kamatozása f. évi szeptember hó 1-e után megszűnik, felhívjuk az elől czimzett testületeket, hogy a mennyiben a kezelésük alatt levő tőkék között még convertálás alá nem bocsátott regale kártalanítási kötvények vannak és a mennyiben ezek a „Budapesti Közlöny“ f. é. 164. számában

közzétett hirdetés alapján beváltás vegett eddig még be nem mutattattak volna, — ezen most felmondott kötvényeket ezek átvételéig és beváltására egyidejűleg utasított m. kir. közp. állampénztárhoz közvetlenül, vagy az illetékes adóhivatal közvetítésével sürgősen mutassák be és a kötvényt kísérő átiratban a m. kir. állampénztár megkerestessék, miszerint vagy a teljes beváltási értéket készpénzben küldje meg, vagy a mennyiben a beváltási összegből újból magyar állami kötvények lennének beszerzendők — a beváltási összegben mily nemű magyar állami kötvények lesznek vásárlandók és hogy az esetleg vásárlandó szelvényes kötvények a tulajdonosok nevére kötvényeztessenek.

Kolozsvárt, 1902. szept. hó 7.

Dr. Bartók, elnök. *Maksay János, számvevő.*

Sz. 1107—1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a gyulafehérvári egyházmegyébe kebelezett zalathnai egyházközség lelkési állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, melléképületekkel és kerttel; 653 kor. 91 fill. készpénz fizetés. Ehez járul az 1300 kor. fizetés kiegészítésére miniszteri helybenhagyással megállapított 646 kor. 09 fillér.

Kötelessége: az anyaegyház és ehez tartozó szórványokban a lelki gondozást végezni.

Pályázati határnap: 1902. év okt. hó 4.

A folyamodványok nt. Elekes Viktor esperes aához küldendők Gyulafehérvárra.

Kolozsvár, 1902. szept. hó 10.

Dr. Bartók György, püspök.

1096—1902.

Felhívom a görgényi egyházmegye Tiszt. Lelkési hivatalait, hogy a már szétküldött „Rendelektára” árát 1 kor. 40 fillér postafordultával sziveskedjenek tiszt. Pap Lajos pénztáros aához megküldeni. Ugyiszintén beküldendők a hivatalos lap előfizetései, valamint mindennemű köztartozások.

Gernyeszeg, 1902. szept. 8.

Csekme Ferencz, görgényi esperes.

1446—1002.

MEGHIVÓ.

Küküllői ev. ref. egyházmegyénk idei rendes közgyűlését, mely év szeptember 16-án, d. e. 9 órakor kezdve fogja megtartani Dicsőszentmártonban, az egyházmegyei tanácssteremben; mely közgyűlésre az illetékes tagokat tisztelettel meghívom. Egyszersmind felkérem a lelkész atyafiakat, hogy megválasztott egyházmegyei képviselőjüket is meghívni sziveskedjenek.

A közgyűlés tárgyai:

1. Elnöki megnyitó.
2. Istenítisztelet, melyen imát mond az esperes, beszédet tart tiszt. Pásztóhy Dénes m.-bogáti lelkész.
3. Megalakulás.
4. Bizottságok kinevezése, választások elrendelése.
5. Esperesi jelentés az egyházvizsgálat eredményéről.
6. Főjegyzői jelentés az egyházmegyei tanács működéséről.
7. Az 1903-ik évi költségelirányzat megállapítása.
8. Tanügyi előadó jelentése.
9. Számvevő jelentése.
10. Pénztáros jelentése.
11. A méltós. Igazgatótanács által kiadott javaslatok tárgyalása: a) Esperesi vizsgálat módosítása. b) Egyházmegyék új beosztása. c) Szeretetház szervezete. d) Felsőbb leánynevelő-intézet létesítése. e) Tanárválasztás módosítása. f) Egyházkerületi közgyűlés szervezete. g) Halottas énekes-könyv egyöntetősége.
12. Dicsőszentmártoni kórház-alapító-levél tárgyalása.
13. Egyházmegyei temetkezési egyesület működésének megkezdése.

14. Hivatalnokok felesketése.

15. Bizottságok jelentése.

16. Indítványok tárgyalása.

Kutyfalva, 1902. szept. 2-án.

Nagy Domokos, esperes.

Sz. 1113—1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett noszolyi körlelkészség lelkési állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott szép lakáson kívül: 1. Földbirtok haszonélvezete, melynek értéke 503 kor. 85 fillér. 2. A központból missiói segély 300 kor. 3. Termény értéke 83 kor. 4. Munkabeli szolgáltatás 112 kor. 42 fill. 5. Stóla 10 kor. 8. Alapítványi kammat jövedelem: 11 korona. Ezekhez járul az 1800 korona fizetés kiegészítésére miniszteri helybenhagyással megállapított 779 kor. 77 fillér, melyből 300 kor. fuvar költség.

Kötelesség: Az egyházi törvényekben előírt templomi és templomon kívüli papi kötelesség végzése mellett az érvényben álló körlelkészi szabályzat és a helyi körlelkészi utasítás értelmében a körlelkészi teendők teljesítése.

Pályázati határnap: 1902. szept. 29.

Keilő bizonyítvánnyal ellátott folyamodványok a püspöki hivatalhoz küldendők.

Kolozsvárt, 1902. szept. 8.

Dr. Bartók György, püspök.

3074—1902. sz. KÖRLEVÉL

az összes egyházmegyék nt. espereseihez, püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek tt. Tanácsához és az összes kollegiumok nt. Elöljáróságaihoz.

Az egyházkerület pénztárába beszolgáltatandó rovatok befizetése körül több ízben felmerült azor eset, hogy a befizetéssel egyidejűleg nem jeleztetett annak határozott rendeltetése és így a pénztár nem lévén kellően tájékozva a befizetés címéről, a krajczáros tőke tartozásra fizetett összeget közgyűlési jegyzőkönyvek árában számolta el, vagy megfordítva a közgyűlési jegyzőkönyv árát krajczáros tőkében,

Hogy jövőre ehez hasonló kellemetlenségek kikerültesse és hogy maguk a fizetést teljesítő testületek előtt is az elszámolás tisztán látható legyen, elhatározta igazg. tanácsunk megfelelő fizetési iver kibocsátását, mely a befizetéssel egyidejűleg mindannyiszor a pénztári hivatalhoz lesz beküldendő.

A fizetési iver „befizetendő” részét a pénztári hivatal fogja kitölteni és így a kiróvás összege az illető testületek által minden évben ellenőrizhető.

A fizetési iver második részében, a befizetett összeget azon címnek megfelelő vonalba, melyre a fizetés történik, a befizetést teljesítő egyházi alkalmazott fogja bejegyezni, míg a befizetés idejét és elismerését a pénztári hivatal fogja kitölteni

A befizetések teljesítésére 4 rovat áll ugyan rendelkezésre, de azért a lehetőleg úgy intézendő, hogy a fizetési iver első sorszáma alatti járandóságok egyszerre és 1—1 összegben és pedig évenként legkésőbb június hó 15-ig, a protestáns lap előfizetési díja pedig egy osztható be, hogy annak első félévi részlete évenként március hó 15-ig, a másik fele része pedig a többi rovatokkal együttesen jun. hó 15-ig beszolgáltatassék.

Ily beosztással csak két rovat fog igénybe vétetni és a másik két rovat rendkívüli esetekre még fenn marad. Előre is jelezzük azonban, hogy több ízben teljesítendő befizetést már a rovatok hiánya miatt sem fog a pénztár elfogadni, hanem a hiányzó összeget, mint hátralékot fogja kitüntetni.

A szóban forgó fizetési iver igazgatótanácsunknál darabonként 6 fillérért rendelhető meg és egy iver 3 évre elégséges.

Kolozsvárt, 1902. szept. hó 5.

Dr. Bartók, elnök. *Maksay János, számvevő.*

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Nyilatkozatok

az 1848. XX. t.-cz. végrehajtására nézve.

Az a mozgalom, mely az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása iránt indult meg, egymásután szó-laltatja meg a két protestáns egyház kiváló vezérférfiait a nyilvános közgyűléseken. Mielőtt e tárgyban a magunk álláspontját kifejtjünk, itt közöljük a két testvér protestáns egyház egy-egy vezető emberének nyilatkozatát.

Zsilinszki Mihály a bányai evangélikus egyh. ker. főfelügyelője, kulturminiszteri államtitkár egyebek mellett közgyűlési megnyitójában ezeket mondta

Előttünk áll egész nagyságában a változott új viszonyok miatt égetővé vált fontos kérdés; az állam és egyház közötti jogviszony végleges rendezése, mely a lefolyt évben az 1848. XX. t.-czikk végrehajtásának erősebb követelése alakjában merült fel. Kétséget nem szenved, hogy ez nemcsak a magyar honi ev. protestáns egyházaknak, hanem az egész magyar nemzetnek egyik legnagyobb és legnehezebb kérdése, mely a nép millióinak igen fontos anyagi, szellemi és erkölcsi érdekeivel áll szoros kapcsolatban, — mely kérdéshez tehát könnyelmű kézzel nyulni nem szabad.

Ennek a kérdésnek szerencsés megoldásához nem csupán erély és lelkesedés, hanem kiválóan körültekintő óvatosság, nagy tapintat és bölcsesség kívánatik. Mert ime, a mindennapi tapasztalás mutatja, hogy ezen a téren könnyebb előidézni a harcot, a bizalmatlanságot s ennek gonosz kísérőjét, a gyanúsítást, mint az óhajtott jó eredményt.

Ötvennégy éve annak, hogy a szóban levő törvény meghozatott, és még mai napig sincs végrehajtva! Miért? Vajjon azon nagy idők törvényhozásáról fel lehet-e tételezni, hogy a törvényben kifejezett viszonzás elveket nem akarták volna végrehajtani? Vajjon csupán az utódok gondatlanságán mult-e, hogy a végrehajtás félszázad lefolyása alatt sem történt meg? Nem a gondatlanságon, nem is a jóakaraton mult a dolog, hanem a bekövetkezett viszonyok hatalmán, melyek erősebbek voltak az egyes embereknél.

Az elérendő célra és az óhajtasokra nézve egy hajszálnyi különbség sincs közöttünk; de a végrehajtás módozataira nézve, ahány ember, annyi a különböző felfogás.

S ebben látja *Zsilinszky* a legnagyobb bajt, a legerősebb akadályt. Egyetértés nélkül nagy elveket megvalósítani és jó törvényeket alkotni nem lehet.

Hangsúlyozza azt a történelmi tényt, hogy a protestáns egyház szabadságát, jogegyenlőségét és viszonzás-gát biztosító alaptörvényeket soha sem vivta ki csupán az evang. rendek hősiessége és bölcsessége, hanem kivivta velük együtt a többségben volt kath. vallású szabadelvű és igazságszerető hazafiaknak és államférfiaknak segítségével és egyetértése.

És ebben a történelmi tényben — ugymond — nagy tanulságot és biztos utmutatást lát a teen dőkre nézve. Ma is csak ily egyetértés útján lehet célhoz jutni, és nem másképpen. Ma is csak úgy boldogulunk, ha sikerül a közvéleményt, a kat. polgártársakat, a nemzetet és annak kormányát meggyőznünk ügyünk igazságos és törvényes voltáról. A mai kormány teljes jóakarattal van ügyünk iránt. Segélyezi fokozatosan iskoláinkat, papjainkat és tanítóinkat; sőt a mostani vallás és közostatásügyi miniszter, *Wlassics Gyula*, a jelen évi költségvetés tárgyalásakor azt is kijelentette, hogy nem zárkózik el annak komoly megfontolásától sem, hogy a költségvetésbe évenként felvételni szokott javadalmazást nem volna e helyesebb és célszerűbb egy törvényvel meghatározni.

Természetesen csak akkor, ha erre a kellő adatok a kezében lesznek, ami eddig még nincs; mert a hivatalos prot. egyházak azokat még nem gyűjtötték össze.

Ha mindig csak szegénységünket és az államsegély felemelését fogjuk emlegetni, ezáltal könnyen hamis feltevésekre is adunk okot, mintha az egész mozgalom csak a pénz érdekében indult volna meg. Nekünk — ugymond — magasabb szempontból kell a kérdést felfognunk. Itt nem annyira pénzről és dotációról, mint inkább örökérvényű nagy elvek megvalósításáról van szó. Itt nem önző, jogtalan követelésről; nem is a r. kat. egyházi célokra szolgáló vagyont elvételéről vagy kapzsi megosztásáról, hanem a mult századok mostoha viszonyaiból történelmileg kifejlődött oly jogtalanságok és igazságtalanságok megszüntetéséről van szó, melyek a jogegyenlőség és viszonzás elveivel homlokegyenest ellenkeznek; a teherviselést türethetlenné teszik s éppen azért veszélyeztetik az ország lakosságának békéjét és nyugalalmát.

Örök dicsőségét fogja képezni *Deák Ferencz*-nek az a legutolsó beszéde, melyet ezelőtt 30 évvel a parlamentben elmondott, és amelyben nagy vonásokban ezen kérdés megoldásának módozataira is kiterjeszkedett, Ő a katolikus szabadelvű államférfiu, figyelmeztet bennünket a kérdés nehézségeire; de egyuttal az egyenetlenségből eredhető veszedelemre is.

Antal Gábor a dunántuli ev. ref. egyházkerület püspöke pedig évi jelentésében idevonatkozólag így ír:

A zsinati előmunkálatok körébe foglaltatott be a konvent által az 1848. XX. törvénycikk végrehajtásának most már állandóan napirenden levő és ev. ref. egyházunkra nézve rendkívül fontossággal bíró ügye is. A folyó évi konvent j. k. 36. a. pontja alatti határozatában — melyet itt idézni csak röviden, lényegében tartok szükségesnek — kimondja: hogy ev. ref. konventünk az 1848. XX. t.-cz. 3. §-át sem az 1898. XIV., sem az 1393. XXVI., sem az 1883. XXX. sem az 1894. évi XXVII. t.-cz. által nem tartja végrehajtottnak és egyházunk államsegély iránti igényét kielégítettnek, ez értelemben tehát határozott lépést kell tenni a zsinatnak. A nyerendő államsegély első sorban az egyházunk hívei által viselt tulmagas adóteher leszállítása céljából kérendő, de úgy, hogy ezen ségélynyújtás által a gyülekezetek költségvetési joga ne csorbítottassék, másrésről a segély folyósítása ne tétessék általános egyházi adózási rendszerünknek nehezen rendezendő s a megoldásra hosszú időt igénylő kérdéséttől függővé. Kimondotta azt is, hogy az 1848. XX. t.-cz. 3. §-ának betű szerinti végrehajtását nem kívánjuk, kérjük azonban az államsegélyt a tulmagas adóteher csökkentésére, valamint más kielégítésre váró sürgős szükségseink fedezésére és pedig 10 évről 10 évre törvényhozás útján megállapítani.

A konvent ezen határozata abban tér el a mi egyházkerületünknek 1901 évi szeptemberi közgyűlése j. k. 12. pontja alatt foglalt határozatától, hogy az államsegélyt nem kívánja oly szoros összefüggésbe hozni az egyházi adózási rendszerrel, mint a mi határozatunk, továbbá a mi határozatunkban nyíltan nincs kifejezve — bár az is benne foglaltatik — hogy az államsegély nemcsak adócsökkentésre, de eddig ki nem elégíthetett sürgős szükség fedezésére is kéretik.

Viszont a mi egyházkerületünk határozatában az nyíltan ki van mondva, hogy: „addig is, míg az 1848. XX. t.-cz. 3. §-ának végrehajtása törvényhozási intézkedés útján — ev. ref. egyházunk meghallgatása és így autonomikus jogaink teljes épségbentartása mellett — foganatosítható lesz, megkeresi egyházkerületünk az egyetemes konventet, hogy az országos kormánytól odahatni méltóztassék, hogy az eddig folyósított szokott államsegélyt összes szükségleteinknek megfelelő mérvben felemelni sziveskedjék.”

Ezen utóbbi kijelentést én nagyon lényegesnek tartom, mivel ev. ref. egyházunknak sürgősen van a segélyre szüksége. Mindazon nyilatkozalokból pedig, a melyek hirlapokban, egyházi gyűléseken, az országgyűléseken időközben történtek, a mely előkészületeket a konvent az adóügyi bizottság útján tett, azt látom, hogy igen hosszú időt fog igénybe venni, a míg mi egyházunk szükségletét kimutathatjuk, még ha a magas kormány elfogadja is azon kimutatást, a mit mi elébe fogunk terjeszteni; sőt egyik nagy nehézségnek tekintem itt azt, hogy bár a kormány nem zárkózik el elvileg az 1848. XX. t.-cz.-nek a mai viszonyok tekintetbevételével történő végrehajtásától, a módozatra és mérvre nézve nem nyilatkozott, tehát hiányzik a feltétel, hogy kimutatásunkat biztos alapon készíthessük. Magunk között is eltérők a vélemények az adórendszerre, az egyházi adó maximumára, az igények kijebb terjesztésére, vagy összébb vonására nézve. A folyó évi konvent elé beterveztettük közigazgatási szükségleteink kimutatását s az egyik egyházkerület ezt 25.000 koronában, a másik 158.000 koronában állapította meg, a konvent pedig érdemleges tárgyalás nélkül felterjesztette mindegyiket a magas kormányhoz tájékoztatás végett.

Az ágost. hitv. ev. testvéregyház már évekkal ezelőtt beterveztette összes szükségletének kimutatását a magas kormányhoz, de ezen kimutatás bizonynyal nem felel meg azon követeléseknek, a melyeket

a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület nagyérdemű püspöke legközelebbi püspöki jelentésében az 1848. XX. t.-cz végrehajtásának követelményeül felállított. Hogy tehát a sok beszéd és kivánalmak hangoztatása után a helyes irányban megindulhassunk, legalább az ág. hitv. ev. testvéregyházal megállapodásra kellene jutnunk azon alapelvekre nézve, a melyeknek alkalmazásával igényeinket a méltányosság és jogosság körére korlátozva s híveink egyházi terheit az elviselhetőség határáig meghagyva, kimutathassuk azon valódi szükségletet, a mit az 1848. XX. törv.-cikk végrehajtásaként az államtól kérnünk kell. Ha ezen alapelvek az államkormánytól helyeseknek ismeretnek el és elfogadtatnak, a miről előzetesen meg kell győződnünk, akkor az egyes egyházkerületek sok munkával ugyan és hosszabb idő alatt, mert az adózási rendszer megváltoztatása maga után vonja a díjlevelek megváltoztatását is, de bizonyos alapon összeállíthatják az állam által fedezendő szükségletek kimutatását; míg ha a dologhoz az alapelvek tekintetében önmagunk és az államkormány között való megegyezés nélkül fogunk, valószínű, hogy egész munkánk kárba veszett fáradság lesz.

Addig is azonban, míg egyházunk ily alapos és kétségbe nem vonható számítások alapján törvényhozásilag megállapítható segélyhez juthat, mindazoknak, a kik egyházunk tagjai és megbízottai közül arra hivatva vannak, oda kell munkálni, hogy az eddigi államsegély az országos költségvetésben már a jövő évben méltányosan, szükségseinknek megfelelő mértékben fölemeltessék. Ennek nagy akadály nem áll útjában még pénzügyi szempontból sem. A dunántuli ev. ref. egyházkerület által a konventre javaslatkét beterveztett egyházi adókulcs alapján összeállított és hozzám beterveztett próbaköltségvetések azt mutatják, hogy számításon kívül hagyva azon néhány egyházat, a honnét a próbaköltségvetés be nem érkezett, 193 olyan anya-, leány- vagy társegyház van egyházkerületünkben, a mely a maga erejéből szükségletét fedezni a javaslatba hozott adókulcs maximális alkalmazásával sem képes, úgy, hogy ezen 183 egyház költségvetésében összesen 139.191 kor. 73 fillér hiány mutatkozik. Ezen összeg mutatja, mily súlyos azon egyházi adóteher, a mit egyházunk hívei viselnek és mily sürgős követelmény, hogy az államsegély fölemelésével ezen, legalább részben, könnyítve legyen. Ugy az állam kormányáról, mint az országgyűlésről fel kell tételeznünk ev. ref. egyházunk iránt, a mely a hazának és a magyar nemzetnek annyi szolgálatot tett és tesz, annyi jóindulatot, hogy ezen méltányos kivánalom elől nem zárkóznak el. Ezáltal némileg enyhítve lenne azon vizsátság is, mert vizsátságnak kell mondanom magyar nemzeti szempontból, hogy azon tekintélyes összegű segélyből, a mit a magyar állam kongrua-kiegészítésképen a lelkeseknek jelenleg ad, a nagyobb része nem a haza és magyar nemzet ügyét szívvel-lélekkel szolgáló felekezeteknek, hanem a nemzetiségi, különösen a görög-nemegyesült román egyháznak jut. Az intéző államférfiak nagy bölcsességéről fog tanuszkodni, ha az 1848. XX. t.-cz. végrehajtását oly módon fogantatosítanák, hogy az nem vezetne hasonló visszás eredményre.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1902. szept. 13.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok aa. Jelen voltak: Gróf Bánffy György, Simó Lajos egyhker. főgondnokok, Dr. Bartók György, püspök, Br. Bánffy Ernő, Szász Dénes, Sándor János,

Herczeg Lajos, Dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után Simó Lajos egyhker. főgondnok aa. tette meg jelentését az egyházkerület tulajdonát képező értékpapírok eladásának, illetve konvertálásának ügyéről, jelezve, hogy bár több irányban folytattak tárgyalásokat a papírok megfelelő konverziója tárgyában és bár Hegedüs Sándor dr. főgondnok ur öngyméltósága is tevékenyen segítségére volt a bizottságnak, mindazonáltal nem sikerült oly konverzió keresztülvitele, mely a papírok jövedelmezősége tekintetében a jelenlegi helyzetet javította volna. Ig. tanácsunk e jelentést tudomásul vévén, az ügy ilyen állásáról a kerületi közgyűlésnek jelentést fog tenni.

Ezután másodfoku közigazgatási birói minőségében, foglalkozott és döntött ig. tanácsunk az alábbi ügyekben:

A száraz-ajtai kántortanító-választás ellen, melynek során Incze Viktor nyerte el a szavazatok többségét, a választók kisebbsége panaszt adott be, itatással, etetéssel vádolva a megválasztott tanító párt-hiveit. A megtartott vizsgálat eredménye alapján az elsőfoku egyházmegyei bíróság helybenhagyandónak találta a választást és idevonatkozó indokolt ítéletét, az az ellen beadott felebbezés elutasításával, ig. tanácsunk is helyben hagyta, mert azt a meggyőződést merítette a vizsgálat irataiból, hogy nagyobbfoku visszaélések elő nem fordultak.

Ugyancsak jóvá hagyta ig. tanácsunk, indokainál fogva, a küüllői egyhmei bíróság amaz ítéletét, melylyel a nagy-iklandi fiók-egyházközség földjei után kivetett tagosítási költségnek és hidrovatalnak fizetése tekintetében az illető birtokot haszonélvező lelkész és utódja között fölmerült differenciát akként intézte el, hogy a tagosítási költségek hordozását Balogh Sándor, jelenlegi haszonélvező lelkészre, a hidrovatal megfizetését pedig Nemes Árpád, előbbi lelkészre rőtta.

Benkő Sándor étfalvi birtokos és alsó-rákosi lakós felebbezést nyújtván be ig. tanácsunknak, mint II-od foku köz. bíróságnak egyik rá vonatkozó, korábbi ítélete ellen, e felebbezése végzésileg visszautasított, miután a másodfoku ítélet ellen törvényeink értelmében a további felebbezésnek helye nincsen.

Végül a magyarpéterlaki papválasztás ügyében kelt első birói ítéletet vette ig. tanácsunk, Sükösd Mihály megválasztott lelkész felebbezése folytán, felülvizsgálat alá és beható tanácskozás után, indokainál fogva, helybenhagyta a görgényi egyházmegyei bíróság ítéletének ama részét, mely szerint a választási eljárás megsemmisített és annak legelőlről való ismétlése kimondatott, Sükösd Mihály, m.-járói lelkész aa.-nak a pályázatból való kizárása mellett. A költségek hordozásában szintén nevezett lelkész aa. marasztaltatott el, de ellene a fegyelmi eljárás megindítására elegendő okot bíróságunk nem látván, az első foku ítélet e részét megsemmisítette.

A közigazgatási ügyek tárgyalása rendjén, első sorban, az idei kerületi közgyűlés idejének megállapítása képezte a megbeszélés tárgyát, melynek rendjén, br. Bánffy Dezső főgondnok aa. javaslatára, a közgyűlés november hó 8-dikára tüzetett ki és az iroda utasított a szokásos meghívó levelek kiállítására és kellő időben leendő expedálására.

Jóváhagyó tudomásul vette ig. tanácsunk amaz elnöki uton tett intézkedést, melyszerint Diószeghy Mór, érkávási lelkész aa.-nak 300 kor. rendkívüli segély utaltatott ki és hogy a theol. fakultás előljáróságának előterjesztésére megengedett 21 növényeknek szükséges új felszerelés beszerzése, minthogy a theologusok száma ez évben annyira megszaporodott, hogy az eddigi felszerelési tárgyak elégtelenek.

Kolozsvári egyházközségünk ama bejelentése, hogy Kossuth Lajos 100-dik születési évfordulóját istentisztelettel kívánja megünnepelni, tudomásul vétetett, de az egyház ama kapcsolatosan tett indítványa tárgyában, hogy hasonló istentisztelet tartására az összes egyházak utasítsanak, — nem tehetett ig. tanácsunk intézkedést, mert a rendkívüli ünnepélyek megtartásának elhatározási joga a presbyteriumokat illeti.

Biró Károly, mocsolyai és Székely János, kézdívásárhelyi öreg lelkészek mellé segédlelkészi állás szervezése engedélyeztetett, az 1896. évi közgyűlés 66. jkvi. számú határozatával megállapított szabályzat krlátai között.

Indokolt kérés alapján megengedte ig. tanácsunk a tasnádi egyházközségnek, hogy temploma és tornya külső renoválását a saját alapjaiból kölcsönveendő 8600 korona költséggel eszközöltesse.

A felsőbb leánynevelő intézet elhelyezésére szolgáló belső teleknek 20,000 koronán történt megvásárlásáról szóló szerződés megerősítést nyert és a telek átadatott a szeretetház intéző bizottságának kezelésre mindaddig, amíg az intézet céljaira fog fölhasználni.

A harasztosi egyházközség 1400 kor. régálétőkéje, templomépítésre, a héjjasfalvi egyházközség 3000 kor. tőkéje pedig adósságtörlesztésre kiutaltatott.

A brassói és csikszeredai körlelkészi javadalmaknak az 1898. XIV. t. cz. alapján való kiegészítése, tévedésből, elmaradván, ennek utólagos fogánatosítása végett indokolt kérést intézett ig. tanácsunk a minisztériumhoz, fölkérvén egyuttal Hegedüs Sándor dr. volt kereskedelmi miniszter ur öngyméltóságát kérésünk teljesítése érdekében való közbenjárásra.

Zsigmond Károly, hosszufalusi körlelkész aa. felebbezése folytán felülvizsgálat alá vette ig. tanácsunk a jelölő bizottság ama határozatát, mellyel nevezett körlelkész aa. a vizaknai papi állásra pályázók sorából kizáratott és miután a betekintett iratokból kitűnt, hogy a bizottság nem volt törvényesen megalakulva: határozata föloldatott, az új jelölés elrendeltetett, kimondván egyuttal, hogy felebbező Zsigmond Károly aa., kinek kérése önhibáján kívül adatott be formailag hiányosan, a pályázók közé fölveendő.

Főt. Püspök aa. bejelentéséből örömmel vette tudomásul ig. tanácsunk, hogy nt. Péter Károly, orbai esperes aa. immár e negyvenedik élet is betöltötte áldásdus papi működésében és hogy ez alkalomból barátai örömmünet rendeznek tiszteletére. Igazgatótanácsunk is készséggel csatlakozván az érdemes férfiú tisztelőihez: öt levélben üdvözölte jubileuma alkalmából.

A gyulafehérvári egyházközség indokolt kérésére kiutalt ig. tanácsunk 6000 koronát a nevezett egyház központi kezelés alatt álló alapjaiból, kántori lakás építésre, oly módon azonban, hogy az egyház ez összeget 10 év alatt visszahelyezni köteles.

(Folyt. következik.)

r. s.

A történeti magyar egyház bajai és hivatása.

Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén, az 1901. évi jelentéssel összefüggésbe hozva.

(Folytatás.)

E törvény szellemét letagadni lehet, de megsemmisíteni nem; mert ennek valósulása nélkül, teljes és tökéletes vallás egyenlőség, avagy viszonyosság is e hazában lehetetlen. De ha a magyar protestan-

tismus, mint egy ember, czéltudatosan munkálkodik minden téren igazai érvényre jutásáért, minden nehézségek daczára is a törvény természetének bizonyosságával előáll az el nem odázható követelmény; hogy az ugyanazon haza polgárainak vallásos és művelődési szükségleteire adott — de később a kiválás miatt meghasonlott testvérek egyikének kezén maradt, s a kimutatott célra nem fordított — közjavak eredeti rendeltetésüknek, az egész magyar nemzet vallásos és művelődési szükségleteinek kielégítésére lefoglaltassanak és átadassanak.

Addig pedig nemes egyetértéssel, önmegtartó munkával kell, hogy emeljük anyaszentegyházunk érdekeit, megoltalmazzuk hiveinket a csábítástól; egy szóval példát adjunk a gyengéknek a kitartásra, hogy a gazdag klerikálismus meg ne rontsa egyházainkat a haza nagy kárára.

Mert az elmondottakból is láthatjuk, ha nagy szerencsétlenség bármely nemzetre nézve is a protestantismus hiánya, vagy elerőtlenedése; Magyarországnak — ha bekövetkeznek az elerőtlenedés — ez lenne halála; mert a magyar protestantizmus: a szabadságnak, jognak, igazságnak zászlóvivője; keblében van a legteljesebb mértékben a faji öntudat kifejlődve, a protestantizmus halála ezért nálunk a nemzet életét fenntartó ideálok temetése lenne.

Sötét, nehéz időköt élünk, de azért okunk a csüggedésre még nincsen, mert ügyünket Isten védi és mi az Isten örök kijelentéseinek vagyunk harcosai, a világ önzésével szemben. A beállott nehéz idők nyomása alatt, egyháztestületünk beléletében az újraébredés jótékony szellemi áramlata indult meg; a valláserkölcsei munkásság bensőségteljesége nagyobbodik, nemsokára látni fogjuk az eredményeket is. Protestáns irodalmi társaságaink, egyházi értekezleteink, a vallásos estélyek, dalárdák, jótékony nőegyletek, egy szóval belmissiói munkásságukkal rendre a munka sorompóiba állítják a királyi papságot és így a m. protestantizmus újra elég erős lesz, nagy hivatása fokozottabb betöltésére.

Mig künn anyaszentegyházunk nagy testében foly a szellemi harcz a lelkiérdekekért, lássuk a mi cselekedeteink magukon viselik-e a buzgóság képét; egy év alatt nézzük csak fejlődött-e valamit brassói egyházunk, vagy pedig némán vesztegeltünk, mint sűrű erdőből környezett csendes tó tükre? Mélyen tisztelt közgyűlés! Mérjük meg magunkat az erkölcsi cselekedetek mérlegén!

Egyházunk lélekszáma a diasporákkal együtt 3220 lélek. A mult 1901. évben született és megkereszteltetett összesen 93 gyermek, több, mint az előző évben kettővel: házassági szövetségre lépett 29 pár, több, mint az előző évben 7-el; meghalt 81 egyén, több, mint az előző évben 5-tel; hozzánk áttért 2 férfi, tőlünk nem tért ki senki; confirmált 78 növendék.

A mult évben tartottunk 12 presbiteri, 2 képviselő testületi és egy közgyűlést: tartottunk 3 dalárda gyűlést; részt vettem 8 nőegyleti és 7 iskolaszéki gyűlésben. A gyűléseken ellátott fontosabb ügyek voltak:

A presbyter diakonus intézmény hivatása és működési tere részlesen és nagy érdeklődés mellett tárgyalatott. A megnehezült idők ez intézmény végleges kialakulását tették szükségessé és így ma már városnegyedenként vannak presbyter diakonusaink, kik a belmissió munkálkodás terén szép eredménnyel működnek. Mindenesetre, az ilyen természetű dolgokban a gyakorlat teremti a mestereket, ezért még kell pár év, mig ez intézményünk olyan erőteljes működést fejthet ki, hogy minden vonalon meg fog látszani a czéltudatos munka áldása ugy a nyilvántartásban, valamint a kicsinyhitűek buzdításában és az eltévelyedettek megtérítésében.

Egyháztanácsunk a mult évben nyilvántartotta, sőt minden követ megmozdítva munkálkodott a segéd-lelkészi állás szervezése ügyével, de bár ugy az egyházmegye, valamint a főtiszteletű Püspök ur és a mélt. Ig.-Tanács nagy jóakarattal támogatták ügyünket, — az anyagi helyzet mostohasága folytán, — mindez ideig célhoz nem jutottunk. De azért csüggedetlen bizalommal munkálkodunk a kérdés megvalósítása érdekében és hiszem, hogy előbb-utóbb célunk el is lesz érve. A segéd-lelkész kérdésének megoldását, a folyton szaporodó munka teszi égetően szükségessé; mert egy lelkész és egy kántortanító a sok tanítás mellett az egyházvezetés sok irányu munkáját, csak emberfeletti munkával tudja elvégezni; de természetesen óhajtásunk szerint nagyobb arányu aktióba a belmissió terén a feltüntetendőknel nem bocsátkozhatik, az idő és munkaerők hiánya miatt.

Az 1901-ik évi egyházi közadó kimutatást, az egyháztanács számvevő bizottsága összeállította, azt kellő időben a képviselőtestület elé terjesztette és a felszólalások letárgyalása után beküldötte a városi adóhivatalhoz behajtás végett. Panasz egy lett csak beadva a felsőbb hatósághoz a kivetés ellen; de az ügy megvizsgálása után, az egyházmegyei közigazg. bíróság azt, mivel tárgya nélkülözötte a való alapot, elutasította. Különben egyháztanácsunk a pontosabb ellenőrzés szempontjából ez évben rendes egyházi adókönyveket nyomtatott, hogy abban évről-évre az adózó utána nézhessen befizetéseinek. Ezenkívül az adókimutatás a folyó évtől 3 példányban állittatik ki; egy van az egyháznál, egy az adóhivatalnál és egy vándorpéldányba minden hónapban az adóhivatali közeg bejegyzi a befizetéseket, azt az egyházhöz átteszi és ebből az adatok az egyház példányába elvezettetnek, azután a vándor-példány visszaküldetik. Így a nyilvántartás remélhetőleg igen meg lesz könnyítve. Különben egyháztanácsunk mindent megtesz, hogy az adóbehajtásnál legyen méltányosság és ezáltal gyülekezetünkben béke.

A hittan tanítása a mult évben is gonddal lett ellátva. A tanulók száma az alsó, közép- és szakiskolákban 1901—2 tanévben 624 növendék volt. — A közép- és szakiskolákban hittant én tanítottam; az elemikben mind a négy városrészben Saja Viktor kántortanító, ki Szathmárra megválasztatván és husvétkor körünkől eltávozván, egész pünkösdig özv. Málk Lajosné ref. vallásu okl. tanítónő helyettesítette és pünkösdtől a vizsgákig az ujonnan meghívott kántortanító teljesítette az oktatást, valamint az iparos tanoncz-iskolában. A polgári leány-iskolában Dánér Abel ev. ref. vallásu állami tanító, mint ideiglenes s.-hitoktató működött.

A vallásvizsgák junius hó közepén folytak le. A presbyterium által, — Péchy Árpád elnök, Koós Ferencz ny. kir. tanfelügyelő, Dr. Gencsy Endre ny. főtörzsorvos, Nagy József pénzügyi titkár, Jakó Pál h. pénzügyigazgató, Szabó Antal adó-ellenőr, lettek kiküldve, mint vizsgáló bizottság. A vizsgák a bizottság és nagyszámu közönség jelelétében folytak le. A növendékek között az egyháztanács nevében kiosztatott 200 példány koszoru füzet. Az erdélyi egyházkerület egyházi értekezletének 60 példány füzetes kiadványa és Péchy Árpád lelkész adományából 10 darab „Protestáns családi könyvtár.“

A vizsgák eredményéről a bizottság nevében Koós Ferencz kir. tan. ny. tanfelügyelő tett jelentést, elismeréssel nyilatkozván a növendékek tudása és a szakerők odaadó munkásságáról. Azután indítványára a tanerőknek jegyzőkönyvi köszönetet mondott.

A confirmatio előkészítését én végeztem; a növendékek vizsgája áldozó-csütörtökön volt. Az ünnepély a következő vasárnap lett megtartva, zsufolt templomi gyülekezet jelenlétében. Ünnepély után, az ifjak egyházunk nagytermébe vonultak, hol nevöket

bejegyezték a confirmáltak anyakönyvébe és confirmációi emléklapokat kaptak. Megható ünnepélyünket nagyban emelte az ifjuságl énekkar közreműködése. Általában a szülők készséggel bocsátották gyermekeiket az előkészítő órákra és a növendékek szorgalommal tanultak, a mi vizsgájuk eredményénél jól eső örömmel töltötte el a hallgató közönséget.

Egyházi dalárdánk a múlt működési évben csak egy nyilvános estélyt rendezett pénztára javára. És pár alkalommal közreműködött a templomban. Általában nagyobb aktivitást a kántor változás miatt nem fejthetett ki, mivel jó ideig az egylet vezető nélkül volt. De Vargha László kántor-tanítóban dalárdánk ismét kiváló szakértőt nyert, és így bizton remélhetjük, hogy a jövő őszen kezdve ismét teljes erővel megkezdi e széphivatásu egyletünk működését.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Méltóztatnak tudni, hogy a dal milyen nagyjelentőségű egy cultur nemzet életében. A dal hatása nemesít, elvonja az ifjuságot a hozzá nem illő szórakozástól és figyelmét, idejét magasabb szempontokra, a hazafiság és vallásos ihlet eszméire irányítja. Ezért kérem gyülekezetünk minden tagját, lépjen dalegyletünk pártolói sorába és nemcsak anyagi támogatással, hanem erkölcsi egyéni súlyunkkal is vigyük előbb, ez egyházunk felvirágzására alakult egyletünk ügyét.

A ref. középiskolai tanulókból alakult templomi dalkar 10 alkalommal és igen szép eredménnyel működött isteniszteleteinken a múlt évben.

(Vége következik.)

TÁRCZA.

XVI. évszázadbéli bibliai epikánk.

(Folytatás.)

Itt könnyen gondolhatott József történetére, a mely fel-emelőleg, vigasztalólag hatott rá. Később, fogsága után, betegsége idején újra rá gondolt s meg is éneklé.

Nem egy elbeszélésből az Istenbe vetett bizodalom hangja csendül felénk. Csak egy névtelen töredékében fordul elő *Az babiloniabeli Bél és Sárkány bálványistenekről* szóló támadás az istentelenség ellen.

Csikei István *Az Illyés prófétáról és Akháb királyról* való históriájának (1542) értelme, hogy Isten el nem hagyja a benne bízókat.

Csak mű is bizzunk ő felségében,
És higyjünk az ő istenségében,
Nem hagy meghalunk mi éhségünkben,
De támasz leszen mű szükségünkben.

Ugyanezt a tárgyat Sztárai Mihály is feldolgozta (1549). Ő előbb Illyésnek, aztán Elizeusnak történetét adja elő s azt a tanulságot vonja le, hogy Illyés a hamis prófétákkal viaskodott Isten segítségével, mi is küzdjünk a „tar papok ellen”. Meg kell szégyenülnök e gonoszoknak.

Székely Balázs is *Tóbiás históriájában* (1546) azt érzékelteti, hogy az erős hit megtart s e mellett, hogy: Isten szerzése a szent házasság. Ugyanily értelmű a Munkácsi János *Tóbiása* (1600).

Fekete Imre *Sámuel, Saül és Dávid históriája* (1546) szintén „háborúságot szenvedő hív keresztyéneket Istenhöz bízni” int.

Ha mi es az Istent nyelvünkkel vallandjuk,
Teljes szüüből ő hozzá fohászokunk,
Csak őtet tiszteljük és őtet imádjuk,
Minden dolgainkban és csak őtet dicsürjük;
Isten megszabadít minden ellenségtől,
Mint megszabadítá Dávidot Saul markából.

Tinódi is *Judit asszony históriájában* azt mondja:

Ha parancsolat szerint ti élnétek,
Minden ellenségtöt megverhetnétek.
Támadjatok fejenként igaz hitben,

Ti éljétek az igaz szeretetben,
Reménségtök legyön csak az Istenben;
Minden ellenség lészön kezétökben.

Sztárai Mihály (1552) ugyanezt a tárgyat dolgozván fel, így tájékoztat bennünket:

Ezt az nagy Úristen megiratja münékünk,
Hogy ő benne légyen minden mi bizodalomunk,
És ő léssen nekünk az mi nagy bajvivónk,
Hatalmas ótalmazónk.

Megszabadít minket minden ellenségünkötől,
Ördegtől, pokoltól, az örök kárhozattól,
Hogy örök életet nyerünk menyországban
Az ő Istenségitől.

Egy névtelennek van ilyen czimü munkája: Az három istenfélő férfiakról, kik az igaz hitnek vallása miatt az égő kemenczébe vettetenek, de Istentől megtartattanak. (1540 körül.) Alapeszméje az, hogy a kik Istent vallják s hozzá fohászoknak nyomoruségukban, meghallgatja, megsegíti őket.

Az Istenbe vetett hittel egyidejűleg hirdetik az Ur akaratában való megnyugvást.

Tolnai György *Az szent Jóbbról* szóló históriáját ezért írta s főképp arra tanít, hogy mikor nagy anyagi csapások érik is az embert, ne zúgolódjék. Isten adta, elvötte.

Vajha ti gazdagok ezt gondolnátok,
Ez nagy szent embernek kárát tudnátok,
Az Istenre ti mindent hagyhatnátok,
Károtokon sokat nem bánkódnátok!

Ennek az évszázadnak szenvedései különben is nagy próbára tették a lelkeket. Bár az egész elbeszélésből lépten-nyomon világosan kitünik a költő czélzata, a végén mégis összefoglalja a tanulságot:

Péllda leszen az szent Jóbna ő dolga,
Gazdagoknak, szegényeknek jópéllda,
Isten elien marhátok elvesztében,
Ne zúgódjatok az ti szivetekben.

Hálaadásokkal csak szenvedjétek,
Az Istennek nagy hálákat adjatok,
Ő adta ajándékát úgy birjátok,
Lelketeket csak Istenre bizzátok.

Sőt a mint a végsorokból kitészik, magát is „vigasztalni akará” s olvasóinak kívánja: Titeket is Isten segítsen erre. Isten az igazat soha el nem hagyja, a benne bízókat megszabadítja s minden szükségikben oltalmazza.

Ezt fejezi ki Batizi András *Az istenfélő Zsuzsánna asszonynak históriája* (1541) czimü elbeszélése, mely az egész évszázad leghűvösebb bibliai tárgyú költeménye.

Szeremlyéni Mihály munkájában: *Egyiptombéli kijövéséről izraelnek* (1544). Mózes történetét beszéli el, születésétől haláláig s alapeszméje az, hogy megsegíti Isten az ő népét.

Antiochus királyt is azért rajzolja egy historia, hogy lásuk: megbünteti Isten azt, a ki az ő népe ellen támad. (Frater Gáspár: *Historia az pogány Antiochus királynak kegyetlenkedéséről az Sido országban és az Istennek rajta tett igaz ítéletéről és büntetéséről*. 1560.)

Az Istenben való nagy hit Istenhez való nagy engedelemmel párosuljon! Ezt vonja le tanulságul hosszas elmélkedésben Dézsi András *Izsák áldozatjáról* való históriájában. Ez az engedelmesség szól felénk Illyefalvi István *Jcftá-jából* (1590) is, a melyet Buchanau György után Radnóton fordított s Kendi Ferencnek és leányának, Kendi Zsófiának ajánlott.

A katonának is Istennel kell harczba mennie. Ezt példázza Dézsi András *Makhabeusról* énekeltében. (1549.) Az elején szemrehányólag mondja, hogy gyönyörködnek ugyan a szép énekekben, de nem épülnek belőle:

Istoriát, hallom, igen mondotok,
De csak csodáljátok, nem tanóljátok,
Hogy idvösségtetekre megtartánátok,
De csak nagy hiába elhallgatjátok.

Hogy tanulságot nyújtson a hadvezetőknek, történetet mond, megismerteti: „mint hadakoztanak régi vitézek”. Isten segítségével; nem nyereségért, gazdagságért, hanem a közjóért, „Isten törvényének maradásáért”. Dorgálja a jelent, s buzdító szavakat intéz korához. E tárgyat különben Czeglédi Nyiri István, igazabban Gyöke Ferenc is feldolgozta.

Ugyanezt a gondolatot akarja megvilágosítani. *Moyses és Jozsue hadáról az Amólek ellen* czimü históriájában (1550.) Két külön történetet foglal itt össze, illetőleg mond el egymásután. Mind a kettő után hosszas elmélkedés, a melyeknek veleje az, hogy elvesznek Isten nélkül nemzetek és országok. Istennel menjünk a harczba.

Istentől van a győzelem, nem a fegyverek sokaságában, sem a vitézek nagy erejében.. Azt várja, azt kívánja tőlünk Isten, hogy megtérjünk és csak ő hozzá kiáltunk. Ezt fejtegeti Batizi András (1540) ily című művében: *Az drága és istenfő vitéz Gedeonról szép historia.*

Ez a költő egy másik művében *Meglőtt és megleendő dolgoknak, tereméstől fogva mind az ítéletig való históriája.* (1544) bibliai jövendölések alapján a világ közelgő végére figyelmeztet s megterésre és Istenimádásra int.

Dézi András is ezt feszegeti *Világ kezdetitől lött dolgokról való históriájában.* Hirdeti, hogy közeleg az ítélet napja; arra tanít a történet. Készüljünk rá hitbéli szilárdsággal.

De ha közben-közben fenyegetőznek is, bátoritanak, hogy Isten a megtérőket kegyelmébe veszi, kedves előtte a bűnbánó lélek töredelme. Ezt tanítja Batizi Jónás próféta *historiájában* (1541). „A keresztyénekért ő nagy szerelmében“ mondja, hogy:

Ninive városát az Isten megtartá,
Hittel, jámborsággal mert ő hozzá hajta,
Ha mi es hiendünk a Krisztus Jézusban,
Ő nagy hatalmába, megtart mi házunkban.

Egy névtelen költő énektöredéke (1553) szintén e tárgyról szól. Valami elvetődött erdélyi ember lehetett. Azt mondja:

Mező Debreczön pusztá várossában,
A ki ezt szörzé, vala nagy bánatban,
Erdelben való gondolkodásában.

(Folytatása köv.)

Protestantizmus és a művészetek.

(Felolvasta: a sepsi ev. ref. egyházmegye Egyh. Értekezletén N.-Borosnyon, 1902. május 10-én.)

Az eszmét, hogy a fenti czimben jelzett tárgyról felolvasást tartsak, épen értekezletünk gyűlései adták, a mennyiben két alkalommal is volt beszéd, illetőleg felolvasás tárgya. — Ha nem is ugyanez, de ezt a kérdést érintő dolog; egyszer Ilyefalván, másodszer pedig Uzomban tartott értekezletünk alkalmával. Mindkét alkalommal kifejeztem nézeteimet ebben a tárgyban, de, természetesen, egy-egy felszólalás nem elég tágas keret arra, hogy az ember kifejtse álláspontját s ez okból határoztam el magam arra, hogy bővebben foglalkozzam a kérdéssel. Mert épen nem tartom csekély jelentőségűnek, sőt szükségesnek tartomminél több oldalról megvitatni, mivel nem hiszem, hogy lenne pap, ha még oly szerény egyházközségben szolgál is, a kinek lelkészkedése alatt szüksége ne lenne reá, hogy ebben a kérdésben tájékozott legyen.

Előfordul teszem fel új templom építés vagy templom megújítás, felszerelés esete, vagy módosítás a templomi éneklésben; énekkarok, magánénekek, zenekarok alkalmazása s nem lévén paragrafus ezekre az esetekre egyházi törvényeinkben, de még a liturgiában is csak a főelvek lévén körvonalozva, tapasztalás szerint sokszor ötletszerűleg járván el a dologban, gyakran sajnálatos tévedések, ha nem botlások történnék itt is, ott is az alapelvekben való tájékozatlanság miatt.

Egyáltalában nem ringatom magam abban a hitben, hogy ezzel a felolvasással tisztába hozom végleg a kérdést, sőt magam érzem, hogy — bár meglehetősen sokat foglalkoztam a kérdéssel, — elfoglaltságom miatt, hiányos munkát végzek, de úgy gondolom mégis, hogy egy és más tekintetben sikerül tájékoztatást nyújtanom a kérdésben.

Igen gyakran hallhatni és pedig katolikus részről, hogy a protestantizmus és a művészetek, akárcsak a tűz és víz, olyan ellenségek. És hivatkoznak arra a rombolásra és pusztításra, a melyet a reformáció s épen a mi kálvinista reformációnk hívei követtek el Svájcban, Skóciában, Franciaországban, de különösen a műkinccsekben Olaszország után leggazdagabb Németalföldön, mely utóbbi helyen 1566-ban hat nap alatt 100-nál több templomból pusztították ki a képeket és műremekeket, ki nem pótolható kárára a művészetnek. Azután, állításai igazolása végett, hivatkoznak templomi berendezéseinkre s berendezéseink szegényes voltára, melyből teljesen száműzve minden művészi ékesség s egyik pláneig nyilatkozik: „ha templomaikba, istenházaikba lépünk, t. i. a mieinkbe,

alig hisszük el, hogy Istennek vannak szentelve.“ (Dallos Gyula: A katolikus kultusz szelleme, I. k. 4 l.) De nemcsak, hogy nem türjük meg a művészi elemeket istentiszteletünkben — mondja tovább ugyanaz az író — hanem a mi protestáns vallásunk tápot sem képes adni a művészi ihletnek s nem nyújthat termékeny talajt a művészeteknek.

A mi az első vádat, t. i. a művészi tárgyak kidobását és elpusztítását illeti a reformáció korában, hát az bizony historiai igazság. Rombolták és pusztították bizony a templomokban talált művészi tárgyakat és pedig sok helyen kiméletlenül s azt mondjuk, hogy kár volt a művészetekért, de nem volt kár a keresztyén vallásért, mert csakis ilyen radikális eljárással lehetett czélt érni ebben az időben. Hogy pedig Németalföldön olyan kegyetlenséggel dultak a műkinccsekben, annak volt oka; ezt egy idegen zsarnoki uralom és a spanyol inquisitio által végig sanyargatott nép tette végső elkéseredésében.

A mi pedig templomainknak a művészet tárgyaival való hiányos felszerelését, s általában istentiszteletünkben a művészet dominálása iránti idegenkedésünket illeti, az foly a mi hitelveinkből.

Hogy azonban a mi protestáns vallásunk ellensége lenne a művészeteknek s hogy hiányoznék a mi prot. vallásunkban mindaz, a mi megilletné a művészetet, az merőben téves állítás. Ellenkezőleg mi protestánsok nagyra becsüljük a művészetet s Isten egyik legbecsebb adományának tartjuk s azt tartjuk, hogy szellemünk egyik legszükségesebb tápláléka, a mely nagyon sok édes perczet nyújt nekünk, kiragadva a köznapi érzelmek és gondolatok szürke világából s láthatatlan szárnyakon felemelve a képzelet honába, a hol mentnek érezzük magunkat minden földi gondtól, bajtól s egy virágillattal teljes tavaszi reggel ünnepélyes, vidám hangulatával árasztja el lelkünket. Készséggel ismerjük el, hogy az igazi művészet kiválóan alkalmas az érzések finomítására, az érzelmek és a képzelem nemesítésére, az erkölcsök szelidítésére a szenvedélyek megfékezésére.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

„Vegyes egyházi beszédek. Irla Lévay Lajos sárkereszturi lelkész. Második kiadás. Budapest. Kiadja Kókai Lajos 1902. Ára 2 kor. 60 fillér.“

166 oldalon 19 beszédet tartalmaz a szépen kiállított kötet. A magyar prédikáció-irodalomban elég ritka eset, hogy egy-egy kötet második kiadást is érjen. Ennek pedig ez a szerencse jutott osztályrészül. Ez a tény a mellett bizonyít, hogy a közvélemény teljes elismeréssel van a szerző ezirányú munkásságával szemben. S valóban nem ok nélkül. Lévay beszédeinek — mint személyének is — legfőbb jellemvonása a közvetlenség s ebből folyó kedvesség. Beszédei textusszerűek, de valóban *korszerűek* is. Irálya egyszerű, de nemes és lendületes. Bizony, sok haszonnal használhatók.

„Templomi emlékbeszéd Kossuth Lajos születése 100-ik évfordulójának ünnepélyére. Irla Fiülöp József körmendi ev. ref. lelkész. Ára 50 fillér.“

A Zsid. XIII. 7 vers alapján emlékszik Kossuthról, vizsgálva, hogy 1. Mely iskolai igazságoknak volt ő szószólója? 2. Minő követésre méltó példát adott hitével, életével? 3. S minő vége volt az ő életének? Felelete: Hirdette a szabadság, egyenlőség, testvériség isteni igazságait; példát adott a hazaszeretben, kötelességtudásban és teljesítésben, meggyőződéséhez való ragaszkodásban s a keresztyéni béketűrésben, — s lett életének vége: földi és mennyi halhatatlanság. Két lendületes (elő- és utó-) ima vezeti és zárja be a füzetet, mely egyik értékes emléke lesz a mostani Kossuth-ünnepeknek. Különösen falusi gyülekezetekben méltó a használatra. Megszerezhető a szerzőtől.

„Theologiai szaklap. Szerkesztik és kiadják: Raffay

Sándor, Hornyánszky Aladár. Pokoly József, dr. Tiúds István stb. tanárok. Megjelenik évnegyedenként 5 iven. Előfizetési ára évi 6 kor. Theologusoknak 4 kor. Első évfolyam, első szám (902. aug. 25). Pozsony. Wigand F. K. könyvnyomdája 1902.

Ez alkalommal még nem szólhatunk a bíráló-ismertetés részletességével e nem rég kapott füzetről. Csak a figyelmet akarjuk felhívni e derék vállalkozásra, melyről óhajtanók, hogy legyen a magyar „Studien und Kritiken”, mely sinylódó tudományos theol. irodalmunk fellendülésének útját akarja egyengetni. Most csak tartalmát közöljük az értékes füzetnek, mely a következő

Bevezetés. A szerkesztőktől. Jes. 1, 2—17, keresztes ideje és magyarázata. Hornyánszky Aladártól. János követsége Jézusnál, Massnyik Endre dr.-tól. Acta 15, 38, Raffay Sándortól. Tanulmányok Augustinusból, Tüedő István dr.-tól. Jézus Krisztus a nevelés elve, Schneyler István dr.-tól. Lapszemle. Lönnyismertetés. Wellhausen, Heinrich Ewald H. A. — Szabaelvű valóság gondolkodás a XX. század kezdetén R. S. — Perles, Wass lehr uns Harnack?

Melegen ajánljuk az illetékeseknek, papoknak, tanároknak, theologusoknak, könyvtáraknak felkarolásra. Az ára oly csekély s az ügy oly nagy, oly fontos, melyet szolgálni vállalkozott.

Az Egyetértés ujságháza. Kevés ujságnak adatott meg ebben az országban, de még a gazdagabb külső nemzeteknél is, hogy saját palotájában, külön otthonában végezhesse azt a nehéz, súlyos nagy munkát, a melyet ma a közönség egy nagy, előkelő, befolyásos ujságtól jogosan megkövetel. Különösen ritka az ellenzéki irányu ujságoknál, a melyeknek csak egyetlen erős, biztos és örökös támaszuk van; az olvasó-közönség, a melynek bizalmát kiérdemelték, rágaszkodását kivívták, hűségét elvhűséggel megszereztek. Harminczhat esztendőszakadatlan munkásság után a legnagyobb és legnépszerűbb magyar lap, az „Egyetértés” elérte most azt, a mi minden hírlapi vállalkozásnak a végső célja, az anyagi és politikai függetlenségnek tökéletes biztosítása. Hogy ezt most elérte, betetőzése egy emberöltőnyi hazafias munkásságnak, hogy elérhette méltó elismerése a magyar ujságolvasó közönségnek. Nemkülönben annak a lelkes, odaadó munkásseregnek, a mely érzéseit és tollát mindig a közérdeknek szentelte, s F e n y ő Sándor főszerkesztő személyében, valóban hivatott vezérre talált. A lap szépirodalmi munkatársa, E ö t v ö s Károly is nagy mértékben hozzájárult; hogy az „Egyetértés” — melyet általában a magyar „Times”-nek szokás nevezni — országszerte nagy befolyásra és olvasottságra tegyen szert. Az egész művelt világot érdeklő, s a magyar olvasókat valósággal lebilincselő nagy munkája „A nagy per, a mely ezer éve folyik és ma sincs vége” már egymagában is érdekessé tudta tenni e nagy ujságot, pedig mellette jóformán az egész magyar írói gárda buzgólkodik azon, hogy az ujság szépirodalmi közleményekben is legjavát adhassa. A külföldi írók művei közül, most a hirneves és népszerű olasz költő: Gabriel d'Annunzio híres regénye folyik: „A halál diadala.” Az új ujságház, kizárólag az ujság céljaira való. Külön emeleteken van benne szerkesztőség, kiadóhivatal, nyomda. Főképp az utóbbi igazán látványossága a fővárosnak. Óriás szedőtermek, öntőde, stereotypia van benne, s a hatalmas hajtógépeken kívül ö t r o t á c z i ó s g é p dolgozik ebben a nyomdában. Öt rotációs gép, mindegyik a legnagyobbak és legtekélyesebbek közül való, a miket eddig gyártottak! Megemlítjük még, hogy az „Egyetértés” ujságháza a vármegyház-utczában van, 11. és 13. szám alatt, s az ujság is ott rendelhető meg, negyedévre 5 forintjával, egy hónapra 1 frt 80 krral.

„Kossuth Album” czim alatt az országos függetlenségi és 48-as párt Kossuth-ünnep rendező-bizottsága jóváhagyása mellett egy felette becses dalgyűjtemény jelent meg az országos Kossuth-ünnepélyek alkalmából, énekhangra és zongorára Klökner Ede budapesti zeneműkiadónál. Huber Sándor jeles zeneszerzőnk alig méltányolható buzgalommal gyűjté össze ez albumba a legszebb Kossuth- s szabadságharczi nótákat, melyek eddig hozzáférhetlenül, szétszórtan s ismeretlenül léteztek csupán. Az izléses szép kiállítású, 25 művet felölelő füzet terjedelmes tartalmából elég ha ezeket soroljuk fel: 1. Dr. Papp Zoltánnak az orsz. ünneprendező-bizottság által hivatalosan elfogadott „Kossuth Hímnusz”-át. 2. Kossuth Lajos bucsuja

az ország határán. „Kitárom reszkető karom.” 3. Kossuth Lajos azt üzente. 4. Egressy Béni, „Szózat.” 5. Egressy Béni, „Talpra magyar!” 6. Lányi Ernő, „Tavaszdodik, még sincs harmat, se virág.” 7. „Világosi fegyverletét dala.” 8. Erdőy Ernő, „Meghalt Kossuth.” 9. „Jön Kossuth, jön!” 10. Lányi Ernő, „Hát még mindig az a gyűlölt „Gott erhalte” járja.” 11. Greizinger Iván, „Nem fajult el a magyar vér.” 13. Csengery Gyula, „Turin felett ragyog az ég!” 14. „Garibaldi nóta.” 15. Egressy Béni, „1848-as honvédek indulója.” 16. „Honvéd-tüzér temetése.” 17. „Kossuth Lajos levelet irt” stb. stb. — Ára e kiválóan érdekes kötetnek 3 korona netto és Klökner Ede zeneműkiadóhivatalából Budapest, VIII., József-körut 24, rendelhető meg. Bizvást elmondhatjuk, hogy a magyar zeneműpiacon e szép műhöz hasonló alkalmi mű még alig jelent meg valaha, s a legjobb hazafias dalainkat egybegyűjtő ezen érdekes füzetet minden dal- és zenebarátnak megszerzésre melegen ajánlhatjuk annál is inkább, mert ára is feltűnően olcsóra van szabva, nyilván azért, hogy ez emlékfüzetet a legszerényebb tehetségűek is megszerezhessék. — Ugyanott jelent meg az országos függetlenségi 48-as párt Kossuth-ünnepélyt rendező-bizottsága által hivatalosan elfogadott „K o s s u t h - H í m n u s z” Dr. Papp Zoltántól, Éneke és zongorára. Ára 1 korona 20 fillér és Lányi Ernő, „Tavaszdodik, még sincs harmat, se virág” a hirneves zeneszerzőnek legszebb Kossuth-dala ének- és zongorára 60 fillér és férfi négyeskarra 2 Kossuth-dallal ugyanaz 2 korona.

Különfélék.

Br. Bánffy Dezső status curátor ő nagyméltósága a mult csütörtökön újra maga elnökölt a nyári szünet utáni első Igazgató-tanácsi ülésen, mely sok fontos dologban határozott. A status-curatorok között ott voltak még gróf Bánffy György és Simó Lajos curátorok is, nagy érdeklődéssel szolgálva egyházunkat e téren is.

Dr. Bartók György püspök ur e hó 17-én Zilahra utazott a Wesselényi-szobor leleplezésére, hogy ez által is kifejezze a nemzet nagyja, a hithű kálvinista főur és utódai iránti becsülését egyházunknak. Onnan e hó 23—24 napjaira Hódmezővásárhelyre megy, a Magy. Prot. Irod. Társaság közgyűlésére, hol a beteg Gyurátz püspök elnök helyett fog ünnepi beszédet mondani. — Isten segítse fárasztó munkájában, lanthatatlan tevékenységében!

Hegedüs Sándor volt keresk. minisztert, a dunántuli ref. egyh. ker. ujonan választott főgondnokát e hó 16-án iktatták be a ker. közgyűlésen Tisza Kálmán örökébe, a főgondnoki székbe, több püspök, főgondnok és felügyelők s az összes hatóságok jelenlétében Pápán. A főgondnok, kit Antal püspök egyházunk „világi papja”-nak nevezett, eskütétel után nagyobb székfoglalót tartott, megemlékezvén Tisza Kálmán követendő mérsékletéről és bölcsességéről s egyházunk külső és belső építésének feladatairól s ezek közt a 48. XX. t. cz. végrehajtásáról is, melynek gyors végrehajtásával ugyan senkit sem mer biztatni, de az állami subventió felemelését feltétlenül szükségesnek tartja. — Tiszteletére délben fényes bankett volt. Isten éltesse s tegye áldásossá az új főgondnok munkáját, ki nekünk is egyik főbüszkeségünk.

Templomszentelés Ördögkereszturon. Azt a gyönyörűséges szép templomot, melyet ördögkereszturi ref. egyházunkban boldogult neje br. Wesselényi Józsefa hagyományából Szacsuay Sándor főgondnok építtetett és látott el mintaszerű berendezésével — a mult vasárnap avatta fel fáradhatatlan püspökünk. Kora reggel indult Simó Lajos egyh. ker. főgondnok társaságában és gróf Kuun Zsigmond, Nagy Károly th. tanár, Kádár János dr. és Herczeg Lajos mérnök kíséretében Kolozsvárról. A kajántói gyülekezett szépen diszitett diadalkapuvál tisztelte meg s utközben

lovas bandériumok fogadták. 9 órakor érkezett a kis községbe, hol a felállított díszkapunál *Papp* István deési c. m. esperes fogadta a papság élén. Tíz órakor kezdődött az istentisztelet, melybe nagy lelki örvendezéssel gyűlt egybe az egész környék ref. népe, 6—8 órányiról is gyalog vándorolva némelyek. Ott volt az egyh. m. egész gondnoki és lelkészi kara, Gróf Bethlen Ödön és fia Pál, Münsztermann főszolgabíró s a vidék egész magyar intelligentiája. A torony órája ép' a tized ütötte, mikor *Irsay* József helybeli lelkész egy szép és hatásos beszéd kíséretében átadta a Főt. Püspök urnak a templom kulcsát, hogy az örök élet beszédére szomjuhozó nép előtt megnyissa az új templomot. Mire a Püspök ur gyönyörű beszédben ismertette az igaz vallásosság áldását s mutatott rá hálás szívvel annak e templom létrejöttében való megnyilvánulására s a népnek ebből folyó kötelességére. A különben tágas szép templomban alig-alig fért a közönség. Gyülekezeti énekek után *Papp* István esperes buzgó imája, majd *Nagy* Károly theol. tanár alkalmi beszéde következett Ezsaiás 26. 19. alapján szólt az anyaszentegyház halottainak meg-elevenedéséről, az Ur harmatjáról, mint ennek esz-közéről. Ennek végeztével *Dr. Bartók* György püspök ur mondott egy a lelkeket égbe ragadó gyönyörű felavató imát s áldást a szentek gyülekezetére. Igen szép agendával keresztelt *Kozma* Imre kaczkói lelkész, esketett *Biró* Sándor h. vallástanár és osztott urvacsorát sok száz embernek *Vásárhelyi* Boldizsár deési lelkész, A templomépítés történetéről *Irsay* lelkész tartott egy kiválóan előkelő beszédet s hálaadó záró imát. — A papilakon és állami iskolában tett látogatás után, hol mindenek ékesen és jó renddel vannak, gazdag ebédhez űlt a vidéki vendégek serge *Szacsuvay* főgondnoknál és a lelkésznél, hol gyönyörű köszöntőkkel ünnepelték a templom építtetőjét, anyaszentegyházunk egyik áldozatra mindig kész büszkeségét. — Estve felé azzal a bizonyossággal távoztunk, hogy ismét egy erős védbástyával szaporodott Sionunk kerítése. Az Ur áldja meg azokat, kik létrehozták!

A hódmezővásárhelyi ref. egyház a M. P. I. társaság fogadása alkalmából a részletes programmot adó „Tájékoztatóját,” a vendégek névsorát szállásaik jelzésével, a vasuti kedvezménylapot és a társaság gyűlésre hívóját f. hó 15. és 16-án minden jelentkezőnek megküldötte. A vendégek fogadását a legnagyobb gonddal készíti elő, hogy kiki fenakadás nélkül kényelmesen szállására szállíttassék. A vendégek száma mintegy 250, de több elfogadásra ajánlkozó házigazda maradt vendég nélkül. A vendégül menők figyelmét felhívjuk a „Tudósítónak” arra a tételére, melyben névre szóló ebédjegyeiket az ev. ref. egyh. hivatalban, a bizottsági szobában átvenni kéretnek szept. 23-án esti 7 óráig. Az egyház abból a szempontból, hogy érkező vendégei által főbb vonásokban jelen helyzete, alkotásai és törekvései előzetesen megismerhetők legyenek, így ezek mintegy ismerősökként érkezzenek oda, évkönyvét minden vendégnek előre megküldötte.

Theol. fakultásunkon az e hó 10—12-én megtartott vizsgálatokon kielégítő, sőt az alapvizsgán épen szép eredményt mutattak fel a vizsgázók.

Második lelkészsképesítő vizsgálatot tettek: Bitai Géza, Kovács József, Magyarai Árpád, Ósz Lázár, Székely Miklós segéd-lelkészek.

Első lelkészképesítőt: Osváth Lajos, Szabó Sándor, Tóth Gyula, Sebestyén Sándor és Farkas Károly.

Alapvizsgálatot: Bagoly Lajos, Csutak István, Erdélyi László, Gecse Albert, Gruzda János, Gyenge János, Jancsó Albert, Márk Mihály, Nagy Domokos, Pataki Gyula, Simon Gábor és Tóth János. Ezek közül 4 jeles (1), 7 jó (2) és 1 elégséges (3) eredménnyel.

Évmegnyitó a theol. fakultáson. Theol fakultásunk évmegnyitó ünnepélye e hó 14-én volt a díszteremben, melyet ez alkalommal is előkelő közönséggel vegyest töltött be az ifjuság. A „Jövel Szentlélek...” után buzgó imát *Dr. Kecskeméthy* István mondott; megnyitó beszédet pedig *Benessy* Béla a fakultás tudós és ékesszavu igazgatója tartott, fejtegetve az igazságot s annak keresése útját és lelkükre kötve az ifjaknak e feladatok iránti kötelességeiket. Isten adja áldását a munkára, mely 15-én már meg is kezdetett.

Hivatalos rész.

696—902.

MEGHIVÓ.

A kolozs-kalotai ev. ref. egyh. megyének 1902. év szept. 28. és 29-én d. e. 9 órakor B.-Hunyadon tartandó egyh. megyei rendes közgyűlésre, ezen közgyűlésnek illetékes tagjait tisztelettel meghívom.

A közgyűlés tárgyai: 1. Elnöki megnyitó. 2. Esperesi jelentés az egyh.-megye 1901. évi állapotáról. 3. Felsőbb hatósági leiratok tárgyalása. 4. Főjegyző jelentése az egyh.-megyei tanács egy évi működéséről. 5. Tanügyi előadói jelentés. 6. Az egyh.-megyei köz- özv. ár. és temetkezési pénztár állásáról bizottsági jelentés. 7. Kérelmek. 8. Indítványok.

29-én reggel 8 órakor gyámintézeti értekezlet fog tartatni.

A Tiszteletes lelkész atyafiakat fölkérem, hogy a még be nem kebelezett és esküt nem tett énekvezér-tanítókat avagy csak énekvezéreket figyelmeztessék, hogy 29-én reggeli 9 órára eskütételre jelenjenek meg.

A tartandó istentisztelet alkalmával a könyörgést az esperes aa. fogja végezni, egyházi beszédet pedig szt.-király-zentelki lelkész, tiszteletes Kovács József aa. tart.

Gyalu, 1902. szept. 15.

Deésy Gyula,
ev. ref. esperes.

400—1902.

KÉRELEM.

A küllői egyházmegye tiszteletes lelkészeit kérem, hogy *egy egész évi hivatalos nyomtatvány-szükségleteiket* f. é. október hó 1-éig nálam annál inkább bejelentésük, mert csak az előre bejelentett mennyiséget fogom meghozatni. A kik szükségleteiket be nem jelentik, egy év kapcsán belől hiába fognak nyomtatványért hozzám fordulni. Egy egyházközségnek, illetve lelkésztársamnak egy, legfennebb két izben fogok nyomtatványt kiküldeni.

Dicső-Szent-Mártonban 1902. szept. 9.

Hegyi Károly,
e. m. nyomt. kezelő, pénz- és levéltárnok.

1122—1902.

Igazgatótanácsunk újabb információja alapján értesíteni kívánom görgényi paptársaimat, hogy a napokban szétküldött *Rendeletek Tára* nem az egyházak részére s terhére, hanem a *lelkészek használatára és költségeire* küldetett meg.

Ehez képest kérem, korábbi felhívásomat, így értelmezni és hajtani végre.

Gernyeszeg, 1902. szept. 14.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Hegedüs Sándor főgondnoki székfoglaló beszédeből.

Hegedüs Sándor ő nagyméltósága, a dunántúli egyh. kerületi, főgondnok e hó 15-én tartott székfoglaló beszédében, miután előbb nagy elődje Tisza Kálmán emlékének áldozott, egyházi feladatainkról a következőleg nyilatkozott:

Ha nem lenne meggyőződés, most kelene azt a kötelességet merítenem, hogy minden egyes felekezeti iránt szeretettel, bizalommal s a közreműködésnek minden lehető és jogos előmozdítójaként járjak el, ez nemcsak hála, ez érdek. Ez egy eme ninter prot. érdek, mert a mi erőnk, a mi létesülésünk, fejlődésünk, haladásunk mindig a szeretet volt. Gyűlöletet csak a fanatizmus hirdet és a fanatizmusból csak tudatlanság származik. Nem ismeri a történelmi fejlődést, nem ismeri helyzetünket és megtagadja a lelkiismeret parancsszavát, ki nem a szeretet jegyében jár el.

Mi protestánsok ezeket mindig ismertük és kell hogy ismerjük és respectáljuk és így mindenkinek, bármily nagy tisztre jusson is, az egyház iránti feltétlen kötelessége ebben az irányban egész erővel dolgozni. De bocsássanak meg, őszintén szólok, én reményemet és az erőt még egy más körülményből is merítem és ez a vezetésnek az az átalakulása, mely az én felfogásom szerint most az egyházakban részben létrejött és létre kell, hogy jöjjön. Mig a prot. egyházakban ezelőtti években csak néhány nagy kérdés volt, amelyek egyenes irányban haladva a vezérszóra megoldhatók vagy félretehetőek voltak. Most a mikor az egyházi kérdéseket a társadalom karolta fel, a midőn az egyházi erkölcsi feladatok bele vannak keverve részben jogosultán, részben jogosulatlanul, részben önzetlenül, részben önzésből, majdnem minden nevezetesebb társadalmi kérdésbe, melyeknél már a vezetésre nem elég a vezetők szava és intézkedése sem elégséges, most mindenkinek éber hittelt őrt kell állania, mert mig a központ észreveszi a veszélyeket, melyek a föld alatt készülnek, akkor már a segítség késő.

Mindenkinek felszerelve kell lenni hitbuzgósággal, emberszeretettel, tudományjal és prot. önértettel. Nem tagadom, főleg az utóbbinak az utóbbi időben való lanyhulása keserőséggel, szomorúsággal tölt el. Mi, a kik régen talán tulmerészek, talán igen bátrak voltunk, most kezdünk igen félénkek és gyávák lenni. De hát mi történt? Megmozdult a föld lábunk alatt, megmozdultak törvényeink, megrendült hithűségünk? Ezt nem merem föltételezni. Történt

az, hogy a hitbuzgóság megmozdult másutt is. Félni kell-e ettől? vissza kell-e ez elől vonulni? Nem! Fel kell venni minden lépten-nyomon, bárhol jelentkezék, a küzdelmet, az evangelium szerinti tiszta, becsületes küzdelmet. És ebben a küzdelemben épügy mint a harctudományokban már nem a generálisok döntenek, hanem a tiszték, altiszték és a közkatonákon fordul meg a győzelem. Így van ez főt. kerületi közgyűlés az egyház erkölcsi téren is. Mindnyájunknak meg van a maga feladata, a maga kötelessége éber szemmel kell nézni, hogy észreveggyük azt, s bátorsággal, önzetlen hűséggel birni, hogy teljesítsük is azt. Nyilvánul ez a buzgóság mindenütt. Ha figyelemmel kísérjük a családi szentélytől az iskola belsejéig, a betegszobától a társadalom minden nyilvánulásáig ott van. Nem kell nekünk ettől visszariadnunk, ott kell nekünk is lenni és ha ott leszünk a mi erőt én a magyar protestantizmus fejlődésében ismertem már, nem kételkedem, hogy a jogosult és a minket megillető részben a győzelem a miénk lesz.

De természetesen, mikor ezt szeretettel és elismeréssel illetem s említem, midőn tudjuk, hogy mások felszerelve anyagilag is a társadalom legelőbbjeitől segítve egész erővel dolgoznak, akkor nekünk is minden erőnkkel ki kell fejteni és a legjobb elemeket választani. Ha nem bírjuk gazdagsággal, pótoljuk szorgalommal, ha nem bírjuk erővel, pótoljuk lelkesedéssel. Igaz, hogy e célra gondolnunk kell intézeteink és intézményeink erőteljes és öntudatos fejlesztésére. És ha sok tekintetben ezt hálával ismerem el, különösen egyházkerületünkben és a többiekben is ebben az irányban sok történt. De nem lehet tagadnunk, hogy még igen nehéz, nagy feladatok állnak előttünk. Vannak kérdések, a melyek bármely magasabb erkölcsi színvonalon álljanak, alapjukban megoldásuk mégis anyagi támogatásra és anyagi biztosításra szorulnak. És panaszkodunk arról, hogy intézeteink és intézményeink hiányosak, ha panaszkodunk arról, hogy theológiánkat önmagunk rontjuk kiküldések által, hogy a káplán kérdésben nap-nap után a legnyomorúságosabb viszonyokkal találkozunk, ha más intézményeink is, azt lehet mondani feltételes helyzetben vannak s a mi a legfőbb, a tanári kar egy része és a papi osztály, papjaink anyagi existenciájuk biztosítása felett aggódnak és így az aggodalom, a nyomor, a hivelkel való vesződés, anyagi kérdéseinkkel sok erőt bénít meg ez, nem tagadom, sok erőt terel el, attól a céljától, a melynek hivatása volna, ha ezt világos szemmel látjuk, nagy mulasztást követünk el minden percben, minden nap, ha ezen a bajon egész erőfeszítéssel segíteni nem akarunk. Így tehát én természetesen, általában jogosultnak tartom, hogy midőn szükségleteink az élet követelményeinél fogva folytonosan szaporodnak, felmerült egy jogosult igény, törvénybe iktatott

igény iránti mozgalom, ez az 1848. XX. t. cz. 3. szakaszának végrehajtása. Mondom, ez az igény jogosult és még hozzá teszem, miután a mozgalom önmagának korlátozókat szabott az által, hogy egyfelől csakhamar a megindulás után az egyházi önkormányzatnak érintetlen hagyását ép úgy felállította, mint az önfeláldozatkész-ségnek kötelességét hangsúlyozta. Sőt még egy 3-ik pontban is, az állami érdekek elismerésében oly korlátozókat szabott magának, a melyeken belül jogosultságát senki sem tagadhatja meg. De azt hiszem, ez olyan nehéz és még tisztán felekezeti szempontból is nagy óvatosságot igénylő kérdés, hogy ennek jó megoldására annyi tényezőnek közreműködése és annyi bölcsesség szükséges, hogy én részemről egyhamar ezzel biztatni senkit se merek. De midőn a szükség ajtónkon kopogtat, midőn már haladékot nem tűr, midőn veszteség után veszteséget veszünk észre, midőn megbénítva látjuk tetterőnket is, pedig az sincs egészen felkelte, akkor én azt mondom, mindent el kell követni, hogy az állami dotatio minél előbb tetemesen javíttassék. Nem ütközik össze e kettő; nem kell soha szembeállítani, de azt hiszem, a szükségérzet parancsolja nekünk, hogy ebben a tekintetben ne térjünk el, ne habozzunk és kellő időben lépünk fel. Hisz conventünk atyai gondoskodása mindenre kiterjed, nagy céloknak kis eszközökkel veti meg alapját; de mikor tudjuk azt, hogy egyházunkban 507 községben a 10 frt állami adót fizető szegény emberek 100%-nál magasabb egyházi adóval vannak terhelve s hogy ilyen községekből ebben az egyházkerületben 104 van, akkor, s már különben nagyon helyes és üdvös intézkedés, hogy egy pár ezer koronát minden évben félre teszünk a tulterhelt egyházak terhének könnyítésére, azt hiszem, hogy arányban nem áll a feladattal, annyival kevésbé, mert nem lehet czélt érni ezen az uton, abban az esetben, hogy ha évtizedek gyűjtését várjuk meg, a szükség olyan és ezzel kapcsolatosan a veszély olyan, a mely minél előbbi intézkedéseket feltétlenül szükségel, hisz azoknak a sajnos jelenségeknek, a melyek részben személyi okokra, részben helyi viszonyokra vihetők vissza, mikor a kitérésekre kerül a dolog, többnyire ürügyeül, sokszor komoly okául, nem is mondom, hogy csábítás folytán, hanem valószínűleg meggyőződésből a tulterheltetést hozzák fel. Ilyen veszélylyel szemben azt hiszem, lehetlenség habozni és minél előbb gondoskodni kell a segítségről. Természetes dolog protestáns szempontból kálvinista egyházunk egész fejlődésének mondanánk ellene, nagy hibát követnénk el, ha az állami támogatás mellett saját kötelességünket csak a legkisebb mértékben is elhanyagolnók vagy arról megfeledkeznénk. Tegyük meg mi is teljes erőfeszítéssel kötelességünket. E tekintetben nem tagadom, hogy az adóreform és különösen ezzel kapcsolatosan az adóbehajtásának kérdése igen nagy jelentőségű. A zsinatnak rendkívüli nagy feladatai vannak, csak jól legyenek azok előkészítve. Az adóreform, a kezelés kérdése, belkormányzat és belszervezet, ami téren őszintén szólva sok helyen, különösen az újabb időben inkább az erőnek iuxta positioja, mint additioja jár. Pedig nekünk minden erőt össze kell fognunk, mert gyengék vagyunk, hogyha megakarunk felelni. Hiszen a most létező zsinati törvényeinknek főleg azon része, a mely az u. n. humanisticus intézkedéseket tartalmazza, hiányos az árvaház, a szeretetház, diakonissa intézmény; a jótékonyosság alig van érintve, életbe léptetve. Pedig most már ezek a feladatok is nemcsak jótékonyági és humanisticus célokat s előnyöket biztosítanak az egyháznak. Tapasztaljuk az életben, mindez egyuttal legalább is hitvédelmi feladat. S ha széttekintünk még messzibb a társadalmi mozgalmakra, látjuk azt, hogy a nő, hogy az ifju, a mint kilépett az egyházból vagy az iskolából, magára van ha-

gyatva, az egyház már nem bírja kezében tartani. Pedig meg vagyok győződve, hogy a ki bírja az asszonyt és a ki bírja az ifjut, az bírja a férfiut is és az bírja a társadalmat, ezt sokan észrevették, erre sokan törekedtek. Ne maradjon hátra a mi egyházunk sem, mert meg vagyok győződve, hogy ez nemcsak felekezeti szempont, de magasabb emberi-ségi és társadalmi reform, mert hisz azok az erkölcsi erők, a melyek a vallásban vannak, azok nemcsak az egyháznak szolgálnak, azok az erkölcsi erők megővják az embert a kétségbeeséstől, a küzdelemben azok aczélozzák meg erejét, azok biztosítják az embernek a becsületet. Már pedig még a legmaterialisabb téren ezek a versenyképességet fokozó feltételek. Hát még a társadalmi bajok orvoslása, hát még az egyházi kérdések megoldásában mikor mindenkire a maga hatáskörében feltétlenül szükségünk van. Azért én azt hiszem, hogy ezen a téren még részben a már meghozott intézkedések tekintetében, részben pedig új szervezkedésekre nézve igen nehéz, nagy feladataink vannak, mert az az erkölcsi erő, melyet a vallás tartalmaz, kerestetik a tudósok által másutt is, de az én tapasztalataim és tanulmányaim csak arra vezettek és azt hiszem, nem tévedek, hogy míg az erkölcsi tanok a vallás kelyhében el nem vesznek, egész épségükben megmaradnak és annak üdítő hatása alatt mindenki beveszi magába és felvéve vérévé változik. Mindaz pedig, a mit a tudományos kutatás ezen a téren elért, nagyrészen az egyéni önzés szerint egész más célokra használtatik fel. Mert a vallásban nagy a coercitiv erő, a mely belecsepegteti az emberbe azt a tant és ennek nagyrésze az erkölcs, a melyet aztán magába szíva, egész életében érvényesít. Az ember nem is tudja, hogy gyermekkorának impressiója szerint cselekszik később, de úgy kell cselekedni, hogy az ifju még férfikorában is és az asszony egész élete pályáján ezen tanok hatása alatt álljon és akkor boldog családi életben sokkal szerencsésebb lesz; és akkor kötelességét egyháza iránt jobban teljesíti, ezekben kell keresni azokat a hiterőket, a melyekről megemlékeztem beszédemben, mert minden perczen és minden talp-alattnyi földön szellemi, erkölcsi világban erre az éberségre mindenki részéről szükség van.

Hogy ezeket a nagy feladatokat érintettem, felsoroltam, bizonyára nem merítettem ki azt, a mi agyamban, szivemben e tekintetben meg van, de a főt. egyházkerületi közgyűlés és a diszes közönség figyelmét sokáig igénybe venni nem akarván, beszédem befejezéséhez közeledem.

A mai Rómában a via Appián kimenve a Quo Vadis kápolnához ér az ember. A Quo Vadis kápolnában a legenda őrizi Péter apostolnak Róma felé fordított lábnyomait kőbe vésve. Megnéztem. Roppant nagy lábnyomok. Közönséges emberi láb abba legalább kettő kell. Si licet exemplis in parvo grandibus uti, ilyen lábnyomok állnak előttem. Mit tegyek? Visszariadjak attól a feladattól és ne lépjek oda. Nem! Akkor hitemet tagadnám meg, akkor kötelességemet mulasztanám el, akkor lelkiismeretemet taposnám el, hanem iparkodni fogok ebbe a lábnyomba kétszer háromszor lépni, míg nagy elődöm egyszer lépett és szorgalommal pótolni azt, a mit ő tudással, bölcseséggel végzett. De én ezt a mint felfogtam és a mint iparkodom azt teljesíteni, úgy egyuttal lehetlenség, hogy hálával ne forduljak püspök ur Ó Méltóságához, a ki egy szót használt, mely nekem büszkeségem, azt mondta: én az evangelium világi papja vagyok. Ilyen világi pap a protestáns s az evangeliumi hite szerint mindenki kell, hogy legyen. Ilyen világi papság nemcsak abból áll, hogy a kötelességeket teljesítsük, hogy a hit körül, az egyház körül érde- meket szerezzünk, pedig az érdem csak ott kezdődik, a hol a kötelesség már véget ért. Midőn az em-

ber már teljesítette kötelességét, megpróbálja a lehetlenséget, körüljárni és meghódítani, mint ahogy a jéghegyeken felmenvén, a kutató folyton halad tovább és tovább, szeretettel buzgó odaadással, kitarással fokozatosan még a jéghegyeket is áttöri és megolvasztja, úgy olvasszuk meg mi is a közöny jéghegyét, hogy egyházunk hajója diadalmasan haladjon előre az evangélium győzelmében.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1902. szept. 13.

Folytatás és vége.

Főt. püspök aa. indítványára elhatározta ig.-tanácsunk az egyházkerületi közpénztárban kezelt alapítványokról, azok rendeltetését és fölhasználási módját ismertető törzskönyv összeállítását és az ehhez szükséges előmunkálatok elvégzésére az egyházkerületi számvevőt és titkárt utasította.

Özv. Csekme Dánielné, nagy szükségben levő ev. ref. tanítóné részére kiutaltatott 100 kor. egyszermindenkori segély a Baldácsy-alap terhére; Baka Jánosné lelkészi özvegy részére pedig 80 korona.

Főt. Püspök aa. előterjesztésére az ugynevezett „rendelkezés alatt álló segédlelkészi“ intézmény megfelelő szabályozását ig.-tanácsunk is szükségesnek látván: megfelelő szabálytervezet kidolgozására nt. Kenessey Béla, főjegyző aa. fölkéretett.

A kebli pénztári hivatal által kimutatott theol. alapítványi hátrálékosoknak fizetésre való föl hívása, azzal a föltétellel mondatott ki, hogy a mennyiben október végéig kötelezettségeiknek eleget nem tesznek: az idei egyházkerületi közgyűlésnek be fognak jelentetni.

A tusnádi fürdőn üdülni szokott ev. ref. hivek lelki gondozása céljából fölvette ig. tanácsunk a csikszeredai körlelkész utasításába az ide való beszolgálat kötelezettségét, és pedig a fürdő-üdüny alatt végzendő két istentisztelettartással és két hétköznapi látogatással.

Indokolt kérés alapján megengedte ig.-tanácsunk a buzás-besenyői egyháznak, hogy megüresedett papi állását, egy évig üresen hagyassa.

A szőkefalvi egyházközség ürességben levő papi állása időközi jövedelmének, épületjavításokra való fölhasználása szintén megengedett.

Marosvásárhelyi egyházközségünk tanácsa közvetlenül a pénzügyminiszter ur ónagyméltóságától óhajtván kérni a hátrálékos egyházi adóknak közgazgatási uton leendő föl hajtását: kérelmének visszadása mellett tájékoztatott, hogy zsin. törvényeink, 5. §-a értelmében ezt a polgármesteri hivatalnál kell kérnie.

Tekintettel arra, hogy az egyházközségek igen gyakran a leglényegtelenebb vagyoni ügyi határozatokat is ig.-tanácsú jóváhagyás alá terjesztik, szükségesnek látta ig.-tanácsunk körlevélben tájékoztatni az érdekelteket affelől, hogy minő határozatok igénylik az egyhker. főhatósági és minők csak az egyházmegeyei megerősítést?

Ugyancsak körlevél kibocsátását határozta el ig.-tanácsunk az összes esperesekhez az iránt, hogy az anyaegyházak köré nem csoportosított községekben lakó ev. ref. hivek nyilvántartásba vétessenek, miután a statisztikai hivatal által kiadott összeírásokból meggyőződött főt. Püspök aa. arról, hogy közel 5000 olyan ref. hívunk van az erdélyi részek területén, a ki egyházilag nyilvántartva egyáltalában nincsen.

Miklóssy József, volt pánczelcsehi lelkész sértő kifejezéseket használván beadványában fegyelmi tör-

vényszékünk egyik előadója ellen: e beadványa kiadatott az illető előadónak, a bünyenyítő eljárás folyamatba tétele céljából.

Főt. Püspök aa. rámutatván arra a ferde helyzetre, melyben ő igen gyakran kerül az által, hogy a theol. fakultás előjáróságában az ő elnöktele alatt meghozott határozatoknak felülbirálatában, egyházkerületi főgondnoki jogkörénél fogva, részt kell vennie: kérte ig.-tanácsunkat az egyházkerületi közgyűléshez oly értelmű javaslat intézésére, hogy a theol. előjáróság elnöki tiszte a világi fő, illetve al-gondnokokra ruháztassék. Ig.-tanácsunk a kérés értelmében fog a közgyűléshez előterjesztést tenni, ajánlván egyuttal főt. Püspök aának a sepsiszentgyörgyi kollegium főgondnoki tisztétől való fölmentetését is, hasonló indoktól.

Az udvarhelyi egyházmegeye tanácsának ama határozatát, mellyel Standner Mátyás, tompai lelkész 58 kor. választási költség megfizetésében marasztalta el azért, mert az óczfalvi papi állásra történt megválasztását nem fogadta el, ig.-tanácsunk is helyben hagyta, elutasítva Standner aának az ellen irányuló felebbezését.

Ezek után számvevő aa. tett előterjesztést az ehkerületi pénztár f. évi június, július és augusztus havi naplójának megvizsgálásáról s miután azok rendbe találtattak az elkönyvelés engedélyeztetett.

Jóváhagyó tudomásul vétetett sepsiszentgyörgyi kollégiumunknak ama határozata, mely szerint a f. tanévtől kezdve, az iskolai díjak beszédésével egy rendes tanárt bizott meg.

Nagyenyedi Bethlen-kollegiumnak indokolt kérése folytán ez évre 12000 korona költségvetési póthitel engedélyeztetett. E rendkívüli szükséglet magyarázata abban lehet meg, hogy a kollegium tulajdonát képező külső birtokokban bérletváltozás állván elő, az előjáróság teljes jó karban óhajtván átadni a gazdasági épületeket az új bérlőknek, másrészt pedig a vingárdi templom kijavítására is tekintélyes összeget fordít az előjáróság.

Kézdivásárhelyi egyházközségünk felebbezése ig. tanácsunknak határozata ellen, melyben az orosz-falvi leányegyház terhére templomfelavatási költségek címén irt 467 koronának megtérítése rendeltetett el, hivatalból visszautasított, miután az 1892. évi 51 jkvi sz. kerületi közgyűlési határozattal megállapított 60 napi határidőnél jóval később érkezett be a felebbezés.

Némi módosítással jóváhagyta ig. tanácsunk a görgényi egyházmegeye közgyűlésének egy szabályrendeletét, mely az adminisztráció pontos vezetésére irányul.

A Pataky Ágotha iskolai alapítvány 1896—901. évi számadásait vette ig. tanácsunk tárgyalás alá s miután azt számszerűleg helyesnek találta, jóvá is hagyta, azonban felhívta a számadó marosvásárhelyi kollégium előjáróságát, hogy vegye pontosan nyilvántartásba ez alapítványból közpénztárunk javára lekötött személyi járandóságot s azt esedékessége idején küldje is meg.

Alsósíménfalvi egyházunk indokolt kérésére, a hivatalos lap f. évi előfizetési díjának fizetése alól, kivételesen, fölmentetett.

Görgényi egyházmegeyénk közgyűlése egy felebbezést adott be ig. tanácsunknak az Erd. Prot. Lap előfizetési díjainak rovatalok módjára leendő beszolgáltatását elrendelő határozata ellen, de miután a felebbezés is a megállapított 60 napi határidőn tul, elkésve érkezett, az hivatalból visszautasított.

Jóváhagyást nyert a nagyenyedi Bethlen-kollégium, a Filep Péter alap és a szászvárosi kollégium 1901. évi számadása, valamint a Filep Péter-alap 1902. évi költségvetése.

Kolozsvári kollégiumunk internatusi szabályzata

vétetett ezek után tárgyalás alá s bár annak némely rendelkezései nem elég szabatosak, mindazonáltal tekintettel, hogy csak az új helyzetben nyerendő tapasztalatok alapján készíthető lesz teljesen korrekt szabályzat, az ideiglenesen egy évre, megerősítést nyert.

Még egy néhány kisebb fontosságú számvevői ügy elintézése után a tanügyi tárgyak kerültek napirendre.

A szászvárosi kollégium kérésére előterjesztést intéz az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűléshez a gimnáziumi ének-zene tanítói tanszék rendszeresítése iránt.

Geréb Márton kolozsvári ref. főgymnasiumi tanár nyugdíjaztatás iránti kérése meleg ajánlással terjesztetett s vallás- és közoktatásügyi miniszterium elé.

Az árpástói ev. ref. népiskola államosítását engedélyezte az igazgatótanács, de az iskola és tanítói lakás telke nem tulajdonjogilag, csak örök használatra adható magyar tannyelvű állami iskola céljaira.

Egy nagyenyedi tanár melléklóglalkozásának engedélyezése tárgyában részletesebb adatok kértettek be.

A kolozsvári főgimnázium most választott iskolaorvos egészségtan tanárát, dr. Konrádi Dánielt állásában megerősítette az igazgatótanács.

Egy zilahi kollegiumból kizárt tanuló atyjának felebbezése elutasított.

A geryeszegi egyház iskolájánál rendszeresítendő második tanítói állás fizetéséhez az egyház nem járulhat hozzá szegénysége miatt, de az igazgatótanács ismételt felszólította a hozzájárulásra, mert különben az állás nem rendszeresíthető.

A kebli pénztár két tisztviselőjének kiutaltatott összesen 400 kor. tiszteletdíj a betegeskedő pénztárnoknak ez év végéig terjedő helyettesítéséért.

Több tárgy nem lévén, az ülés bezáratt.

r. s.

Alapkövetel.

Szeptember 19-én d. e. 10 órakor tették le az alapkövét a ref. főgymnasium új épületének, mely a magyar állam bőkezű pártfogásából épül.

Letették azoknak a napoknak egyikén, a melyek a magyar haza iránt való szeretet megdicsőülésének, a magyar teremtő erő diadalának ünnepei voltak.

Kossuth és Wesselényi ünnepei ezek!

A nagy hősök felséges példaadásának emlékezete töltötte be azoknak lelkét, kik a magyar tudomány új hajlékának születését ünnepelték.

A collegium előtti tért, — mely nemzeti tricolorokkal szépen fel volt díszítve — az ünneplők egészen megtöltötték. Kévéssel 10 óra előtt a meghívott notabilitások, hivatal főnökök kezdtek gyülekezni s elfoglalták helyeiket az e célra felállított nagy podiumon.

Pontban 10 órakor érkezett meg dr. Bartók György ref. püspök az egyházmegyei ref. papság kíséretében, hogy az ünnepélyen részt vegyen.

Az ünnepség kezdetét az örök szép XC. zsoltár felhangzása jelentette, a melyet követett Wesselényi Miklós báró collegiumi főgondnok megnyitó beszéde. Ezután Kincs Gyula a főgymnázium igazgatója olvasta fel másolatát annak az iratnak, a melyet az alapköve helyeztek.

Ezen irat szövege szerint a következő:

Köszöntünk Benneteket, kik ezt olvassátok!!

Urunk születése után az 1902—3. évben épült az ev. ref. hitfelekezetnek ez a collegiuma I. Ferencz J. apostoli király uralkodása alatt, a mikor dr. Wlassics Gyula volt magyar királyi minisztere a vallás- és közoktatás ügyének. A magyar egyetemes ref. konvent elnökei Kun Bertalan tiszáninneni ev. ref. egyh. ker. püspöke és Bánffy Dezső

báró m. kir. főudvarmester, valóságos belső titkos tanácsos voltak. Erdélyi egyh. kerületünk élén állottak: Bartók György dr. püspök, Bánffy Dezső báró, Kemény Kálmán báró, a magyar főrendiház alelnöke, v. b. t. t., cs. és kir. kamarás, Simó Lajos orsz. gyűl. képviselő, a vaskoronarend lovagja, Bánffy György gróf m. kir. főajtónálló mester, v. b. t. t., cs. és kir. kamarás, főgondnokok.

A collegium gondnokai voltak: Wesselényi Miklós báró, egyszersmint Szilágymegye főispánja, a Lipót-rend lovagkeresztese, Lőrinczy György ügyvéd, főgondnokok; Balássy Miklós mérnök és Biró Ferencz ügyvéd, algondnokok; előjáróságának külső tagjai Czell Lőrincz egyh. községi főgondnok, Magyarossy István és Szilágyi László ev. ref. lelki pásztorok, Gazda Ferencz kir. főügyész-helyettes, Kiss Ernő ügyvéd, igazgatója Kincs Gyula; tanárai Berényi János, Somogyi Jenő, Both István dr., Benkő Gábor dr., Bécsér János, Kerekes Ernő. Nagy Sándor, Dobai Sándor, Kovács Ferencz, Kerekes András, Fóris Miklós, Végh Samu, Bessenyei Lajos dr., Berger János dr., a Ferencz József-rend lovagja Úy Bálint, Szabó Lajos, Balázs Árpád.

Szilágyvármegye alispánja Kaizler György dr., Zilah rendezett tanácsu város polgármestere Diószeghy Zsigmond br. volt.

Maga az épület ezen a helyen második, Zilah városban tudunkkal a harmadik hajléka a ref. gymnasiális tanításnak. Az első, mint parochiális ház, a ref. templom tövében állott. Alapfalait 1763—4-ben javíttatta ki a zilahi ev. ref. egyház, 1772-ben pedig emeletet rakatott rá, 1815-ben az emelet falai úgy meghasadoztak, hogy le kellett szedni. Ezért kezdtek az 1816-ik évben egy emeletes új collegiumot építeni ezen a helyen, a mely 16 év alatt elkészülvén, 1902-ig szolgálta a tanítás ügyét. Am utolsó évei a haldoklás esztendei voltak. Falai is megrepedeztek már. Termei pedig szükeknek és egészségtelennek bizonyultak a nevelésügy kívánalmaihoz.

Az iskola előjárósága tehát 1898-ban lépéseket tett a collegiumi épületének megújítása érdekében. Minthogy pedig az építésre egy fillérje sem vala, a magyar államhoz fordult, hogy anyagi támogatásával mentse meg a hazai oktatásnak ezt az oly sok megpróbáltatást kiállott várát itt, a régi Erdély és Magyarország kapujában, a nemzeti ségek hullámaitól, csapkodóit köszikláján a magyarságnak. Az állam méltónak ismervén azokat a szolgálatokat, melyeket a tudománynak ez a veteményes kertje 300 esztendőn keresztül a nemzet művelődéséért tett, haladásra törekvő komoly akarattal látván a collegium lehető legnagyobb áldozatát, hogy az épület elhelyezésére még a szomszédos tanári lakás telkét is felajánlotta: terveket készítetett és az építésre szükséges költséget megadta. A készülődéssel azonban 4 esztendő telt el, a mely idő alatt az előjáróság és állam között lefolyt tárgyalások eredménye képen jött létre az a tervezet, a mely szerint építették ezt az épületet. A magyar törvényhozás a koll. építésére 170 ezer koronát adott.

Az építés így biztosítva lévén a Baumgarten Sándor budapesti műépítő tervezete szerint, melyhez a homlokzatot magyar díszítőelemek alkalmazásával Lechner Ödön bpesti műépítő alkotta, az előjáróság 1902. ápr. 11-én tartott gyűlésében a legolcsóbb ajánlatot tevőknek, ifj. Rimanóczy Kálmán és Rendes Vilmos nagyváradi építőknak 158 ezer 434 K. 88 fillér összegért adta ki az építést.

A vállalkozók a régi épület lebontásához, 1902. jun. 10-én fogtak hozzá. Az új épület első kövét pedig 1902. aug. 14-én reggel 5 órakor tették le.

Az építető-bizottság tagjai voltak: Lőrinczy György főgondnok elnökle mellett Balássy Miklós, Cell Lőrincz, Mogyorósi István, Kincs Gyula, Berényi János, Both István, dr. Bécsér János, Nagy Sándor, Dobai Sándor. A műszaki vezetést Baumgarten S. műépítő, az ellenőrzést Munchart József kir. főmérnök teljesítette. Az építést Bezdáni Ferencz építőmester és Tömpe Gyula pallér vezették.

Ezt az iratot az épület bejárója délkeleti alapfalának abba a kővébe, mely ugyanilyen szolgálatot tett a régi épület alapfalában, 1902. szeptember 19-én, azon a napon helyeztük el, a mely, mint Kossuth Lajos születésének 100. évfordulója, az egész magyar nemzetnek ünnepe vala s a melyet megelőző napon, szept. 18-án, leplezték le a nagy Wesselényi Miklósnak, iskolánk egykori főgondnokának és bőkezű pártfogójának szobrát Zilah város Kossuth-terén.

Ez irat elhelyezését dr. Bartók György erd. ev. ref.

püspök, Viski Pál, a sz. szolnoki egyházmegye esperese, a collegium gondnokai, előljárósága, tanárai, ifjúsága és nagy közönség jelenlétében a következő sorrenddel ünnepeztük:

1. A gyülekezet éneke.
2. Br. Wesselényi Miklós főgondnok megnyitó beszéde.
3. Kincs Gyula, főgymnásiumi igazgató, felolvassa az alapköbe helyezendő emlékirat szövegét.
4. Az emlékiratnak az alapköbe való elhelyezése után dr. Bartók György, erdélyi ev. ref. püspök megáldó imát mond.
5. A Hymnust éneklé a zilahi dalkörrel együtt a collegiumi énekkar.

Kélt a zilahi ev. ref. collegium előljáróságának 1902. szept. 13-dikán tartott üléséből.

Nagy Sándor,
jegyző.

Lőrincsi György,
főgondnok.

Mig az üvegbe zárt irást letették, dr. Bartók György ref. püspök imádkozott, hittel, áhitattal, szívetek felemelő buzgósággal s hatalmas szónoki talentummal. Ezután megáldotta az iskolát: hogy legyen az a hithűségnek, igaz vallásosságnak, a tudományos ismeretek terjesztésének soha meg nem szűnő erős vára, századokon át világitó tornya. Ő tette az alapköre az anyaszentegyház nevében az első ütést.

Ezután az erre felhivottak: *Zsilinszky Mihály* államtitkár, *Wesselényi Miklós* báró főgondnok, *Lőrinczy György* főgondnok, *Visky Pál* ref. esperes, *Pokoly József* theol. tanár, az egyes hivatalok főnökei, az előljáróság tagjai; *Kincs Gyula* igazgató a tanári kar nevében; *Bezdoni Ferencz* az építést vezető mester, *Péterfi Lajos* a gimn. tanulók nevében; id. *Takács Károly*, mint olyan, ki a lebontott iskola építését is látta, szép, felemelő jelmondatok kíséretében reá ütöttek az alapköre; a Dalkör a collegium énekkarával együtt a Hymnust énekelte.

Ezzel az ünnepség véget ért.

Déli 1 óraker *Bartók György* dr. püspök tiszteletére 70 terítékű közebed volt a Vigadó étkezőjében, melyen *Zsilinszky Mihály* államtitkár és *Beöthy Zsolt* egyetemi tanár is megjelent.

Az áldomások sorát *Lőrinczy György* kollégiumi főgondnok nyitotta meg *Bartók* püspökre mondott hatásos felköszöntőjével. *Bartók György* püspök hatalmas beszédben méltatta a nagy ősök tetteiben megnyilatkozó hitbeli erejét, hazaszeretét, melyet egyebek mellett hirdetnek az erdélyi református iskolák, hordozván lelkes alapítójuk nevét. A zilahi collegium — mondá — viselhetné a Wesselényi nevet. Mint dicső elődök hagyományainak letéteményesét élteti *Wesselényi Miklós* báró főgondnokot.

Magyarosi István *Zsilinszky Mihály* államtitkára mondott köszöntőt. *Zsilinszky* államtitkár a collegium fennmaradására, fejlődésére. *Kerekes Ernő* *Beöthy Zsolt* éltette, a ki ugyan a társaság nagy sajnálatára *Zsilinszky* államtitkárrel együtt elutazott. *Both István* dr. *Baumgarten Sándor* műépítőt, az iskola tervezőjét, *Révai Pál* sepsiszentgyörgyi lelképásztor a zilahi ref. egyházközséget, *Vincze Odön* *Bartók* püspököt, *Kaáli Nagy Elek* az alispánt, a polgármestert s a törvényszéki elnököt, *Fodor Dániel* a gymnasium tanári karát, *Nagy Sándor*, *Kincs Gyula* igazgatót, *Kerekes András* *Révai Pált*, *Pungur Gyulát*, *Kerekes Sándort* köszöntötte fel.

Az áldomások sorát *Bartók György* lelkesítő beszéde zárta be, üritvén poharát az igazi protestantizmusért: az erkölcsi ujjaszületésért, a kálvinista papságért, mint ennek az eszmének a harcosaiért, s a küzdelem dicsőséges eredményeért: a szabad Magyarorszáért!!!

A minden tekintetben jól sikerült közebed után a collegium előljárósága és tanári kara *Lőrinczy György* főgondnok vezetése mellett tisztelgett a főtiszteletű püspök urnál, a püspök a tisztelgést szívesen vette s biztosította az előljáróságot a collegium

iránti jóindulatáról s megköszönte a gondnokok és inspektorok úgy tanácsban, mint tettekben való szíves fáradozását a collegium érdekében.

Másnap 10 óraker több tanár és lelkész kíséretében elhagyta a püspök ur *Magyarosi István* ref. lelkész vendégszertető hajlékát, hol az egész ünnepségek alatt szállva volt.

Kikisértük a vasúthoz s elhucszunk tőle, megköszönve fáradozását, jóindulatát, felemelő s buzdító tanácsait.

Kerekes András,
gymn. vallástanár,

A történeti magyar egyház bajai és hivatása.

Felolvastatott a brassói ev. ref. egyház közgyűlésén, az 1901. évi jelentéssel összefüggésbe hozva.

(Folytatás és vége.)

Protestáns jótékony nőegyletünkben a mult évben ismét személyi változás történt, ugyanis Fekete Benőné őnagysága városunkból mindnyájunk nagy sajnálatára eltávozván, az elnökségről lemondott. Azonban kiváló szerencséje egyletünknek, hogy távozó buzgó elnökünk helyére, gróf Lázár István főispán ur neje öméltóságát szerencsések voltunk megnyerni. A mult évben egyletünk egy nagyobb szabásu estélyt rendezett, melyen úgy az elnök, valamint buzgó választmányunk nagy erélyt fejtettek ki a siker érdekében. Az eredmény úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben, méltó volt a sikerért fáradozó nők nemes munkásságához, városunk intelligentiája, mondhatni mint egy ember jelen volt szép és emlékeztető estélyünkön. Állandó havi segélyt kapott a mult évben 12 özvegy, rendkívüli segélyt 2 egyén és eltemettetett a nőegylet egy ref. özvegyet a saját költésén. Karácsonykor felruházott 40 özvegyet, 70 szegény tanulót. Kiosztott 70 szeker fáról szóló vevényt ez adományt az egyháztanács és a nőegylet eszközölték ki a várostól. Ugyancsak 100-nál többen kaptak kalácsot, élelmi szereket az ünnepre. Az összes adományok értéke 1200—1400 frt. értéket tett ki. — Nőegyletünk anyagi és erkölcsi támogatásával a szegény családoknak őrangyala; felkeresi a szegényeket, betegeket és a hol bármely irányu bajt lát, a lehetőség határai között mindent megtesz a nyomor enyhítésére.

Egyháztársadalmi aktiók pedig a következőkben állott:

A mult augusztus hóban Felső királyunk születésnapja alkalmából, az összes hatóságok jelenlétében háladó istentiszteletet tartottunk. Junius végén és szeptember 4-én a tanuló ifjúság jelenlétében évzáró, illetve évmegnyitó istentiszteletünk volt. Október utolsó napján megtartottuk a reformáció emlék ünnepélyt a dalárda és ifjúság közreműködése mellett. Istenisztelet után, ugyancsak a templomban a gyülekezet részvétele mellett ifjúsági ünnepélyt tartottunk. Alkalmi beszédet én mondtam, szavalt magán és párbeszédés alkalmi költeményeket 8 középiskolai növendék. Közreműködtek még az ifjúsági dalkar és vonós négyes. Bár a kath. püspök ugyan e napra tette a róm. kath. főgym. felavató ünnepélyt, gyülekezetünk oly nagy érdeklődést tanúsított e kimagasló szép nap eszméje iránt, hogy templomunk 10—12 óráig szüntelen tele volt buzgólkodó közönséggel. Az ifjúsági ünnepély végső pontját képezte azon ref. középiskolai tanulóknak megjutalmazása, a kik a mult egész évben a legbuzgóbban jártak templomba és énekeltek.

A tél folyamán rendeztünk 12 vallásos estélyt. Felolvasásokkal közreműködtek: Dr. Gencsy Endre, Koós Ferencz, János Lajos, Csulak Lajos, Dánér Ábel és én, e sorok írója. Adventben tartott három egy-másból folyó felolvasásomat: Jézusról — „Adventi

emlékek" czimen Dr. Gencsy Endre főorvosorvos indítványára „Protestáns jótékony nőegyletünk“ kinyomatta és a belőle befolyó tiszta jövedelem a szegény gyermekek karácsonyi felségélyezése céljára lesz fordítva. A vallásos estélyeken szavaltak a köpépisk. felsőbb osztályos növendékek és iparos ifjak és minden alkalommal közreműködött a ref. középisk. ifjuság ének- és zenekara. — A közönség egész télen estélyeinket nagy érdeklődéssel látogatta.

Isteniszteletünket a gyülekezet a mult évben is szép számmal látogatta; ezt igazolja az, hogy a szolga 5% illetményének leszámolása után perselypénz czimén 271 korona 18 fill. folyt be pénztárunkba.

A rendes isteniszteleten kívül tartottam az ügyészségi fogházban a hitsorsos raboknak 24 isteniszteletet; a helyi állomásparancsnokság alól rendelt ref. vallásu katonáknak 11 isteniszteletet és az ujonczoknak 5 valláserkölcsi oktató előadást.

Az egyház számadásai rendes módon felülvizsgáltattak: Jakó Pál h. pénzügyi igazgató, Szabó Antal adóellenőr, Nagy Ferencz vámhivatali főnök, Barabás Károly, Bagotai Ferencz, Vén Ferencz István presbyter a. f. mint számvizsgáló bizottság által. — A számadások végleg megállapítván, az egyházmezei számvédelemhez kellő időben betérjesztettek.

A vallásos élet fokmérője, hogy a „Téli Ujság“-ra a mult évben 21-en; a „Vasárnap“-ra 50-en fizettek elő. A „Protestáns Árvaházi Naptár“ 70 példányban kelt el. Kiosztatott a tanulók között 200 példány koszoru füzet, 20 zsoltár, 25 imakönyv.

A gyülekezet a mult évben együttérzésének és hálájának is szép tanujelét adta. Dr Kovács Áron presbyterafia, mint törzsorvos Szegedre lett vezényelve; ez alkalomból egyháztanácsunk a buzgó presbyter tiszteletére búcsuestélyt rendezett, melyen többen, mint 200-an vettünk részt. A felköszöntők során, a protestáns öntudat megkapó szépen nyilatkozott meg a jelenvoltak között és ennek eredménye az lett, hogy elhatározta egyházunk, miszerint jövőben a reformáció emléknapiját nemcsak a templomban ünnepli meg, hanem este társas összejövetelt is rendez.

Koós Ferencz ny. kir. tanfelügyelő ur az egyháznak adott könyvtárát a mult évben is gyarapította, az E. M. K. E. 200 korona segélyt adott, nőegyletünk a terem-alapra 30 koronát, Veres György orgona-alapra 14 koronát. A város 4 öl tüziát 80 korona értékben a nagyterem fűtésére. Csifó Mari egy urasztali kenyértartó állványt 24 korona értékben. Ez áldozatok szolgáljanak buzdító például mindnyájunk előtt, hogy egyházunk érdekeit úgy szolgáljuk, hogy annak nyomán viruljon gyülekezetünk.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Jelentésemben egy képet mutattam be anyaszentegyházunk, hazánk és egyházunk életéből. Bár a képnek vannak sötét árnyalatai is; de mégis, ha a főrészeket tekintjük, látjuk az aláömlő fényt, mely a jövő képét jóleső reménysugarakkal aranyozza meg. Bizonytal, minden téren tenger sok még a tenni valónk, de a kitartó munkától nem tagadja meg Isten az áldást. Azért dolgozzunk és jót reméljünk!

A mult évi nemes munkálkodásunk sikerei bő reményt nyújtanak a jövő eredményeihez. Azért önök nemes egyháztanács, egyházképviselet és minden buzgó egyháztag, kik az elmúlt egy év alatt segítségemre voltak egyháztársadalmi munkánk végrehajtásában, fogadják szívből jövő hálás köszönetemet és azon tiszteletteljes kérelmemet: legyünk egyek a jövőben is a krisztusi feladatok megvalósításában.

Ezek után jelentésemet és ennek felőlet eszméit kérem vegyétek kegyes bírálatuk alá. Én pedig kérem az Istent, áldjon meg minket, anyaszentegyházunkat és szeretett hazánkat az ő kegyelmének bőségével!

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. pap.

TÁRCZA.

XVI. évszázadbéli bibliai epikánk.

(Folytatás.)

Baranyai Pál is erre oktat *Az tőközlő fiúról* című elbeszélésében. Ha vétkeztünk is, ne essünk kétségbe. Istennél mindig kész a kegyelem a megtérő számára. Érdekes ez a költemény azért is, hogy az utolsó versszakban az 1554. évszám nem az ének szerzetésének éve, mint a föbbiben, hanem idegen kéztől írva, a szerző halála éve. Szilády Áron, a régi magyar költők legalaposabb ismerője, azt mondja, hogy ez nem szó szerint értendő. Baranyai ugyanis a jelzett esztendőben áttért a kath. vallásra. Tehát a kiadó szerint: meghalt erkölcsileg.

Erre int egy névtelen is: *Menassessről és Nabugodonozorról*. Tulajdonképen két történet van benne, a Manasses és Nabugodonozoré. A végén hosszas erkölcsi fejtegetés, a melyben bűnbánatra int és Isten irgalmasságáról biztosít.

Erre czéloz Nagyfalvi György is *Kain és Ábel történetjében* (1557), a mely éneket:

Mostan szörzék versökben,
Az szent bibliából szörzék éneken,
Bánfiak Hunyadján, Galota szekben.

Arra int, hogy gyilkosságba ne essünk, de:

Ha történet szerint ti bűnben estek,
Kain módjára ne cselekedjétek.
Mert ő nagyobbak véle az ő bűnét,
Hogynem mint Istennek kegyelmességét.

E forrongó évszázban üldözések, kisértések napirenden voltak. Egy névtelen *Az nagy Ábrahám pátriárkának körösztiről való szép történetjében* (1555) mondja magáról:

Ez szent történet az ki versökben ír,
Földében lakó nép őtet megnyomorítá,
Édős hazájátul az pogán is megfosztá,
Nyomoruságában ezzel magát biztatá.

Igy mintegy a maga vigasztalására írta énekét, az ő nagy szerencsétlenségében. De másoknak is példát akar adni Ábrahám történetében, hogy miként viseljék magukat a kisértések között.

Sőt arra intenek, hogy az igaz hitért bajt kell vivni. Van Tinódinak egy éneke: *Dávid királ mint az nagy Goliatnál megvívott.* (1549.) Nem hiába írták ezt meg az „ó-törvénybe“, szép tanulság ez most is.

Az hatalmasok, császárok, királyok,
Herczegök, urak, vitézek, hadnagyok,
Ó-törvényből tanulhattok tisztartók,
Kik hadakozók.

Fejedelomség csak vagyon Istenben,
Minden hatalom vagyon ő kezében.
Kiket ő akar föld kerektségében,
Emeli égbe.

Ez világi fejedelmek kik vattak,
Próféták módjára hadakozjatok,
Mint Saul király, ugyan ne járjatok,
Meg ne csalassatok.

Csak Isten szavát hátra ne hagyjátok,
Sámuel módjára tü megtartsátok,
Szegén községöt ne nyomorgassátok
És ne nyuzzátok.

Inkább sok jóval őket tápláljátok,
Ellenségöktől megoltalmazjátok,
Igaz jövedelömen maradjatok,
Lesztek jámborok.

Ti hadakozó, bajvivó vitézők,
Községnyomorgatók ti ne legyetök,
Gazdát a kertre ki ne kergessetök,
Ne kesergessetök.

Az bajviadalra ha szömben juttok,
Aranyért, ezüstért ti ne vivjátok,
Lóhoz, fegyverhöz keveset bizjátok,
Isten ótalmotok.

Ne essél kétségbe nagy jóvoltában,
Az igaz hitben légy kemén magadban,
Mint Dávid, ugy jársz bajviadalodban,
Ídvőség- vallásban.

(Vége következik.)

Protestantizmus és a művészetek.

(Felolvasta: a sepsi ev. ref. egyházmegye Egyh. Értekezletén N.-Borosnyon, 1902. május 10-én.)

Am ha ezt készséggel elismerjük is, óvatosak vagyunk s azoknak kell lennünk a művészeteknek istentiszteletünkbe való befogadásánál. A mi vallásunk a szellem vallása s istentiszteletének is e szerint kell kialakulnia. A ker. vallás az igének köszönheti elterjedését s hódítását s az ige s illetőleg annak predikálása biztosítja fennmaradását is s ennél fogva az ige kell, hogy a főrésze legyen istentiszteletének. Es ezt nem szabad sem elnyomni, annál kevésbé kiszorítani semmi által, még a művészek által sem. A nép tulhajtott kultusza még eddig mindig megboszulta magát. Megboszulta magát a görögöknél, a hol a művészet volt a cél s hit, tudomány, törvény mind csak eszköz a művészet szent tűzének ápolására; és megboszulta magát a róm. kath. kultusban is, a mely az érzéseket foglalkoztatja, a sejtelmek, homályos misztikus érzelmek árjain ringatja a lelket anélkül, hogy az isteni igazságokban és igazságok által a ker. életben megerősíteni akarná; pedig a keresztyénség nem a hangulat dolga, nem az érzelmek árjain való ringatózás, hanem élet, munka, küzdés. A mi pedig azt a vádat illeti, hogy a protestantizmus nem ad ihletet művészi alkotásokon, — megczáfolja egy egész hosszú sora a prot. vallású művészeknek.

De ha már dominálását nem is engedjük meg a művészeteknek istentiszteletünkben, elzárkozunk sem lehet előlük teljesen. Utóvégre az én szerény nézetem szerint, hogy reformátoraink olyan szigorúak voltak velük szemben, annak oka részben az akkori időben és viszonyokban keresendő. Nekik féltékenyen kellett őrködniök a felett, nehogy a római kovás behatolva az új egyházba, ismét semmivé tegye, a miért annyit áldoztak s lassan-lassan oda térjen vissza a keresztyén egyház, a honnan nagy küzdelemmel sikerült kiragadniok. Ma már nem félhetünk ettől a veszélytől s ezért, számot vetve azzal a körülménnyel, hogy ma már a mindennapi életben sem nélkülözhetjük a művészeteket, befogadhatjuk, de természetesen módjával és alaposan megfontolva a dolgot minden egyes esetben.

Nézzük legelőször is az istentisztelet helyét, a templomot. Fájdalom, protestáns templomépítési stílusunk még nincs s a kath. templomok mintájára épülnek templomaink, pedig más szempontok veendő figyelembe a mi templomainknál, mint a katkolikusokénál. A katkolikus templomoknál a főkiváncsolom, hogy alkalmas legyen a mise elvégzésére, ez lévén az ist. tiszt. főrésze; nálunk az ige hirdetés a fődolgoz s ennélfogva az a templom felel meg a célnak, a mely ebből a szempontból kifogástalan. A fődolgoz a jó akusztika és hogy a szónok minden helyről látható legyen. Ennek pedig az oszlopok és hajókra osztott katkolikus stílusú templom nem felel meg. Például ott van a kolozsvári külmagyar-utcai templom, a mely szép, hatalmas alkotmány s impozáns kívülről, azonban az akusztikája rémitő rosz. A másik kiváncsolom templomainknál, hogy külseje is jelezze az épület célját és rendeltetését, tehát komoly, méltóság teljes legyen. Fájdalom azonban az utóbbi időben épült egy pár új stílusú templomunk, inkább egy svájci lakás benyomását teszik az emberre, például Kolozsvárt a hidelvei, meg azután, hogy közelebbi példát hozzak fel, a brassói.

Ugy szintén komolynak és méltóság teljesnek kell lennie a templom belsejének is, hogy a belépőben már a templom látása komoly, ünnepélyes hangulatot keltsen. Ennélfogva nincs szükség semmi üres czifraságra sem a falakon, sem a berendezésben. Nem egy helyt találtatni ríktó színű falfestésre, mondhatnám mázolásokra, a mely még a jó ízlést is sérti, nemcsak a templom komolyságát; ugy szintén találhatunk ilyen berendezési tárgyakat, kathedra takarókat, urasztali terítőket stb., a melyeknek pedig mind a templom komolyságához illőknek kellene lenniök. Vannak azonban, a kik úgy gondolkoznak: ajándék tárgy, tehát nem szabad visszautasítani. Az én felfogásom szerint még az ilyen ajándékozások elfogadásánál is óvatosoknak kell lennünk, nehogy hivatásunk ezek által az ajándékozások által arra a téves hitre jussanak, hogy pusztán ezeknek elvégzése által üdvösséget érdemlő dolgot cselekesznek. Azután azért is óvakodnunk kell az istentiszteletben való czifrázkodástól, nehogy ez által különben is czifrákodási és fényüzési mániában szenvedő társadalmunk ezen hibájának még mi is tápot adjunk.

(Folyt. következik.)

Irodalom.

Estéli órák. Felolvasások prot. vallásos estékre. E czim alatt egy 8 ivnyi füzetet bocsátok ki december elején, régebbi s újabb felolvasásaimból. Kétségbevonhatlan igazság, hogy az Isten országát a templomon kívül is lehet, sőt kell terjesztenünk. Mert a nehéz valláserkölcsei viszonyok, itt-ott a hivatalos egyházlátogatók s ma holnap a zsinati törvények is kényszerítenek a sokat hangoztatott s mindegyre sürgőlt belmissió behatódó gyakorlására, ha saját lelkünk nem sürgölne is erre. A belmissiónak leghatalmasabb eszköze pedig az, ha gyülekezetünkben vallásos összejöveteleket tartunk, hol szólhatunk mindarról és pedig oly modorban, a mikről s a mily modorban az egyházi beszéd nem szólhat; de a melyek által mégis népünk hitének, buzgóságának növekedését — erkölcsének, izlésének nemesedését, — értelmének világosítását hathatósan eszközölhetjük. Nagy jelentősége ez összejöveteleknek az imént érintett előnyön kívül még abban áll, hogy itt megjelennek azok is, a kik templomba egy vagy más ok, többnyire a szegénység, a nappali elfoglaltság, szóval: az élet sanyaru viszonyai miatt nem szoktak megjelenni. Tehát éppen azoknak, a kikhez eddig el nem hathatott a szó, ez uton most azoknak szívéhez és elméjébe férközhetünk s így munkáljuk az Ur akaratát, hogy „az evangyeliom ezeknek a szegényeknek is prédikáltatik . . . a süketek hallanak . . . a vakok látnak.“ A füzet ára: 2 kor. 20 fillér, melynek október végéig hozzáim utalványozása mellett, a könyvet december elején bérmentve megküldöm. Nagy-Igmánd (Komárom-m.) 1902. szept. Szentkúti Kiss Károly, ev. ref. lelkész.

Különfélék.

A kolozsvári papválasztás. A kolozsvári egyház-község papi állomásainak a kor szükségéhez mért átalakításának rendjén a magyarutcai templom melletti újjászervezett papi állomás vasárnap, e hó 21-én töltött be választás útján. Eredménye az, hogy az 1600 jogosult szavazóból körülbelül 700 gyakorolta jogát s e szavazatokból leszámítva Jancsó Lajos 5 szavazatát, a többi ugy oszlott meg Molnár Lőrincz és Irsay József közt, hogy 132 szavazattöbbséggel Irsay Józsefet jelentette ki az elnök törvényesen megválasztott lelkésznek. — Gratulálunk ugy az egyházközségnek, mint Irsay paptársunknak e választáshoz. Irsay előtt nem lehetnek ismeretlenek azok a feladatok, melyek a kolozsvári ref. lelképásztorra várnak s a melyek — merjük állítani — ma Erdélyben a legnehezebbek. Az egyházközség anyagilag nagyon zilált viszonyai, a melyeken a világi presbyterek egy pár igen buzgó tagjának rengeteg munkája és buzgó törekvése sem tudott eddig gyökeresen segíteni, tan- és iskola ügyének kívánatos továbbbi rendezése, a hívők buzgóságának emelése s különösen iparos és földész tagjai közt a mindkét rendbeli ifjúság egyháziasságának fokozása, az idegenből ezerével itt élő ref. cselédség gondozása, védelme mindenrangu hivatásunknak a szekták és más bomlasztó erők ellen: oly feladatok, melyek esengve kiáltoznak az új lelkész buzgósága és munkaereje után. Mikor e feladatokat ismerve, azok munkálására késznek ajánlkozott, bizonyára komolyan számot vetett magával. A választók nagy többsége reá bizta a munkát. S mi hisszük, bizva reméljük, hogy az Irsay tudása, ambíciója, tehetsége, buzgósága meg fog felelni a hozzá fűzött reményeknek. Példás életével, Kolozsvár nagyvárosi igényeihez méltó magatartásával és munkásságával az új szervezetben új életet fog teremteni. Az Isten adjon neki ehhez kegyelmet és segédelmet.

Péter Károly szörcei pap, orbai e. m. esperes 40 éves papi jubileuma. Az igazi ragaszkodó szeretet egyszerü, de szívből jövő érzésével ünnepelt az orbai ev. ref. egyházmegye Szörcsén f. hó 17-én Péter Károly szörcei lelkészének 40 éves, orbai ev. ref. esperességének 17-ik évfordulója napján.

A csendes, zajtalan, de sikerdus munkásság méltánylására a közeli és távoli tisztelők serege szép számmal jelent meg ugy az egyházi, mint világi részről. — Kilencz órakor vette kezdetét a megható,

valóban szép ünnepély. A szörcei községi előljáróság, élén *Szörcey Vinczé*vel, kezdte az üdvözléseket. Majd az orbai papság, élén *Földes György* egyh. megyei főjegyzővel, következett. Az egyházmegye gondnoki kara, vilgi képviselők, egyházukat szerető világiak nevében *Csia György* főgondnok emlékezett meg a jubiláns érdemeiről. — Az orbai énekvezértanítók nevében *Biró Béla* czófalvi tanító üdvözölte. A kézdi ref. egyházmegye szép küldöttsége élén esperes *Bodor Gézával*, a sepsii egyházmegye *Czeplédy János* által kifejezve jó kívánataikat, a sepsi-szentgyörgyi Mikó-tanoda előljárósága nevében *Bodor János* zágoni lelkész, algondnok keltett mély hatást beszédével. — Még a szörcei és tamásfalvi egyház presbyteriuma tisztelgett, élén *Béres János* tamásfalvi levitával, elnöke, vezetője előtt. Aztán templomba hívtak a harangok, hogy a lelkészi lakban lefolyt üdvözlések után, hálaikat lerójjuk Isten iránt — Az orbai énekvezérek karának szép énekei után, *Ignác László* kovásznai lelkész mondott itt szívből jövő szép imát, mire *Nagy Imre* orgonakisérettel énekelt szép soló-éneke után *Földes György* mondott alkalmi szép beszédet. Majd az énekvezérek szép karéneke után az ünnepelt ősz alakja emelkedett ki a szószékből s mondott megindult hangon szívből fakadó gyönyörű hálaadó imát. Szem nem maradott köny nélkül, szív érzés nélkül s az Ur, a ki annyiszor vette kedvesen, bizonyára most is meghallgatta öreg és hív szolgálja imádságát. A himnusz gyönyörű dallamai befejezték a hálaadó istentiszteletet, hogy kezdetét vegye az orbai ev. ref. egyházmegye diszközgyűlése. *Bodor János* gyönyörű beszédben üdvözölte a gyűlés nevében az ünnepeltet, átadva, mint az egyházmegye adományát, Szász Károly-féle Arany Bibliát és egy 100 koronás „Péter Károly Jubileum-Alap“ szörcei jó tanulók tan- és jutalomkönyv beszerzési alap alapítvány-levelet, indítványozva, hogy érdemeit jegyzőkönyvben is örökítsék meg. — Felolvastatott a mélt. Püspök ur állandó igazgatótanács elismerő leiratai s mint felsőbb helyről jövő, megérdemelt kitüntetés. Majd lakoma következett, melyen szép köszöntőkkel ünnepelték egyházunk vezéreit s a jubiláns családját, mely annyi derék papot, tanárt adott egyházunknak. Isten még soká tartsa meg! e jó kívánattal járulunk mi is ünnepléséhez.

Gyászrovat. Zeykfalvi *Zeyk Géza* f. hó 20-án, életének 20-ik évében, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. A nagynevű Zeyk-családnak egy sokra hivatottnak látszó ifju sarja dült ki benne. Ime, az ifjak is „elesvén elesnek.“ — Az Ur vigasztalása legyen a sebzett szívé édes anyjával és testvéreikkel. Béke poraira.

Demeter Mihály szotyori ev. ref. lelkész életének 50-ik, boldog házasságának 20-ik, papi működésének 22-ik évében, f. hó 18-án hosszas és kínos szenvedés után megszűnt élni. Neje és három leánya siratják az élete delén elhunyt férfit. Béke lebegjen sirja felett!

Tisza Kálmán emlékét fia, gróf Tisza István egy nagyobb alapítvánnyal örököltette meg a *geszti* ev. ref. egyháznál, a melynek nem kisebb, mint 40 ezer korona értékét képviselő óvodát teljes felszereléssel s az óvó ellátását is biztosító jövedelemmel adományozott azzal a czélzattal, hogy *Tisza Kálmán* neve ily módon mind végig meg legyen örökítve. A szép tett önmagában hordja a legszebb s legnagyobb elismerést.

Hegedüs Sándor, mint a dunántuli ev. ref. egyházkerület főgondnoka, beiktatása emlékére a következő alapítványokat tette: 1. a pápai református tanítónőképző intézetre 10 ezer koronát; 2. a pápai ref. gimnáziumra és 3. a pápai ref. theol. akadémia köztartására 4—4 ezer koronát, végül 4. a pápai ref. templomra 2 ezer koronát adományozott. A dunántuli

kerületi közgyűlés hálás köszönettel vette az alapítványokat, mi pedig nagy örömmel hirdetjük: a protestáns áldozatkészség forrását az idők mostohasága sem apasztotta ki! Hegedüs Sándor nem tagadta meg önmagát! A ki az irodalmi-társaságban: az ő a főgondnokságban is. Legyen is az!

Hangok a papi nőtlenség ellen. Az „Ostendische Rundschau“ 191-ik számában *Dr. Schleichter* a következő nyilatkozatokat hozza a coelibatusról: „a papok nőtlenségét réges-régen olyan okokból hozták be, a melyek évszázadokon át szerepeltek; ma már ez az intézmény elavult és korszerűtlen, mert a papi nőtlenségből hasonlíthatatlanul több s nagyobb kár származik, mint haszon.“ „Itt az utolsó időpont, hogy az egyház felszabadítja a szolgaság járma alól, mert a kérdés most már ez: mi illik a paphoz és az egyházhhoz: a törvényes házasság-e, vagy az ágyasság?“ — „A papok helyzete és erkölcsi működése mindinkább rosszabbá s csekélyebb körüvé válik a nőtlenségi kényszer miatt.“

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület őszi közgyűlését főtiszt. Kiss Áron püspök és méltóságos gróf Dégenfeld József egyházkerületi főgondnok urak nov. hó 19-ére hívták össze Debreczenbe. Az egyházkerületi tanügyi bizottság nov. 4-én, a debreczeni főiskola igazgatótanácsa nov. 5-én, az egyházkerület pénzügyi (költségvetési) bizottsága pedig nov. 6-án fog ülésezni Debreczenben. A zsinatelőkészítő rendkívüli konvent e szerint valószínűleg csak november hó vége felé ülhet össze,

Tábori lelkészek új szolgálati szabályzata. Főtisztelendő Kun Bertalan püspök és nagymélt. báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az ev. ref. egyetemes konvent elnökei, a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben az ágost. hitv. egyház küldötteivel együttesen tanácskozó konventi bizottságot (a melynek tagjai Szász Károly, Darányi Ignác dr., Antal Gábor, Molnár Béla, Bánffy Dezső báró, Simó Lajos, Bartók György dr., Kun Bertalan, Bernáth Elemér, Dégenfeld József gróf, Kiss Áron, Széll Kálmán, Zsigmond Sándor) folyó szept. hó 29-én délután 4 órájára Budapestre a Lónyay-utczai ref. főgymnasium dísztermébe összehívták, hogy a gróf Dégenfeld József, Széll Kálmán és Zsigmond Sándor bizottsági tagok által készített munkálát alapján megállapítsák reformált egyházunknak a közös hadügyminisztertől kidolgoztatott „*Dienstvorschrift für die Militär-Geistlichkeit*“ című szabályzatra vonatkozó és a kultuszminiszter utján fölterjesztendő véleményét. — Ugyanebben a tárgyban másnap, szept. 30-án délelőtt 10 órakor Budapesten, az ág. ev. főiskolában a két protestáns egyház bizottságai, egyöntetű álláspont elfoglalása végett, báró Prónay Dezső ág. ev. egyetemes felügyelő és Kun Bertalan püspök kettős elnökelete alatt együttes ülést foglagnak tartani.

A Vasárnap megszentelése. Szalay J. ref. lelkész Torontálmegye tavaszi közgyűlésén azon indítványt tette, hogy a vasárnapi munkaszünet a tisztviselőkre is terjesztessék ki. Erre a miniszter 67,157 sz. a. értesítette a megyét, illetve Szalay Józsefet, hogy az 1901. XX. t.-cz. 32. §-a alapján kibocsátandó vármegyei ügyviteli szabályzat tervezetében egyebek között a rendelkezés is előfordul, hogy *vasárnap és nemzeti ünnepeken a hivatal szüneteljen s hogy e napokon a hivatali sürgős teendők ellátása végett egy tisztviselő s egy kezelő rendeltesse be.*